

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VII. évfolyam 3. szám, 2012. március

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."



Vargyasi hegedűhátú székek (Varga Zoltán Albert alkotásai)

Tartalom:

3. o.: Őrhajóim; (Ketykó István szonettkoszorújának első darabja)
4. o.: (és valahol távolban ott a Helikon); (Pongrácz Ágnes verse)
6.-19. o.: Virágzó, hanyatló és pusztuló települések a Börzsöny-vidéken III. rész; (dr Koczó József helytörténeti írása)
20.-21. o.: Orgonás Mária; (Szűk Balázs verse)
22.-28. o.: Lőrincz Zoltán vámosmikolai gyűjteménye; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
30.-38. o.: Egy tiszta lelkű ember 9.; A vég kezdete; A kezdet vége?; (Petrozsényi Nagy Pál regénye folytatásokban, befejező rész)
40.-47. o.: Borsosberényben született a tudós tanár: Reibner Márton; (Végh József képes helytörténeti írása)
48.-49. o.: Buktam a tőzsdén; (Kovács T. István írása)
50.-52. o.: Húsvét másodnapján; (Ács Bódog írása)
54. o.: Büntudat; (Csáky Károly verse)
56. o.: Hiányzol; (Borsi István verse)
58. o.: Legyen; (Székács László verse)
60.-61. o.: Eszmei felüdülés a Zöld Hetesben; (Kő-Szabó Imre írása)
62.-63. o.: Lelkemnek Kedves Jó Palócok, Tót Atyafiaim!; (Százdi Sztakó Zsolt írása)
64.-65. o.: Különleges olvasmányaim: Történelmi furcsaságok; (Kovács T. István írása)
66.-72. o.: Ispinyér; (Németh Péter Mikola írása Rózsa Endre emléktáblájának avatására)
74. o.: Nem tudod pontosan; (Szávai Attila verse)
76.-77. o.: Ujjaink hegyén; (B. Tóth Klára verse)
78.-81. o.: Ami elveszett és ami megmaradt; (Hörömpő Gergely írása)
82. o.: Tövis a tenyérben; (Elbert Anita verse)
84. o.: Konc...; (Karaffa Gyula meséje)
86.-87. o.: A bátor álmodók; (Szajbely Zsolt írása)
88.-92. o.: Könyvtár falun; (Pribojszky Mátyás írása)
94. o.: Krisztustövis; (Végh Tamás verse)
96.-105. o.: Bemutatjuk: Varga Zoltán Albert – népies-bababútor készítő;
106.-110. o.: Programajánló;
111.-112. o.: Pályázat;
113.-119. o.: Beszámolók;
120. o.: Athénés hírek;
121. o.: Impresszum;

E havi számunkat a Kosdon élő és alkotó Varga Zoltán Albert népies-bababútor készítő tárgyainak képeivel díszítettem. Köszönet a képek közlési jogáért az alkotónak!

A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Őrhajóm

Szonettek édesanyám emlékére

1.szonett

*Éltem-e hát villámló tájakon;
poros utakon járva - leszállva,
poklok bugyros mélyeibe zárva
hét lakattal őrizve bánatom ...?*

*A gondok fátyolos üvegén át
láttam-e suhanó őrhajóit
a fénynek; kibomló vitorláit,
szélfújta évek sziklás zátonyát ...?*

*Dörmögő "tengeri medve" voltam;
bejártam sorsom óceánjait
csalogattak szirének - csókjait*

*dobálta mind felém - nem rohantam
lángoló arccal; védtem álmait
anyám kék-tiszta parti tájait.*

PONGRÁCZ ÁGNES

(és valahol távolban ott a Helikon)

szárnyát-vesztett paripám
nem legel a réten
nem legel a réten, istállóba tér be
istállóba tér be
s parazsat eszik

**valamikor régen
- csillag volt az égen -
az északi fényben
varázs villogott...
valamikor régen
csillag volt az égen
- s a magány
zörgetett be minden
bús napon**

gyönyörű pej paripám
kint legelt a réten
kint legelt a réten, angyalok vigyázták
angyalok vigyázták
gyenge lépteit

aztán csak jöttél Te

szárnyát-vesztett paripám
istállóba tért be
istállóba tért be, parazsat evett
parazsat evett
és friss vizet ivott

aranyos zabláját
maga kérte szépen
maga kérte szépen, ne vigyázzák többet
ne vigyázzák többet
őt az angyalok

nem szökik meg eztán
ha kinő a szárnya
ha kinő a szárnya tüzes éjszakában
tüzes éjszakában
táncol Pégaszosz

**valamikor egyszer
csillag lesz az égen
- csillag lesz az égen
és a sarki fényben
majd a Hold ragyog**



Műhelymunka



Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Virágzó, hanyatló és pusztuló települések a Börzsöny-vidéken III.

TELEPÜLÉSI ADATLAPOK (befejezés)

Salgó/-vár/-falú: Perőcsény mai határában, a Várbercen a tatárjárás után épülhetett (Solgow, 1331; utolsó említése: 1424). Királyi várnagya 1331-ben Dobi Demeter. Borovszkynál említés történik a vár körül települt Salgó nevű hajdani faluról, mely nyomtalanul eltűnt. Ugyanakkor *Salgóvár* maradványai, romjai ma is láthatók Perőcsény határában, a „Váci gyalogút” feletti 715 m magas sziklán. (BOROVSZKY, 62. o.; GYÖRFFY, 242. o.)



Szakállos/Ipolyszakállos (Ipeľ'skó Sokolec): Sárói Péter fia László – a Lévai Cseh család őse – kapja adományként, majd Léva várának tartozéka (Zakalus, 1236). Ipolyszakállos Bakács István szerint a tizedjegyzékben szereplő **Sacalo**-val azonosítható. Györffy György olvasata szerint nem, ugyanis az említett település 12 márka papi jövedelmet biztosít, ennyivel pedig csak városi plébános rendelkezhet.

1.) Szakállos. Magyar és tót falu Hont Vármegyében, földes Ura H. Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Perecsényhez egy mértföldnyire; határja jó, vagyonyjai külömbfélék, réttye, legelője hasznos. (VÁLYI, III. 301. o.)

2.) Ipoly Szakállos község fekszik Hont megyében, Báthi járásban, Ipoly mentében, az Ipoly folyó partján

E községnek csupán az érintett Ipoly-Szakállos nevezete ismeretes, mint helyben, mint országosan.

A község fennállása óta ezen nevezettel bír, más néven soha nem iratott.

A község fennállásának kezdetidejéről s illetőleg arról, hogy mikor említették legkorábban sem a község öreg lakosai, sem más adatok nem nyújtanak bizonyos felvilágosítást.

A község lakosai mind magyar ajkú tősgyökeres magyarok, – Földesura Herczeg Eszterházy család által, mint jobbágyok ide telepítettek.

A név eredete és értelmi magyarázata sem köztudomásból, sem hagyományokból, sem írott vagy nyomtatott emlékekből nem igazolható.

A község lapályos helyen fekszik, határát különösen pedig szántóföldjeit részint róna, részint emelkedettebb dombok képezik, jelentékeny terjedelmű rétye terül el az Ipoly folyó partján, mely az 1859/60. évben létrejött tagosítás előtt a régiebb és termékenyebb években sok szénát és bő legelőt szolgáltatott, ugyan ezért marha nevelése e községnek eme környéken általánosan virágzóknak ismertetett, – azonban a tagosítással elkülönített, s a lakosságtól elesett, sok és legjobb rétek elvcsztése; nem különben a lefolyt mostoha évek következtében jelenleg a marhanevelés már rossz lábon áll. – Ezen érintett rét terület csak 20–30 év előtt is nagy részében erdővel borított volt, azonban most már az erdőnek létezésére azt itt-ott nagyobb térségeken látható cserjék és bokrok emlékeztetnek, – a mocsárok és tavacsáknak csak kiszáradt helyei szemlélhetők...

A község keleti oldalán a réteket az Ipoly folyó szegi, mely nagyobb szerű kiöntéseket tevén, igen

sokszor a falu utcáit is vízzel tölti be, a midőn e faluban a rendes közlekedés is akadályozva van. A folyón komp vezet keresztül, mely az Ipoly Sahgra vagy Szobi országra törekvő utasnak tesz legtöbbször szolgálatot...

A község egy fő utcából áll, melynek alsó része Alvég, felső (ejszaki) Felvég néven említettik, – az Alvéget a Felvéggel egy öl magas töltés köt össze, mely az Ipoly folyó kiöntésekor a közlekedési utat képez.

A község mellett Déménd és Szalka közt levő közlekedési útvonal húzódik, mely egyszersmind Esztergomba vezet. – Ezen út fölött a községtől 7 órányira egy dombon fekszik az Uradalmi ujmajor juhakollal mely 2 év alatt épült. (PESTY, 1865. 157-159. o.)

Ipolyszakállos kisközség Hont vármegye vámosmikolai járásában, 1117 magyar lakossal. (1900) Vasúti állomás, posta-, távbeszélő- és táviróhivatal. (RÉVAI, 10/625. o.)

Ma község 871 lakossal (2006) Ipolyságtól délnyugatra Szlovákiában. (BAKÁCS, 1971. 186-187. o.; GYÖRFFY, 247. o.)



Szalka/Ipolyszalka (Salka): IV. Béla kezére jutott birtok volt, a király itt lakó vendégtelepeseinek adta Keszi és Kérd 2 ekényi földjét (Zalka, 1252). 1261-ben az esztergomi érsekségnek adja cserébirtokként azzal, hogy a káptalan jövedelméből évi 20 márkát kap, míg a bíraskodás joga az érseket illeti. 1295 előtt – az érsek panasz szerint – Kázmér fiai Szalkán 516 márka kárt okoztak, és embereket öltek, míg 1312-ben Renold testvére Péter elfoglalta és elpusztította a falut. 1319-ben a káptalan szalkai tizedeit cserébe adta az érseknek az L -en kívül, ami az érseket illette. 1321-ben az érsek egy itteni telket szolgálataiért Borfői Pető nemesnek adott. Szalka valószínűleg az a település, amelyre nézve a pápa 1332-ben engedélyt adott a váradi kanonokká tett Miklós fia Andrásnak, hogy a Szűz Máriáról nevezett plébániáját, illetve jövedelmét megtartsa. A falu határában 1497-ben említett Boldogazzonfewlde ugyanis Szűz Mária-plébániára enged következtetni. Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírásában *Szalka* néven 69 házzal faluként szerepel. A XVIII-XIX. században mezőváros.

1.) Szalka. Magyar Mezőváros Hont Várm. földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, és másfélék is, fekszik Esztergomhoz 11 mértföldnyire; határja jeles, réttye, legelője hasznos, javai külömbfélék. (VÁLYI, III. 308. o.)

2.) Szalka Mezőváros. Honth megye, Báthi Járás – Hajdan Ipoly-Szalka.

A Község eredete okmányokkal nem bizonyítható, hihetőleg igen régi.

A Mezőváros első oklevelét, dicsőségesen uralkodó Mária Terézia királynétól 1754^{ik} évben nyerte, évenkénti Öt országos vásár tarthatásával, – mellynek jövedelme a mváros közpénztárába folyt be. – 1822^{ik} évben a Vásárok Napjainak meg változtatásáról szinte egy okmányt nyert Fő Ferencz Királytól.

Honnét népesített be Szalka – nem tudatik.

Szalka mezőváros fekszik az ipoly folyó vizének jobb partján, Esztergomtól 2. órányi távolságra, úgy nevezett „Ipoly völgyén”, – két részre szakasztott határral, – első mely a mvároست környezi „Alsó” határ név alatt, – második felső határ, vagy „Szekacsd” név alatt esméretes.

Szalka mezőváros 13. községgel határos, nevezetesen: Ipoly-Pászthó, – Zalaba, – Kis-Gyarmath, –

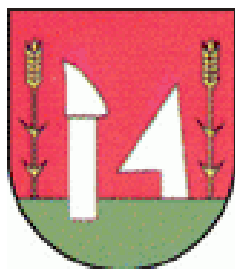
Bény, – Páld, – Keménd, – Kitsind, – Kövesd, – Bajta, – Leléd, – Letkés, – Tölgyes, – Kis-Keszi, – és Ganádi pusztával.

Határának kiterjedése 4 800 hold. Lakószai törzsökös Magyarok, – más ajkú tsak néhány iparos találtatik. – 1420 Rcath: lelket számlál, és 2. Zsidó Családot. – Hogy telepítői magyarok voltak, azt a helynevek magyarsága eléggé bizonyítja.

Plébániája 1615^{től} Anya Könyve pedig 1696^{ol} van, – 1600. év előtt Lelkészi lak nem lévén, úgy állittatik, – hogy az Isteni tiszteletet a Mária-Nosztrai Pál szerzetesek (. Paulinusok-) végezték. (PESTY, 1865. 263. o.)

Ipolyszalka kisközség Hont vármegye szobi járásában, 1590 magyar lakossal. (1900) Postahivatal. (RÉVAI, 10/625. o.)

Ma község 1042 lakossal /2006) az Ipoly jobb partján Szlovákiában. (BAKÁCS, 1971. 188-190. o.; FEKETE, 1943. 54-55. o.; GYÖRFFY, 248-249. o.)



Százd (Sazdice): a Búr völgyében fekvő falu Hont vár és nemesek birtoka volt. A várföldet 1261-ben IV. Béla Márton fia István és Myke várjobbágyoknak adta érdemeikért és testvérüknek hadban való elestéért (terra Zazd, 1261). Vásárhely (1388). A Százdi Bocholo fiai eladták itteni földjüket 7" márkáért Deméni Ibur fiainak. Kora gótikus templomát XIII. századi eredetűnek tartják. Hőke Lajos említést tesz arról, hogy valamikor a belső térben az 1222-es évszámot lehetett kiolvasni. A templomot Szent László tiszteletére szentelték. A hajó és a szentély falán freskómaradványok láthatók: a 12 apostolt és a két vértanút ábrázolják. 1360-1400 táján festette az Anjou-ház olasz származású udvari festője, Nicolo di Tomosso. Hőke Lajos úgy tudja, hogy a Hunt nemzetségből származó urak premontrei zárdát emeltek a településen, melynek romjai a templom körül találhatóak. Bakács István 2. számú oklevélregesztájában szereplő százdi monostor (1067. évi alapítás) nem az Ipoly, hanem a Tisza menti Százdon épült. Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírásában Százd néven 20 házzal faluként szerepel.

1.) Szaszdz. Szaszdice. Tót falu Hont Várm. földes Ura B. Hellenbach Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Perecsényhez 1" mértföldnyire; határja jeles termésű, javai külömbfélék, borai jók. (VÁLYI, III. 319. o.)

2.) Százd község fekszik egy Morda nevű meredek hegy alatt, ős lakosai tiszta Magyarok, későbbben Németek letelepedtek vólt, de nem sikerülvén a letelepedés eltávoztak, kivéve egy férfit és egy nőt; – Minthogy több pusztá telek találtatott, ezek műveltetésére Kis Csalomiáról, Udvarnokról, Sipékről, és Teszerről tótok jöttek, de ezek idővel megmagyarosodtak.

Százd helységnek földes Urai vóltak: Gróf Forgách, Udvardy, Géczi, Palásti, Zubovits, Foglár, b: Hellenbach; Ivanka; jelenlegi földes urak: Grof Steinlen, és Tettes Ivanka Sigmond.

Van egy régi r. Catholica templom, benne látható évek szerint 1200 épült. – Morda nevű hegynek legmeredekebb helyén van egy szoba nagyságú barlang. Azon kívül ugyan azon Morda hegyben két év előtt felnyílt egy nagy szerű pincze, mely pincze sok féle ágakra oszlik, szép faragott kövekből áll, középen egy kút találtatik, benne, még most víz is van, egy kifelé vezető kürtő, melynek kijárása már kívülről nem található; ezen pinczében köbe faragott póczok és padok taláttatnak; bemenetnél pedig nagy kö oszlopok vóltak, melyek pincze bejárásának nagyszerűségére és szépségére utalnak. Százd helység határát át metszi egy Búr nevű patak, mely zápor esük és hó engedések alkalmával kiöntvén, réteket termékenyít. – Rétfjei sok és jó széna miatt híresek. Határa dombos, termékeny. (PESTY, 1865. 269. o.)

A török a falut teljesen elpusztította, 1685-ben a puszta helyek között említik. A 18. század elején főleg szlovákokkal telepítették újra, akik azonban időközben elmagyarosodtak.

Százd kisközség Hont vármegye ipolysági járásában, 691 magyar lakossal. (1910) (RÉVAI, 17/413. o.) Külterülete 1900 körül: Galagonyás puszta, Ivánka puszta, Kakasdomb puszta, Paula puszta, Szellővár puszta.

Ma község 433 lakossal (2006) Ipolyságtól nyugatra Szlovákiában. (BAKÁCS, 1971. 77-78. o.; BOROVSZKY, 63. o.; FEKETE, 1943. 69-70. o.; GYÖRFFY, 249. o.)

Szete (Setich/Kubaňovo): az esztergomi érsek faluja (villa Zetheh, 1236). A kiskirályok korában lakossága sokat szenvedett, többször elpusztították. 1293 előtt Hontpázmány nembeli Pásztóhi László az érsek egyik emberétől 14 marhát hajtott el. 1295 előtt Kázmér fiai elfoglalták és lerombolták a falut, s 40 faházat vittek át saját birtokaikra, 150 márka kárt okoztak. 1312 előtt Csák Máté híve, Renold testvére Péter rombolta le a falut. Egyháza Egidius nevű plébánosának jövedelmét 1332-ben 70 garasra becsülik, s fizet 7 garas pápai tizedet.

A XVI. század elején urbáriuma szerint a faluban 20" telken 32 jobbágy lakott. Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírásában *Szeti* néven 26 házzal faluként szerepel.



1.) Szette. Magyar falu Hont Várm. földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Peretsényhez 1 mértföldnyire; határja jó, vagyonyjai külömbfélék. (VÁLYI, III. 404. o.)

2.) Szete község – Honth megye Báth járás alsó kerületében fekszik 's közigazgatásilag a' Szalka (:Ipoly:) mezővárosban székelő szolgabiróság hatósága alá tartozik – az Ipoly völgye nevezetű területen, mellyen a község is fekszik.

A' községnek neve mindig Szete néven fordul elő 1755ik évtől – mely évből bír egyedül népszámlálási ívekkel, mint egyetlen régibb időkre vonatkozó okmánnyal. – Hagyomány szerint ezen község keletkezte előtt – a' község dél nyugati részén egy más község vagy falu állt hajdan Kis-Petény név alatt – de hogy pusztult ez el, – 's az ujjonnan épült honnan vette nevét senki sem tudja a' községben, de az időtájt mikor ezek történtek. – Pecsétje igen régi lehet 's ott a község neve így Szethe van kimetszve.

A' népesség honnan lett származása vagy jöttéről sem tud a' községben senki – hagyomány szerint lakói mindig magyarok voltak.

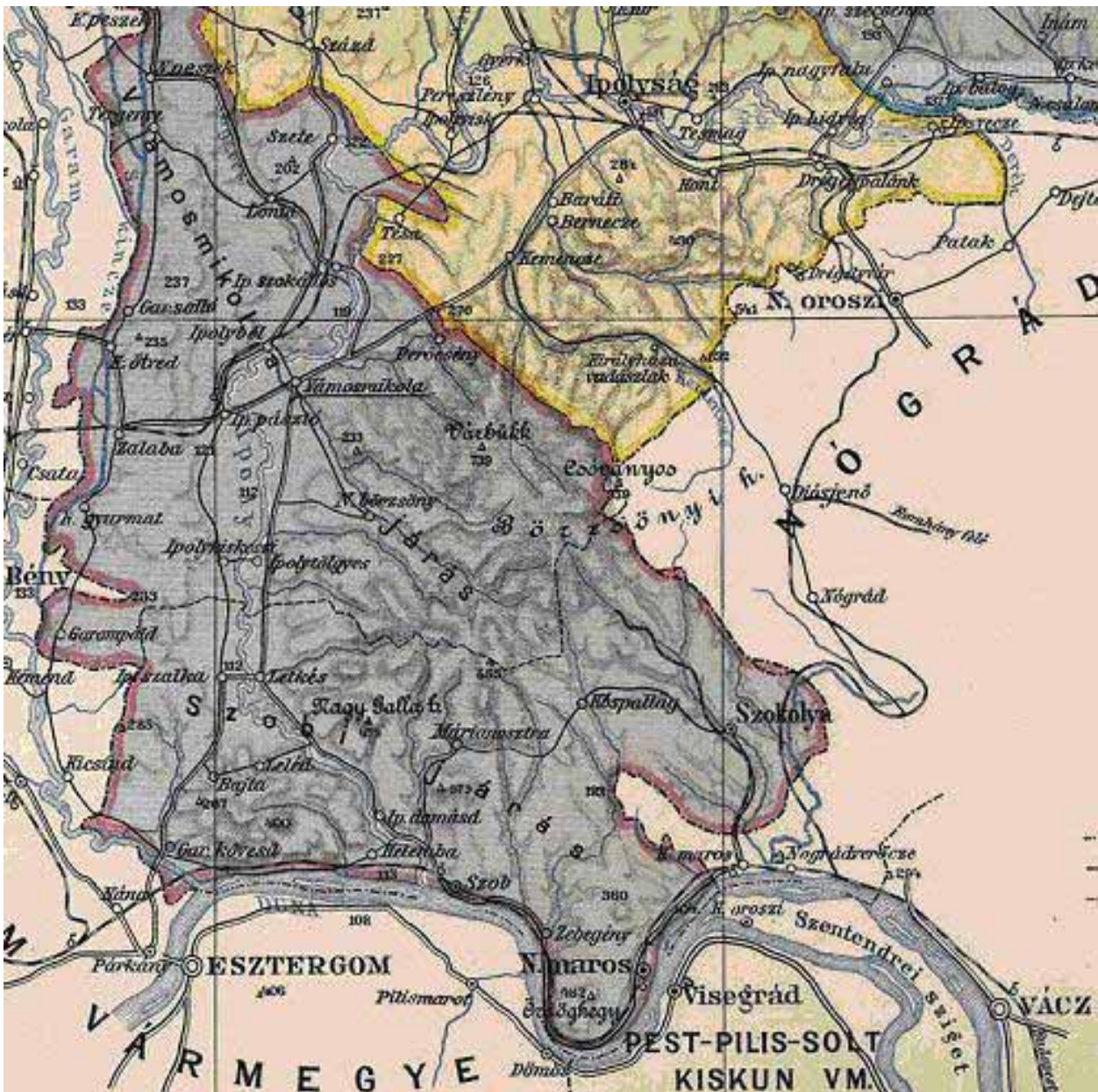
A' helynév eredetéről se hagyomány, se pedig írott v nyomtatott emlékekből sem lehet tudni legkisebbet is; mert a' nép ajkán erről semmi hagyományi monda nem forog, – írott vagy nyomtatott emlékek sem léteznek.

Jegyzet. ...a'' község történetére vonatkozólag annyit tudunk, hogy mindig a' Főméltóságú Esztergomi Érsekség tulajdonához tartozott, – Anya temploma benne 1787^{ik} évben alapított, 's attól fogva vannak Anya könyvei és Községi Jegyző könyve; ...a' Tagosítás 1859ben fejeztetett be barátságos egyesség útján. (PESTY, 1865. 279-281. o.)

Szete kisközség Hont vármegye vámosmikolai járásában, 679 magyar lakossal. (1910) (RÉVAI, 17/577. o.) Külterülete 1900 körül: Haraszt-puszta.

Haraszt. Szabad puszta Hont. Várm. földes Ura B. Lusinszky, és Korponay Uraságok. (VÁLYI, II. 214. o.)

Ma község 295 lakossal (2006) Ipolyságtól nyugatra Szlovákiában, Szeteharaszt puszta pedig Tésától északkeletre Magyarországon fekszik. (BAKÁCS, 1971. 196-197. o.; BOROVSZKY, 66. o.; FEKETE, 1943. 133-134. o.; GYÖRFFY, 255. o.)



Az Ipolysági, Vámosmikolai és Szobi járás 1913-ban (www.könyv-e.hu/terkeptar.html)

Szob: Kézai krónikája szerint a honfoglaló magyarok részben a Duna itteni révén keltek át Marótra. Szobi nemesek birtoka (terra Zub, 1268). A község eredetileg nem a Duna partján, hanem a mostani településtől északra, az Öregfalui-patak forrásvidékén és a patak mentén települt. 1268-ban Scymeyn fia Geruarus itteni részét átengedi rokonainak. 1280-ban Wyd comes, Péter nyitrai püspök testvére 1 ekényi földet Almás (Zebegény, Nógrád vm.) szomszédságában hajlandó átengedni a dömösi prépostságnak.

Vámhely (1412). Birtokosa az esztergomi káptalan, vámját azonban a nosztrai pálosok élvezték. Az itteni hajósok 1371-ben ugyanazokat a jogokat kapták, mint a budai polgárok.

Bakács István olvasata szerint egyháza azonos a pápai tizedjegyzékben szereplő *ecclesia s. Ladislai de Curlo*-val. A pap jövedelme 1L márka. Györffy György nem említi munkájában, mint tizedjegyzékben szereplő települést. Szent Miklós tiszteletére épült középkori temploma a mai római katolikus plébániatemplom helyén állt. Michael Wening 1686-ban készült metszetén a sematikus ábrázolású romos házak között körítőfallyal ellátott zömök tornyú, tető nélküli templom látható. Ezt 1718-ban átépítik, és Szent Lászlónak ajánlották. A jelenlegi templom 1775–1778 között épült. A XII-XIII. századból származik a Bészobnak nevezett határrészen 1934-ben Horváth Adolf János által feltárt kistemplom. A hozzátartozó település a XIII. században elnéptelenedett. A budai szandzsák 1546–1590. évi összeírásaiban a váci náhijéhez tartozó Szob faluként szerepel.

1.) Szob. Magyar és tót falu Hont Várm. földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Esztergomhoz 2 mértföldnyire; határja jó, fája, bora van, keresetre módgyok a' Dunán; piatzok Esztergomban. (VÁLYI, III. 423. o.)



Külterülete 1900 körül: Bőszob major, Sághegy major, Sághegyi kőbánya-telep, Ujvölgyi major. Szob járási székhely volt, 2000-tól város 2952 lakossal (2010) és a szobi kistérség központi települése. (BAKÁCS, 1971. 197-198. o.; BOROVSZKY, 66-67. o.; GYÖRFFY, 255. o.; KÁLDY-NAGY, 1985. 605-606. o.; TARI, 131-132. o.)2.) *Honth megye, Pozsonyi kerület, Vámos Mikolai járás, székhely Ipolyság. A helység helybeli elnevezéssel nem bír, s országszerte csak ezen egy neve ösmeretes. A helységnek más neve nem volt, de régibb idők előtt nem jelenlegi helyén feküdt, hanem távolabb a dunától 1) Rozsás 2) Bő szobb nevű térségeken, mely térségek jelenleg szántó földekül használatnak (s a térségekről a török hadjáratok után jelenlegi helyére tétetett át). Mikor lett helységgé, nem tudatik. – Az Anyakönyvek kezdődnek 1717 évben. Régibb időben tiszta magyar lakossága volt, de később tótok telepítettek ide, mely utobbiak a magyar nyelvet később nagyobb részt sajátjukká tették. A helység a dunaparton fekszik, határába ömlik az Ipoly a dunába. Ugyanitt van az Ipolyon egy nagyobbszerű híd, melyet a vasúti társaság építetett, s ára mintegy 800 000 Ft volt. Itt vannak az ugynevezett Sághegyben (: részint az Esztergomi Káptalan, részint Lunenbacher testvérek tulajdona:) több kőbányák vannak, melyek fővárosainkat a legjobb minőségű és nagy mennyiségű járda kövekkel ellátják. Továbbá ide szállítatik a környék nagy mennyiségű tüzi s szerszám fája, innen vitették a dunán évenként több ezrekre menő ölfa fővárosainkba. Itt van még Lunnenbacher testvéreknek gőzfürész gyárok, mészégetésők, téglagyárok, hol különösen a cserép sindely kitünő, jó minőségű. E község határában termő bor a legjobbak közé tartozik e környéken... Sztará Dolina dűlő, kisebb darabka szántó földekbül áll, hol valaha Szobb helység vala építve, itt telepedtek a tót nyelvű lakosok meg, de később a magyar nyelvet sajátlyukká tették, de azon helyet elhagyván most Sztará Dolina (: öreg falunak:) neveztetik... Bő Szobb itt vala legelőször Szobb helység építve, itt egyedül magyarok laktak, s később amidön tótok telepedtek hozzájuk, azon magyarok közül sokan lakhelyeiket el hagyva Alföldségre vándoroltak el, most rétekül használtatik, és Bő Szobbnak neveztetik. (PESTY, 1864. 284. o.)*

Szob csinos kisközség Hont vármegye szobi járásában, a Duna mellett, 2040 magyar lakossal. (1920) A járási szolgabírói hivatal széke, van vasúti állomása, posta- és táviróhivatala, telefonállomása. Luczenbacher Pálnak itt szép kastélya van, s ugyanő díszes kisedővő és leányintézettel kapcsolatos zárdát építtetett. Határában van a kőbányáiról ismeretes Sághegy. A trianoni béke óta Csonka-Magyarország határállomása Cseh-Szlovákia felé. (RÉVAI, 17/677. o.)

Szuha: 1285. évi hamis oklevélben Scuha, ill. Zuha néven említik. A Hontpázmány nemzetség birtoka; Honth fiainak hamis osztálylevele szerint Ders kapta Litva várával együtt. Ipolyság, Baráti, ill. Bernecebaráti határában helynevek őrzik emlékét: Kis-, Nagy és Felső-Szuha; Szuha-oldal, Szuhára járó; Káptalani Szuha-dűlő, Szuha-patak. A település /Ipoly-/Ság és Bernece között feküdhett. (GYÖRFFY, 256-257. o.)

Tésa: a Tésai nemesek birtoka (villa Tesa, 1221), Csepel elpusztult faluval határos volt. A középkori Tésa az Ipolyhoz közelebb, a mostani Majori-dűlőben települt. 1288-ban Myhedeus fia Miklós comes Pereszlénnel együtt átadta Kázmér ispán fiainak. A törökháborúk idején elnéptelenedett. Az árvizek miatt költöztek magasabb fekvésű helyre.

Tessa. Magyar falu Hont Várm. földes Ura Foglár Uraság, lakosai többfélék, fekszik Viskhez nem meszsze, mellynek filiája; határja jó, legelője van elég, fája mind a' kétféle, szőlő hegye középszerű. (VÁLYI, III. 494. o.)

Tésa kisközség Hont vármegye ipolysági járásában, 324 magyar lakossal. (1920) (RÉVAI, 18/201. o.) Ma kisközség 80 lakossal (2010) Szobtól északra, Ipolyságtól délnyugatra. (BAKÁCS, 1971. 205. o.; GYÖRFFY, 258. o.)

Tesmag (Tešmák): Hont vár és nemesek birtoka volt (villa Tysmok, 1245). Egykor Marót báné, majd IV. Béla a zólyomi erdőöröknek, 1257-ben Hudus özvegye, 1270-ben pedig V. István a sági prépostságnak adta. 1422-ben parochiális hely, de a tizedjegyzékben nem szerepel.

Tesmag. Magyar falu Hont Várm. Földes Ura a' Rozsnyói Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ipolyságnak szomszédságában, és annak filiája; határja jó termő. (VÁLYI, III. 494. o.)

Tesmag kisközség Hont vármegye ipolysági járásában, 735 magyar lakossal. (1910) (RÉVAI, 18/202. o.) Külterülete 1900 körül: Heczkó-pusztá, Sipécz-pusztá, Vinter-pusztá.

Ma a község Ipolysághoz tartozik Szlovákiában. (BAKÁCS, 1971. 206. o.; BOROVSZKY, 68. o.; CSÁKY, 2003. 202-205. o.; GYÖRFFY, 258-259. o.)

Toronyalja: a Kóspallagi-medencében, a Kis-Hanta- és Korompa-patak találkozási pontján fekvő Bibervár/Torony alatt fekvő középkori település. Itt állt a közelben egy dombháton a Szent Mihály tiszteletére szentelt pálos kolostor és templom, mely XIV. századi eredetű (írásos említés: 1381; utolsó: 1538). A budai szandzsák 1546–1590. évi összeírásaiban a váci náhijéhez tartozó *Toromalja* pusztaként szerepel.

Toronya. Hont Várm. Szállás, földes Ura a' Religyiói Kintstár. (VÁLYI, III. 518. o.)

Egykor Márianosztra határához tartozott, ma Kóspallag a legközelebbi falu. A helynevet ma a *Pusztatoronydűlő* őrzi. (KÁLDY-NAGY, 1985. 644-645. o.; MRT 9. 195. o.; TARI, 90. o.)

Újlak: nemesi birtok (possessio Yulak, 1328; utolsó említés: 1444 – predium Wylak). 1291-ben Százddal együtt Gervasius ispán kapja, majd rokonáé, Gyekmin királyi gyógyszerészé. 1328-ban Szemerédi Mihály fia Gervasius fia János újlaki birtokát átengedik özvegyének hitbére és leánynegyede fejében. Az ügylet írásba foglalásakor azt is hozzáfűzik, hogy az özvegy Elena, Ibur fia István leánya, és az ő leánya Clara, az újlaki földön kívül egy rab család két gyermekét is megkapják. Jelenleg Százdhoz tartozó pusztá, Ipolyságtól északnyugatra. (BAKÁCS, 1971. 215. o.; GYÖRFFY, 262. o.)

Varbók: 1285. évi hamis oklevélben Warabuk, ill. Warbok (utolsó említés: 1409, terra Warbok). Az 1285. évi hamis összeírás szerint Hontpázmány nembeli Hont fiainak osztozásakor Litva várával együtt Dersnek jutott, ekkor Bernecével határos. 1409-ben Barátihoz tartozó föld a Kácsik nembeli Szécsényiek birtokában, melyet pereszlényi jobbágyok használtak. A falu Baráti és Pereszlénnyel között állhatott. Ma szántó Pereszlénnyel déli határán: *Verbók*. (BAKÁCS, 1971. 89. o.; GYÖRFFY, 262-263. o.; MRT 9. 54-55. o.)

Visk/Ipolyvisk (Vyškovce nad Ipľom): Hont vár és nemesek birtoka volt (Wysk, 1266). 1266-ban IV. Béla Péter viski várjobbágytól cserével elvette Visk felét. Később a király Cseszneki Jakab mester hűtlen fiaitól elkobozta Visket tartozékaival együtt, és Csák fia János mesternek adományozta. Várát a Csákok építették, amit 1315-ben Csák Máté uralt. A Cseszniek által okozott kár miatt az esztergomi érsek is magának követelte Visket.

1324-ben a király Visket vámjával és tartozékaival (Pereszlénnyel, Perőcsény), mint a hűtlenné vált Csák János birtokát Harsundorf Ölvengnek adta. Az Ipolyig érő egykori Tarcsány/Alsó-Szemeréd határán feküdt a régi Visk; itt említik a „Földvár” helyét. Egy másik földvár a faluval áttellenben az Ipoly bal partján a Mahir-dombon állt. Ez utóbbi lehetett a Csákok által épített vár. Vámhely (1347).

Andreas nevű papjának jövedelmét 1332-ben 1 márkára becsülték, mely után 6 garas pápai tizedet fizetett. Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírásában *Visk* néven 25 házzal faluként szerepel.



1.) *Visk. Viskovecz. Magyar falu Hont Várm. földes Urai Gr. Koháry és Gr. Eszterházy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Pereszlényhez " métföldnyire; határja jó, vagyonyjai jelesek, és külömbfélék. (VÁLYI, III. 640. o.)*

2.) *Honth Megye, Selmeczi Járás, Székhely Ipoly Ság.*

Helység neve Visk, mellynek többféle elnevezése nints, ezen névről orszászerte ösmeretes, mellyben a' lakosság egyedül magyar ajkú.

Tudomás szerint hajdan se volt más elnevezése, se e' helynév külöféléképpen nem iratott.

A' község leg korábban említettik 1727^{ik} évtől, a' Plebániai adattokbul tudatik, 's mindenkor magyar nyelv folytattatott.

A' be népesítésre, se adatunk, se tudományunk nints.

A' név eredetéről és értelméről, köztudomás, hagyomány, vagy nyomtatott emlékből semmit se tudunk.

Visk községet legrégibb időbe Koháry nemzetség bírta – később Gróf Esterházy János és Gróf Forgách Miklós uraságok egyforma mennyiségbe bírták. – Jelenleg Gróf Breunner Ágoston Uraságra szállott az egész birtok, itt helybe két kastállal, mellyek gazdatiszti lakásnak használtatnak, és több kisebb urasági épületekkel. – Napnyugotnak falu végén, egy kevésse dombos helyen áll Megyei épület, melly az előtt az itt tanyázó lovas katonaság őrnagyainak lakással szolgált. – E falunak uttája széles, 127 házzal. – Keletről a' falu másik végén vagy kétkerékű urasági malom az Ipoly vizén, a' felett egy partocskán urasági kert és major áll. – Egyébbaránt Visk községet az Ipoly Vize körül Folyja, mintegy fél szigetet képez. Rétei, kertei vízáradásoknak vagynak kitéve, sőt áradáskor fél faluban ladikázni lehet, mi ősszel, de többnyire tavasszal hó vize mentekor szokott történni. Olykor nyáron is hirtelen záporossággal meg szokott történni, amidőn a' kerteket, réteket elönti, 's beiszapolja, sőt laposabb helyen fekvő földeket is megrontya. – Itt falu mellett az Ipoly folyón délről vagyon komp, mellyen kötél mellett szekerek és gyalogok által szállítatnak. (PESTY, 1864. 227. o. és 1865. 311. o.)

Ipolyvisk kisközség Hont vármegye ipolysági járásában, 1000 magyar lakossal. (1910) Vasúti állomás, posta- és távíróhivatal. (RÉVAI, 10/625. o.)

Külterülete 1900 körül: Kisváros-major, Örhegy-major, Ujmajor.

Ma község 675 lakossal (2006) Ipolyságtól nyugatra Szlovákiában. (BAKÁCS, 1971. 80-81. o.; BOROVSZKY, 70. o.; CSÁKY, 2003. 184-187. o.; FEKETE, 1943. 72-73. o. GYÖRFFY, 264. o.)

Zebegény: *vegyes, német és magyar anyanyelvű lakosságú, a koronauradalomhoz tartozó község a Duna partján. A Baranya megyei zebegényi (ma Szebény) monostor szerzetesei megtelepedtek az Almás falu felett emelkedő hegyen, amelyre átvitték a monostor nevét, így kapta a XVIII. században kialakult mai község is a Zebegény nevet. 1420-ban a pécsi és a váci egyházmegyében fekvő, egyaránt Zebegénynek nevezett Szent Mihály-egyház apátságának jövedelméért folyamodott Balázs János bencés fráter.*

Dömös (: Árpád vára:) átal ellenében fekvő magas a duna partjaig lenyúló sziklás hegyen látható barlang (: remetevölgy név alatt ismertetik:) itt létezett Sz. István és Sz. László király idejében egy kolostor, ennek elpusztulása után sok időig egy remete lakta azon barlangot. – Ez belől tágas, 's 100 ember is belefér...

A Szent Mihály-hegyen, Nagymaroshoz tartozó területen található barlangkolostor országosan is egyedülálló XI-XV. századi egyházi emlék.



1.) Zebegény. Magyar falu Hont Várm. földes Ura a' Kir. Kamara, fekszik Maroshoz nem meszsze, mellynek filiája; határja jó. (VÁLYI, III. 660. o.)

2.) Zebegény község Honth Megye Ipolyi járás Obudai Uradalmához tartozik.

A Község jelenleg ugy helybeli eltejedéssel, valamint ország szerte elnevezéssel Zebegény bir, az anyanyelv német.

A községen keresztül vasúti vonalak épültek 1846^{ik} évben, ugynevezett Magyar Vasúti Társaság vagy is die Ungarische Central Eisenbahn Gesellschaft által, a községünk Duna folyás mellett és nagy hegyek alatt fekszik.

A község nevét, mint a régiiek Traditio által említik, a Visegrádi Várba lakot Királyné Török háborúba férjével és Koronával és Czapterrel együtt nagy Marosrol a hegyeken és Erdöken keresztül a községünk felé jöttek. És a beteges Király és Királyné egy ugy nevezett kerekhegyen leültek és pihentek. A Királyné azt mondotta volna: Zebeg én szivem, és ugy szállt a községünk neve Zebegény, mivel előb tsak Juhász és Uradalmi majorság volt, és késsőbben vegyes népek, mint tótok, magyarok és németek kerültek ide.

A községünkön keresztül télen és Nyáran keresztül folyik egy kis Patak, több évek előtt még malmot /hajtott/ míg Gőz Malmok nem léteztek a közel lévő városok, úgy, mint Vác, Esztergom, a malmokat használták, és lisztjüket a lakosságnak elkészítették. (PESTY, 1866. 317. o.)

Zebegény kisközség Hont vármegye szobi járásában, a Duna partján, kies vidéken 929 német és magyar lakossal. (1920) Vasúttal, posta- és táviróhivatallal, telefonállomással. A budapesti szünidei gyermektelep-egyesületnek itt van egyik nagy telepe. (RÉVAI, 19/648. o.)

A községnek 2010-ben 1177 lakosa volt. (BOROVSKY, 70-71. o.; MRT 9. 569. o.; TARI, 16. o.)

Majorok, puszták, tagok lakói

Szűkebb környékünk lakossága nemcsak falvakban élt. Szinte mindegyik községnek megvolt a maga külterülete: a határban vagy az erdőségben megbúvó pusztá, major vagy tag. Ezek a lakott helyek elsősorban gazdasági funkcióval bírtak: különböző uradalmakhoz, nagyobb birtokhoz tartoztak. Ha áttekintjük a XIX. század végétől készült térképeket, helységnévtárakat, népszámlálási adatokat, színes kép tárul elénk a Nyugat-Börzsöny településszerkezetéről!

Az 1863. évi helynévtár Börzsöny (Deutsch Pilsen) külterületeként Ganád és Bánya pusztát, Perőcsénynél Királyháza és Haraszt pusztákat tünteti fel. Ez utóbbit a vámosmikolai katolikus anyakönyvekben korábban Jakab Harasztként is említették.

Az 1882. évi helységnévtár Hont megye szalkai járásához tartozó Börzsöny mezővárost 1658 lakossal említi a hozzátartozó Bánya- és Ganád-pusztával együtt. Érdekes, hogy Ganád pusztát a 937 fős Ipolypásztónál is szerepelteti a helységnévtár. Korabeli térképekből kitűnik, hogy a későbbi Istvánmajor szerepelt még Ganád pusztá néven. Nem említi viszont Perőcsény és Tésa kisközségeknél külterületet, Vámos–Mikola körjegyzői székhelynél is csupán Orzsány pusztát tünteti fel. Az 1145 lelket számláló Kemence kisközségnél – mely ekkor az ipolysági járáshoz tartozott – szerepelt ugyanakkor Szete-Haraszti.

(HELYSÉGNÉVTÁR, 1882. 108. sk. o.)

Gönczy Pál 1886-ból származó térképén található külterületek:

Szob – Bészobi puszta, Csákhegy puszta, Lucska puszta

Helemba – Helembai puszta

Bajta – Palota puszta

Szalka – Szalkai puszta

Kis Keszi – Szalka-Szekeres puszta

Letkés – Lelédhíd major, Galla puszta, Dávidréve puszta

Tölgyes – Bánya puszta

Börzsöny – Irtás puszta, Bánya puszta, Ganád puszta

Ipoly pászto – Zalabai puszta, Ganád puszta

Vámos-Mikola – Harmos puszta

Perőcsény – Haraszi puszta, Perőcsény puszta

Szakállos – Szakállos puszta

Lontó – Majorok, Uradalmi major

Szete – Haraszt puszta

Százd – Ivánka major, Új major, Pacolai puszta

Gyerk – Órhegy puszta (?)

Kemence – Redl puszta, Királyháza

Bernece – Irtvány puszta, Deszkás puszta

Pereszlény – Puszta

Ipolyság – Szurdok, Homok, Heckó puszta, Lipóc puszta, Hangyás puszta

Hídvég – Burian puszta, Hídvég puszta, Olvárpuszta, Olvár puszta

Hont – Babát puszta

Drégely-Palánk - Újmajor

Az 1900. évi népszámlálás adatai alapján készült 1902. évi helységnévtárban már több külterületet találunk. A járások átszervezése következtében a szobi járáshoz került Börzsöny körjegyzőségi székhely 1762 lakosából 27 Ganád pusztán, 29 pedig Irtás telepen élt. Az ugyancsak körjegyzőségi székhely Ipolypászto népessége 1032 fő, közülük 108 lakott István majorban, 77 Zalabai pusztán (az Ipoly jobb partján, Vilmos majorként is ismeretes). Kiskesztihez tartozott Káptalan puszta 83 lakossal. Az 1700 lakosú vámosmikolai körjegyzőség székhely községének külterületei: Harmos tag 30, Orszányi liget 4 lakossal, a társközség Perőcsény 1219 lakosából 92 fő a Haraszi pusztán, 21 fő a Perőcsényi majorban, 16 fő Bányatelepen, 8 fő Paptagon élt. (HELYSÉGNÉVTÁR, 1902. 465. sk. o.) Az ipolysági járáshoz tartozó Kemence körjegyzőségi székhely 1316 lakosából Aczél pusztán 46, Királyháza pusztán 6, Okolicsányi pusztán 7 lélek élt. Tésa kisközség ekkor a viski körjegyzőséghez és anyakönyvi kerülethez tartozott, külterületéről nincs említés. Szeteharasztot nem találjuk sem Kemence, sem Tésa külterületeként. A rendelkezésünkre álló kiadványok közül a Magyar Országos Levéltár viszonylag friss kiadványa segít. E szerint Szeteharaszt az 1900 és 1912 között lezajlott országos helynévrendezés időszakában a helységnevek törzskönyvezésekor az országos községi törzskönyvbe Szete község (ma: Kubáňovo/Szete, Szlovákia) külterületeként került be, jelenleg pedig Kemence község külterülete.

A törzskönyvezésekor vidékünkéről még az alábbi lakott helyeket említik: Drégelypalánknál Szondymajor/Újmajor, Ipolyságnál Parassapuszta/Szurdok, Ipolyvisknél Ipolyviski major/Újmajor. Kemencénél Aczélpusztát Csarnapusztaként, Perőcsénynél Haraszi pusztát Pusztaharasztként, Ipolypásztónál Istvánmajort Laposipusztaként, Vilmosmajort Puszta-Zalabaként is említik. (LELKES, 2001. 56. o.)

A Borovszky-féle megyemonográfiában közölt térképen – kevés eltéréssel Gönczy Pál térképéhez képest – az alábbi külterületek szerepelnek:

Szob – Bészobi puszta, Sághegyi puszta, Lucska puszta

Helemba – Helembai puszta

Szalka – Szalkai puszta

Kis Keszi – Szalkaszekeres puszta

Letkés – Lelédhíd major, Galla puszta, Dávidréve puszta

Tölgyes – Bánya puszta
 Börzsöny – Irtás puszta, Ganád puszta
 Ipoly pászto – Zalabai puszta, Ganád puszta
 Vámos-Mikola – Harmos puszta
 Peröcsény – Haraszi puszta, Peröcsény puszta, Bánya puszta
 Szakállos – Szakállos puszta
 Lontó – Majorok, Uradalmi major
 Szete – Haraszt puszta
 Százd – Ivánka major, Új major, Pacolai puszta
 Gyerk – Örhegy puszta (?)
 Kemence – Redl puszta, Királyháza
 Bernece – Irtvány puszta, Deszkás puszta
 Pereszlény – Puszta
 Ipolyság – Szurdok, Homok, Heckó puszta, Lipóc puszta, Hangyás puszta
 Hídvég – Burian puszta, Hídvég puszta, Óvár puszta, Ilvár puszta
 Hont – Babát puszta
 Drégely-Palánk - Újmajor

A külterületekről további adatokat találunk az 1910. évi népszámlálás alapján készült 1913. évi helységnevtárban. (HELYSÉGNÉVTÁR, 1913. 55-57. o.) A települések nagyrésze ekkor a vámosmikolai járáshoz tartozik. Nagybörzsöny 1907 lakosából 21 Irtástelepen, 17 Kisirtáson él. Az 1161 fős Ipolypászto lakosságából 121 fő Istvánmajorban, 99 fő Vilmosmajorban lakik. A járási székhely Vámosmikola 1863 összlakosságából 7 főt Harmospusztán, 80 főt Huszármajorban, 7 főt Orszányligetben találunk. Némileg megváltoztak Peröcsény külterületi nevei is: Dodipusztán 6, Peröcsényi pusztán 34, Pusztabányán 12, Pusztaharaston 63 lélek lakik az 1180 fős lakosságból. Kemence 1492 lakosából 50 fő Királyházán, 8 fő Lászlópusztán lakik. Az 1117 lakosú Ipolyszakállos körjegyzőségi székhelyhez tartozott Csáradpuszta 10, Szakállosi major 63 lélekkel. Szete 679 lakosából Károlymajorban 9, Szeteharaston 109, Teleklábpusztán 25 fő élt.



Ipolyvisk, Kismajor (Wikipédia)

Hont vármegye 1912. évi közigazgatási és földmívelési térképén található külterületi lakott helyek a következők:

Zebegény – Újvölgyi major
 Szob – Bószob major, Malom kertek
 Márianosztra – Alsó tanya, Felső tanya
 Helemba – Helembai major
 Bajta – Palota puszta, Urasági major (?)
 Ipolyszalka – Fenék puszta
 Ipolykiskeszi – Káptalan major, Szalkaszekeresd puszta
 Nagyörzsöny – Ganád puszta
 Ipolypásztó – Vilmos major, István major
 Perócsény – Haraszi puszta, Perócsény puszta, Bányatelep
 Ipolyszakállos – Szakállosi major, Új major
 Lontó – Vadalmás major
 Szete – Szeteharaszt puszta
 Százd – Ivánka major, Galagonyás
 Gyerk – Örhegyi major (?)
 Kemence – Redl major, Királyháza vadászlak
 Bernece – Irtvány puszta, Deszkás puszta
 Ipolyvisk – Kisváros major
 Pereszlény – Pereszlényi puszta
 Ipolyság – Szurdok tag, Homok, Csipkés puszta, Heczkó puszta, Lipóc puszta, Hangyás tag
 Hídvég – Olvár puszta
 Hont – Babát puszta

Az 1920. évi népszámlálás adatai szerint Kemence külterületein 56, Nagyörzsöny külterületein 55, a perócsényi pusztákon 93, Vámosmikola – Istvánmajorban 134 lakos élt. (NÉPSZÁMLÁLÁS /1920/, 1923. 74. o.)



Vámosmikola, Istvánmajor 2008-ban (a szerző felvételei)

Végül érdemes még áttekinteni az 1930-as népszámlálás adatait! Ebben az évben Nagyörzsöny külterületein 48, Vámosmikola–Istvánmajorban 116, egyéb külterületeken további 34, Perócsény Pusztaharaszton és további pusztákon 75, Kemence – Szeteharaszton 99, más helyein további 37 lakos élt. (NÉPSZÁMLÁLÁS /1930/, 1932. 424-425. o.)

Az 1949. évi népszámlálás szerint a külterületek lakossága ugyan már csökkenőben van, de még mindig jelentős a majorban, tagon, pusztán élők száma: Szob 203, Letkés 83, Nagyörzsöny 60, Vámosmikola 62, Perócsény 49, Kemence 129 lakos. (NÉPSZÁMLÁLÁS /1949/, 1950. 118. o.)

Kitekintésünkből levonható tanulságok: környékünk falvai lakosságának számottevő része a XIX. század végén, a XX. század első felében a községtől néhány kilométerre lévő, egy családtól 10-20 családig terjedő népességgel rendelkező majorban, pusztán, tagon élt. A korabeli demográfiai mutatók szerint

családonként jellemző volt a 3-5 gyermek. A tankötelezettség teljesítésének nem volt könnyű eleget tenni, ha az iskola 3-5 kilométerre esett a lakóhelytől! Kivételes helyzetben egyetlen major volt: Szeteharaszt. Az esztergomi érsek jóvoltából itt ugyanis 1864-től iskola működött.

Az 1945 utáni években a régi majorok, puszták tagok épületeinek egy része a nincstelenek dühének áldozatául esve építőanyagként szolgált, s jelezte az új rend emelkedő életszínvonalát. Másik részük megmaradva állami gazdaság vagy termelőszövetkezet majorjaként szolgált. Az 1960-as években a megerősödött állami gazdaságok, szocialista szövetkezetek szintén építkeztek: az állataik, terményeik, gépeik elhelyezését szolgáló telephelyeket, üzemegységeket a települések szélén, határában létesítették. A majoroktól, pusztáktól, tagoktól általában abban különböztek, hogy nem volt állandó lakónépességük. Az 1970-es évektől felerősödő körzetesítések, összevonások azzal jártak, hogy gazdaságonként egy központi telephely jutott kiemelt szerephez: ezt fejlesztették, míg a többi stagnált vagy lepusztult.

IRODALOM

BAKÁCS, 1971: Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971.

BAKÁCS, 1982: Bakács István: Iratok Pest megye történetéhez. 1002-1437. Oklevélregeszták. Pest Megye Múltjából 5. Budapest, 1982.

BALOGH: Balogh Zoltán: Drégelypalánk. Száz Magyar Falu Könyvesháza. Megjelent a magyar állam millenniumára, Budapest.

BOROVSKY: Borovszky Samu, dr. (szerk.): Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Magyarország Vármegyéi és Városai. Országos Monográfiai Társaság, Budapest, é.n. (1906)

CSÁKY KÁROLY: A Dunától a Szitnyáig. Településtörténeti barangoló. A Felvidék Művelődéstörténeti Enciklopédiája 2. Révkomárom, 2003.

FEKETE, 1943: Fekete Lajos: Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása. Magyar Történettudományi Intézet, Budapest, 1943.

GYÖRFFY: Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza III. Heves, Hont, Hunyad, Keve, Kolozs, Komárom, Krassó, Kraszna, Küküllő megye és Kunság. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.

HELYSÉGNÉVTÁR, 1882: A magyar korona országainak helységnévtára. Budapest, 1882.

HELYSÉGNÉVTÁR, 1902: A Magyar Korona Országainak Helységnévtára 1902.

HELYSÉGNÉVTÁR, 1913: A Magyar Szent Korona országainak 1913. évi Helységnévtára. Budapest, 1913.

KÁLDY-NAGY: Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1546-1590. évi összeírásai. Demográfiai és gazdaságtörténeti adatok. Pest Megye Múltjából 6. Pest Megyei Levéltár, Budapest, 1985.

KOCZÓ, 1999: Koczó József: Az Alsó-Ipoly mente vallás- és egyháztörténete. A honfoglalástól a millenniumig. Honti Füzetek 1. Vámosmikola, 1999.

KOCZÓ, 2005: Koczó József: Sagh alias Twlges. Ipolytölgyes község történeti és néprajzi képe. Honti Füzetek 7. Ipolytölgyes, 2005.

KORCSMÁROS: Korcsmáros László: Ipolydamásd története 1262 – 1990. Kézirat. Ipolydamásd, 1995.

LELKES, 2001: Magyarország 1903–1912 között törzskönyvezett lakotthelyei a XX. század végén. Szerk.: Lelkes György. Budapest, 2001.

NÉPSZÁMLÁLÁS, 1920: Az 1920. évi népszámlálás. Első rész. A népesség demográfiai adatai. Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozat. 69. k. Budapest, 1923.

NÉPSZÁMLÁLÁS, 1930: Az 1930. évi népszámlálás. I. Rész. Demográfiai adatok. Az 1930. évi népszámlálás. I. rész. Demográfiai adatok. Budapest, 1932. Külterületi lakott helyek, Magyar Statisztikai Közlemények Új Sorozat 83. k. Budapest, 1932.

NÉPSZÁMLÁLÁS, 1949: 1949. évi népszámlálás. 9. Demográfiai eredmények. Budapest, 1950.

NOVÁKI-SÁNDORFI-MIKLÓS, 1979: Nováki Gyula – Sándorfi György – Miklós Zsuzsa: A Börzsöny hegység őskori és középkori várai. Budapest, 1979.

MRT 9. 1993: Pest megye régészeti topográfiája XIII/2. k. A szobi és a váci járás. Szerk.: Torma István. Magyarország Régészeti Topográfiája 9. Budapest, 1993.

PESTY: Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából – Hont vármegye és kiegészítések. Az Országos Széchényi Könyvtár Pesty Frigyes gyűjteményének 33. kötetéből közreadja: Bognár András. Pest Megyei Téka 7. Szentendre, 1984.

RÉVAI: Révai nagy lexikona. A 21 kötet teljes anyaga A – Z-ig. Digitális, DVD – ROM kiadás. Multimédia Holding Rt., 2006.

TARI: Tari Edit: Pest megye középkori templomai. Studia Comitatus 27. Szentendre, 2000.

VÁLYI: Vályi András: Magyar Országnek leírása. I-III. k. Pest, 1796-1799.

WIKIPÉDIA, a szabad enciklopédia

A dolgozat része a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás Emlékére” szakalapítvány által támogatott Az Alsó-Ipoly mente történeti földrajza – az államalapítástól a XX. század végéig című pályamunkának.

SZŰK BALÁZS

ORGONÁS MÁRIA

(Ballada Arany Jánoshoz)

Megölte magát egy ifjú nő,
Égi gyémántok már nem izzanak.
Évekig *ott* élet, fű se nő:
Siratják otthon régi-szép szavak.

Tanított s szolga volt. Lapulni
Megtanult, és reszketett esténként.
Szegény föld küldte boldogulni,
Álmok leplében járt ő árvaként.

„No csak sírj és sirasd még magad!”—
Átkozta szélcsap, sóvár „vezére”:
Kezéhez ifjú mell nem ragadt,
S hogy e bús hölgy nem lakása éke.

„El, el!”—igen kemény szó, épen
Zengte hűségesküs jó égi kar.
„Ne lehessen már semmi képen,
Ilyen ribanc köztünk még mit akar?”

„És *nem kell* Zephir, égi szózat!”—
Bájolt diákok fürtelem-hada
Kiáltotta, s ím az iskolát
Elöntötte a Rút Harag maga.

„Most bukj el, térdre rogyj előttem,
Hadd lássam jól, igaz-e a hűség!?”—
Bánt el véle kétéves vétke
A kút-szerelem, e tűz-merészség.

Halált talált por-honon, konok
Szép ifjú nő, Orgonás Mária,
S vele méhében dalos titok,
Zsenge hajtás: árva Dávid fia.

A sír gazos, a búcsú örök.
Odaomlik, *roppan összetörve*.
Szülője lábánál még hörög,
És kapaszkodnék az anyaölbé.

„Bebocsátanak-e, méltó-e
Ajtó nékem? Ez lesz menedékem?
Erények forró kemencéje;
Koronám, koszorúm, arany ékem?”

Lépcsőn fel: lift is felesel,
Nem hallja e „zenét” élő se holt.
„Mi lesz a szárny, mi majd felemel?
Minden fényt, álmat a sötét kiolt?”

Szálló magas, vágyak nincsenek,
Társai lapulnak szomján, gazul.
S ím a percek éjfél intenek:
Aki sosem vét, így igazul.

Jaj, mennyi fény, táltos-tünemény
Tűnt el a mélyben *ily nyomtalanul*,
Mennyi csillag, álmodó remény
Vár, hogy kigyúlva majd megigazul.

Megölte magát egy ifjú nő,
Égi gyémántok *érte* izzanak.
Évekig ott élet, fű se nő:
Ringatják örökké bús madarak.

1999. október 10.

CSÁKY KÁROLY

Lőrincz Zoltán vámosmikolai gyűjteménye

Bevezetés

Vámosmikola az Alsó-Ipoly mente régi települése; hajdan járási és körjegyzőségi székhely, illetve vámszedő hely volt. A Börzsöny lábánál, az Ipoly bal partján települt, szemben az olyan jobbparti falvakkal, mint Ipolyszakállos, Ipolybél és Ipolypásztó. Lakosai ma zömmel katolikusok, de élnek itt reformátusok is, egykor pedig jelentős zsidó polgársága is volt a községnek, gazdag kereskedőkkel és működő zsinagógával. A közel kétezer lelket számláló helységben jelentős volt a föld- és szőlőművelés, az állattartás, a fakitermelés és a halászat.

Vámosmikola népi hagyományai is sokáig éltek: a folklór és a tárgyi emlékek egyaránt. Az utóbbiak tudatos gyűjtése a múlt század 70-es éveiben kezdődött, s 1977-ben már állandó kiállítás nyílt a faluban, 1992-ben pedig megvásárolták a *tájház* mai épületét. A szépen berendezett épület néprajzi anyagán kívül azonban távábbi értékes tárgyak is találhatók még a községben, ezek azonban magántulajdonban vannak.

Lőrincz Zoltán helytörténeti gyűjteménye, a Pincemúzeum

Lőrincz Zoltán vállalkozó, a vidéki turizmus egyik mozgatója már évtizedek óta komoly gyűjtőmunkát végez. Az összegyűlt gazdag tárgyi anyagot a vámosmikolai pincesor egyik présházában helyezte el, s általában Pincemúzeum néven emlegetik a gyűjteményt. Valójában a két kiállítóhelyiségben elhelyezett zsúfolt anyag amolyan vegyes gyűjtemény, s nem a szőlőművelést és borfeldolgozást dokumentálja elsősorban.

A *présház belépőjében* állította ki a magángyűjtemény tulajdonosa azt a gazdag *hadtörténeti tárgyi anyagot*, amely elsősorban helyből s a környékről került elő. Zömmel a második világháború itt talált katonai kellékeiről van szó, természetesen akad a kiállított tárgyak közt régebbi s távolabbi pontokon felbukkant anyag is. A falakon *gázálarcok*, *harci sisakok*, *katonasapkák* láthatók, de helyet kaptak a különféle *katonai egyenruhák*, *kulacsok*, *gyalogsági ásók* és *egészségügyi csomagok* is.

Ugyancsak gazdag, sokszínű és változatos a *mezőgazdasági eszközök* tára. Mindenekelőtt a *szőlőművelés* tárgyai figyelemreméltók, melyek közt ott a különféle *darálók*, *prések* (sotók), *puttonyok*. De akad a gyűjteményben *répakiszedő*, *fagerebkye*, *favilla* és *falapát* s többféle *sarló* is. A *háztartás* és a *háziipar* kelléktára is jelen van. Láthatunk például *szitákat*, *csüngős-* és *asztali mérlegeket*, *petróleum-* és *viharlámpákat*, *hurkatöltőket*, *tűzesvasalókat*, *mángorlókat*, *fűzfakasokat* és *kosarakat*; *gerebeneket* és *guzsalyakat*.

A további tárgyak közül megemlíthetjük még a *jármokat*, a *szekér-* és *lovaskocsialkatrészeket*, illetve a különféle *kerekeket*. Az immár harminc éve gyűjtött s egy helyen kiállított néprajzi anyag azonban alaposabb és szakszerűbb rendszerezést igényelne.

Ugyancsak jelentős az itt elhelyezett, a múlt század ötvenes, hatvanas éveiből előkerült *retroanyag*, amely jól idézi a tanácsrendszert, az egykori katonaságot és a rendőrséget, az úttörőmozgalmat stb. Láthatók a falakon *állami címeres intézménytáblák*, *úttörőruhák*, *kitüntetések*, *felvédők*, *Lenin-képek* és egyebek. De ide került néhány vendéglőből egy-egy *zenegép* vagy *kávéfőző* is. S vannak *tűzoltó-* és *határőr-egyenruhák* is.

A présház *második szobája* szintén gazdag látnivalót kínál. Főleg a *fokosok*, a *juhászbortok*- és *kampók* színes gyűjteménye érdemel figyelmet. Ezek ugyancsak a környékről kereültek ide. Érdeemes továbbá megtekintenünk a *papírpénzek*: a *pengők*, *kornák* és *forintok* különféle változatait. De vannak itt *világháborús emlékek*: egy első világháborús *katonaláda* és színes nyomatok, képek is. A *régi rádiókból* szintén akad egynéhány a gyűjteményben, akár csak a vasalókból és a *puntuszos órákból*, az üvegtermékekből, illetve az egykori *szódásüvegekből*. S látható a kiállított tárgyak közt egy nagybörzsönyi *cserépkályha*, egy 1870 tájékaról való mikolai *menyasszonyi fátyol* s egy bernecebaráti *citera* is.

Szólnunk kell még a Lőrincz Zoltán lakásán őrzött gazdag *fegyvergyűjteményről* is: a régi *puskákról* és *piszolyokról*, illetve a *kardokról* és *szuronyokról* is. A kiállított tárgyakat a panzióval is rendelkező vállalkozó elsősorban vendégeinek mutatja be, de bejelentkezés után szívesen kalauzol tárgyai közt más látogatót is.



A munkaeszközök gyűjteménye (Csáky Károly felvétele)



A puskagyűjtemény (Csáky Károly felvétele)



A régi katonai eszközök tárlata (Csáky Károly felvétele)



Egykori papírpénzek (Csáky Károly felvétele)



Címeres táblák (Csáky Károly felvétele)



Háromfiókos sublót (Csáky Károly y felvétele)



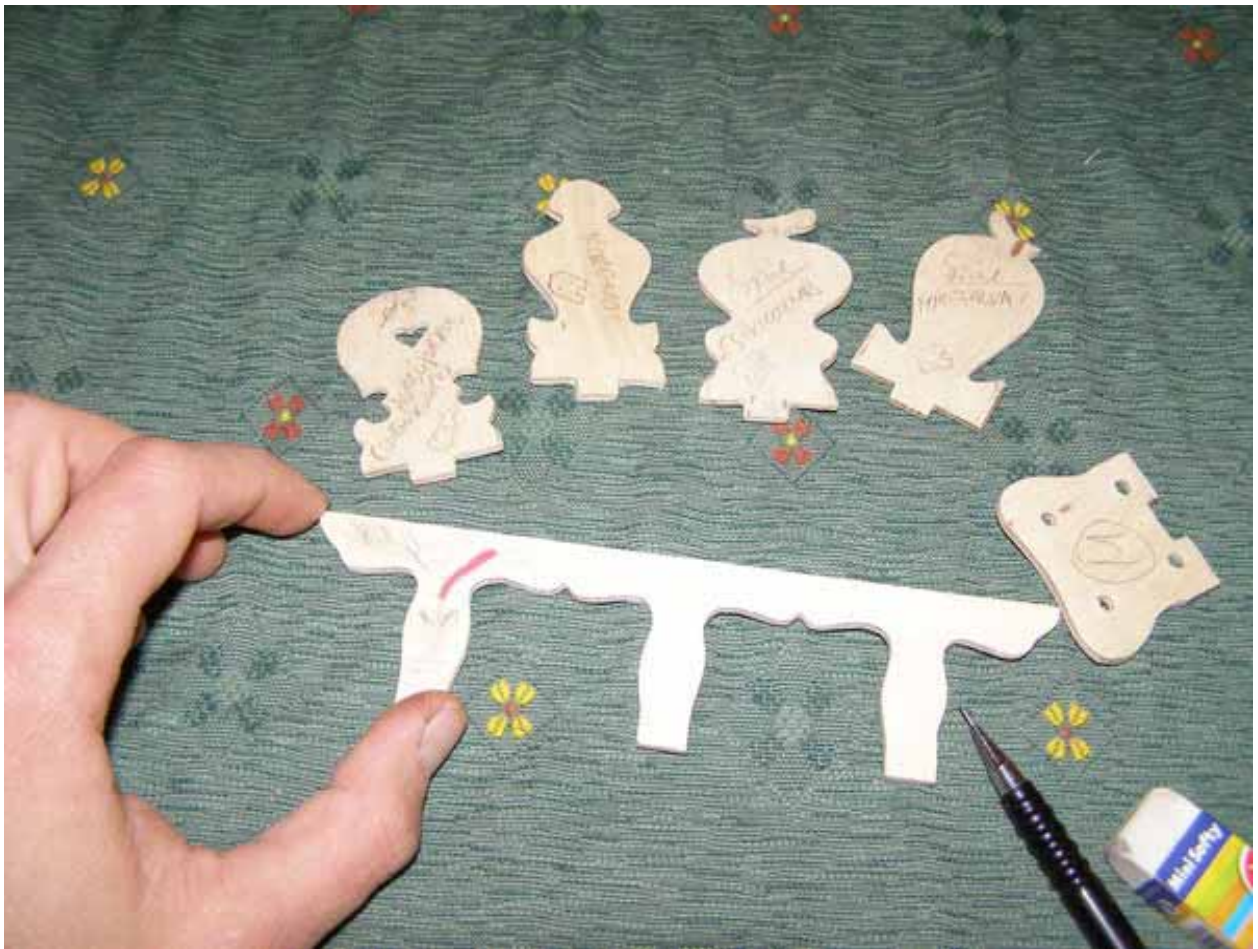
Fokosok, juhászkampók (Csáky Károly felvétele)



Régi pénznemek (Csáky Károly felvétele)



Szódás, csatosüvegek (Csáky Károly felvétele)



Műhelymunka



PETROZSÉNYI NAGY PÁL

Egy tiszta lelkű ember 9.

A VÉG KEZDETE

A jelek szerint a szabónő nagyon megharagudhatott a vejére, mert többé egyszer sem látogatott a paplakba. Annál gyakrabban rándult haza a tiszteletes asszony.

– Elég! – unta el a szüntelen ingázást végül is a tiszteletes. – A pohár betelt, határozz: hozzám vagy a mamádhoz akarsz tartozni?

– Miért, két helyre nem lehet?

– Csak ha a kettő nem zárja ki egymást. Lehetetlen két úrnak egyszerre szolgálni, mert vagy az egyiket gyűlöljük, a másikat szeretjük, vagy az egyikhez ragaszkodunk, a másikat viszont megvetjük.

– Ki akar itt szolgálni? – berzenkedett a fiatalasszony. – Elvégre demokráciában élünk, ha nem tévedek.

– Ne értsd szó szerint! Az úr csupán szimbólum. Tegyük fel, hogy szereted a húst is, tortát is. Legyen! Csakhogy sajnós cukros vagy.

– Én? Még csak az kéne!

– Ez csak egy példa, könyörgöm. Szóval diabetikus vagy, és ez már baj, kizáró körülmény, tehát: a tortáról le kell mondanod. Én nem kérem, tagadd meg az anyádat, de ettől még hallgathatsz az uradra.

– Férfjedre.

– Férfjedre. Csökkenthetnéd a többórás telefonálgatásokat, továbbá nem kellene minden perpatvar után Kecskemétre rohannod, hogy aztán még zabosabban jöjj vissza, mint ahogy elmentél. Ráadásul mindkettő pénzbe kerül, sok pénzbe, holott ilyen szempontból állunk a legrosszabbul per pillanat – igyekezett a János Margit lelkére beszélni.

Általában sikerrel, mert a kis tanítónő magába is szállt mindaddig, amíg nem találkozott ismét az anyjával.

– Nem bírom, domnu Szandu, mit tegyek? Adj, kérlek, tanácsot, mert belehalok a bánatba! Hát nem abszurdum! Ahelyett, hogy az egyház és a hívők ügyes-bajos gondolataival törődnek, egyfolytában a magánügyeimmel vesződöm – tárta ki a szívét János őszintén.

– Én a helyedben udvarolnék egy kicsit annak a tökfey lányomnak. Mivel bővérű nő, plusz irtó hiú is, néhány bókkal, virággal biztosan levennéd a lábáról.

A lelkipásztor mit tehetett egyebet, megfogadta a tanácsot, és elkezdett veszettül kurizálni Anna asszonynak. A szabónő eleinte gyanakvóan figyelte, miben mesterkedik Madaras, aztán fokról fokra engedett, pontosabban lángra gyúlt, mint a kiszáradt mező a nap tüzetől. A férfi megjed: kis szikrára számított, de ez már tűz a javából.

– Úgy látom, kezdtetek megszeretni egymást a mamával – örvendezett eleinte a tanítónő, később egyre kevésbé, ki is fakadt egy szép napon. – Álljon meg a menet, lelkecském! Nálad a benzin nincs pénzben? Mellesleg a mama sem olyan öreg még, hogy ne másszon rád, ha ingerled.

– Gratulálok a legújabb stílusodhoz! – hökkent meg a tiszteletes. – Ki csiszolt rajta ilyen szépen ezúttal: Alíz barátnőd, vagy valamelyik akció-, illetve krímihős a tévéből?

– Hamuka. Hagyd békén az anyámat, no meg Olgát, akivel olyan buzgón levelezel, különben én is e-mailezni fogok Aczó Lacival!

– Semmi kifogásom – egyezett bele gyorsan, még mielőtt a felesége meggondolná magát. – De akkor te se lebzselj otthon örökkéig. A te otthonod *itt* van, férjed, gyerekeid mind itt vannak, a többi mellékes, úgy ahogy számtalanszor kifejtettem. Így hát a névnapjára sem megyünk holnapután?

– Jé, erről meg is feledkeztem! Erre utoljára még elme gyünk, utána slussz, vége a hetyegésnek!

– Alakul, mi, alakul – feszített Szandu bá. – Ismerem én a dörgést, nemhiába éltem 85 esztendő.

Összekapartak egy kis ajándékot, és elhajtottak a szabónő névnapjára. Pezsgős vacsora, tánc, négykezes zongorajáték, mint a régi szép időkben. Egyedül a házigazda kornyadozott, ezért ő meg sem jelent a társaságban. Annál vidámabban ropta a háziasszony, meg is tapsolták a vendégei.

– Gyere a műhelybe, mértéket akarok venni rólad – súgta oda Jánosnak tánc közben. – Olyan snassz ez az öltöny! Na ja, konfekció!

– Most? Itt? Holnap, nem illik csak úgy itt hagyni egy társaságot.

– Ugyan, ki törődik vele! Öt perc, s máris visszajöttünk. Vesd le a zakót, hadd mérjem meg a derekadat!

– vett elő a műhelyben egy mérőszalagot. – Kösz. Milyen sudár úriember! – ölelte át váratlanul.

– Mi... mit csinálsz? – siklott ki a férfi Anna asszony karjaiból. – De hisz ez bűn! Ne felejtse el, hogy a vejed vagyok!

– Miféle bűn? Egy aprócska ölelés? Nincs abban semmi, drága *vejem*. Persze, ha lefeküdnénk...! – dörgölődött hozzá csábítóan.

– Te, ne haragudj, de bekávéztál.

– Visszautasítasz? – ugrott össze a nő két szemöldöke. – Engem? Na, várj, te szerencsétlen!

– Miért szerencsétlen? – szólalt meg az ajtóban a tanítónő.

János és a nő riadtan fordult a hang irányába. Vajon mióta áll itt és bámul rájuk? Két-három perce, vagy épphogy megérkezett?

– Ez csak olyan szólásmondás. Különben mit akarsz? Miért nem vagy a vendégekkel?

– És ti? – dobta vissza a labdát a mama ibolya szemű kedvence.

– Mi... én... Csak mértéket vettem róla. A te férjed olyan slamposan jár, mint egy kecskeméti hajléktalan.

– Tehát ezért szerencsétlen, mire te irgalmas szívedre hallgatva elhatároztad, varrsz egy öltönyt neki. Este fél tízkor.

– Egyet-kettőt, végül is szabó lennék, és egy szabónő veje nem járhat ilyen rendetlenül.

– Jól van, mama. További kellemes... méricskélést! Gyere! – mordult a férjére, elbúcsúzott a többiektől, és irány a tázlári parókia.

– Hú, de sietsz! Miért nem maradtunk legalább reggelig?

Margit feleletre sem méltatta.

– Most mit duzzogsz? Amiért pontra tettem, vagy nem tettem pontra a mamádat?

Csend. Az út teljesen kihalt volt, s csak nagyritkán suhant el egy-egy kocsni mellettük.

– Margitkaaaa!

Bekapcsolta a rádiót, és rá se nézett a férjére.

– Értem: haragszol rám. Mint mindig, de ma este...?

Vajon mit látott, hallhatott, hogy megint így begurult?

Pár hónapig semmi érdemleges nem történt. Margitka „dobta” a mamáját, és megpróbált úgy élni, ahogy azt egy tiszteletes asszonytól elvárták. Öröm az ürömben. Aztán megint olyasmi jött közbe, amitől új fordulatot vett az életük. Egy ködös, novemberi reggelen elgázolták a nagytatát. Még élt fél napot, aztán örök álomba szenderült. Nagy csapás volt, de János ezt is kibírta. Így rendelte a Jóisten, ebbe bizony bele kell nyugodni. Annál rosszabbul viselte Margitka, nyugtalanná, szórakozottá vált, és, mint annyi más esetben, újra visszapártolt az anyjához. A tiszteletes fejében zavaros gondolatok keringtek, s minél jobban tépelődött, őrlődött, annál világosabbá vált előtte, hogy a feleségét megszállták az... ördögök. Hiába, pap volt, és egy pap mi másra gondol ilyenkor. Ezen annyira elbúsult, hogy még éjjel álmában is ezen töprengett.

– Beteg vagy? – tűnt fel az asszonynak, hogy a férje alig alszik, eszik mostanában.

– Csak a fejem és a gyomrom vacakol. Átmeneti állapot, általában magától is elmúlik – titkolta el Margit elől az igazat.

De hát hogy árulhatta el, mi bántja, amikor a nőt már semmilyen vele kapcsolatos dolog nem érdekli. Valaha sokat beszélgettek egymással, de ma már inkább a krimiket, és a barátnőit részesíti előnybe. Neki viszont hiányzik, igazság szerint Olga is, akivel éppen Margit miatt szakított. Olga! János szívét hirtelen átjárta a melegség. Vajon gondol-e még rá az ő védangyala? Mi volna, ha most rögtön átkocsizna hozzá Vadkertre? – fogta el a vágó a nő után. Margitot ez már úgysem zavarná, másrészt az apját is kötelessége meglátogatni.

– Jánoska! – kiáltott fel Olga, amint meglátta. – Drága barátom, hát még sem felejtetted el Soós Olgát? Teljes két órát beszélgetett a leánnyal, megemlítve többek közt a feleségével kapcsolatos sejtését.

– Lehetetlen! – ingatta fejét a virágárusnő. – Bocsáss meg, de ezt én sehogy sem tudom elhinni.

– Konkrétabban? Azt hogy megszállta, vagy hogy egyáltalán van ilyen?

– Tulajdonképpen mindkettőt.

– Te, ugye, hithű református vagy?

– Az vagyok.

– És templomba is jársz, meg a Bibliát is forgatod.

– Természetesen.

– Akkor nemcsak Jézusról, hanem a Sátánról, démonokról is hallottál.

– Hallottam. Egy régi, letűnt világból – válaszolta Olga tétován. – Most egyre kevésbé, és sem én, sem a barátaim, ismerőseim nem találkoztunk semmiféle démonnal.

– Én sem, ám attól még léteznek. A Marson, csillagokban sem jártál, mégis hiszel a létezésükben, nem igaz?

– Miért nem válsz el tőle, ha már ennyire megromlott a viszony köztetek?

– Három gyerekkel? Különben is szeretem – vallotta be János sóhajtva.

– És ő? Mert ez sem mellékes. Mit csinálsz, ha ő adja be a válópert?

– Akkor elválunk – szorította össze a száját dacosan.

Kimerítették a témát, hallgattak.

– Na, megyek, örülök, hogy láttalak.

Becsúszott a volán elé, és száguldás közben felidézte magában az Olgával és apjával kapcsolatos szavakat, képeket. Fájdalom, mintha elhidegült volna tőle kissé Soós Olga. Hja, az idő, a távolság! Ennek már sok barátság esett prédául. De ez mind semmi ahhoz képest, amit az apja vallott be neki – gyűjtött cigarettára idegesen.

– Szeretnék veled négy szemközt beszélni – mondta az öreg búcsúzás előtt pár perccel. – Julikám?

– Jó, jó, megyek már. Még ilyen titkolózást, de ti tudjátok – csoszogott át a másik szobába Madaras Albertné. Amint becsukódott az ajtó mögötte, Albert bácsi előhalászott a zsebéből egy lapos üveget.

– Iszol?

– Köszönöm, nem kérek!

– Én sem szoktam inni, de néha muszáj inni ahhoz, hogy elbírjuk a keresztet, mert, ugye, minden embernek megvan a maga keresztje. Kérlek, ülj már le, nem szeretek valakinek így gyónni.

Az úton átszaladt egy mezei nyúl. János fékezett, majd tovább medített. Valahogy az az érzése, nem sokáig húzza az öregúr. Feltehetően neki is, ezért vallotta be a bűneit ilyen szokatlan, semmit sem szépítő őszinteséggel. Kezdte azzal, hogy megbánta, amiért megtagadta tőle egyetemi tanulmányai finanszírozását.

– Felejtsük el! Én ezt már réges-rég megbocsátottam.

– Te lehet. Én a mai napig sem... magamnak. Az is hiba volt, s nem is akármilyen, amikor lebeszéltelek a feleségedről.

– Pedig jobb lett volna, ha rád hallgatok – sütötte le a szemét a tiszteletes.

– Hogyhogy? Talán megcsalt, vagy...?

– Az előbb te „gyóntál”, most én következem – rukkolt ki János az igazsággal, s olyan képet festett Margitról, hogy a jó öreg nem győzte a homlokát ráncolgatni.

– Szomorú történet. Én azt hittem, boldogok vagytok.

– Régen azok voltunk, most akár el is válnék tőle, ha nem nézném a gyerekeket.

– Hát ne nézd! – elevenedett meg Albert bácsi. – Attól még nem veszíted el a gyerekeid, számukra pedig az a fontos, hogy nyugodt, harmonikus környezetben nőjenek fel. Egy szó mint száz: sürgősen válj el tőle, és ha már így alakult, még mindig elveheted azt a boltos lányt – puhítgatta fiát óvatosan. – Kérlek, javíts ki, ha rosszul látom.

– Nem látod rosszul, mert ez a szintiszta igazság. Még kipróbálok egy-két tippet, aztán ha az sem válik be, változtatunk.

– Változtass, fiam, változtass, amíg még megteheted. Én sajnos lekéstem: halott ember vagyok, Jánoskám.

– Nana! Dum spiro, spero: ameddig élek, remélek, szokta volt Madarász Albert mondani. Majd rendbe

jön a te szénád is, ne izgulj.

– Egy egyszoba-konyhás lakásban? Bajosan! De úgy kell nekem: csak azt kaptam vissza, amit én okoztam másoknak.

– Miért, mit okoztál?

– Ugyanazt, amiért én is idejutottam. Egy felelőtlen, szívtelen bank miatt. Mert adtam ám én is pénzt hitelre.

– És?

– És volt, aki megadta, volt, aki...

Itt elcsuklott a hangja, pár pillanatig a könnyeivel küszködött, aztán megtörten folytatta.

– Volt, aki becsődölt, az egyik még, Istenem bocsáss meg nekünk, öngyilkos is lett miattam.

A lelkesz szeme megrebbent. Hallott róla, nem újság. Na, nem az apjától, csak úgy rebesgették a faluban. Pletykabeszéd, számárság! – intézte el egy kézlegyintéssel eddig az egészet, de ha már az apja is megerősíti, lehet valami a dologban.

– Bizonyítékos van-e rá, búcsúlevelet írt, vagy egy konkrét személy vádolt meg, mert ha nem, annak rengeteg más oka is lehetett: betegség, anyagi gondok, szerelmi csalódás...

– Semmi konkrétumról nem tudok róla, én is csak úgy hallottam.

– Akkor ne törődj vele! De ha mégis érdekel, egyszerűen kérdezd meg a családot!

A férfi türelmetlenül kukkantott az órájára. Remélhetőleg öt perc múlva otthon vagyok. A levél! – jutott ekkor eszébe az az ajánlott küldemény, amit még Tázlárón vágott zsebre olvasatlanul. Nézzük, ki írt neki! Senki sem írt, csupán néhány fotó lapult a borítékban. Meztelen aktok, egy összefonódott szerelmespár: Margit és Aczó Laci! – döbönt belé a felismerés. Ettől még a lélegzete is elakadt, szeme kidülledt, s ügyet sem vetett a kormányra. Neki is ment a korlátnak azon nyomban, majd azt áttörve ki a szabad mezőre.

– Jézusom! – vetett keresztet egy arra robogó motoros fiatalember, és odarohant az autóhoz. – De hisz ez a Madarász tiszteletes!

– Tiszteletes úr, hall engem?

A lelkipásztor fejéből patakzott a vér, de hogy él-e, vagy meghalt, már nem tudta megítélni.

– *Halló, mentők!* – riasztotta a halasi kórházat. – *Jöjjenek ki gyorsan! Tázlár előtt, az 53-as műúton balesetet szenvedett Madarász János tiszteletes úr.*

Nos, a tiszteletes nem halt meg, de még sokáig kellett nyomnia az ágyat odabent. Tulajdonképp nem is a karambol okozta itt a fő gondot, hanem az a sokk, mely a fényképek megpillantásakor törte kerékbe a jövőjét. Ugyanis a tiszteletes lebénult. Szerencsére nem teljesen, s még volt némi remény ahhoz, hogy valamennyire rendbe jön. Viszont táncolni biztosan nem fog már, és persze dolgozni sem, erre fel kell készülniük – prognosztizálta a főorvos, amikor kiengedték Jánost a kórházból.

Albert bácsi rezzenéstelen arccal szállította Vadkertre. Bensőleg teljesen összetört, de külsőleg ezt senkinek, főleg a fiának nem szabad látnia. Öregember ide, öregember oda, most neki kell erősebbnek lennie, különben végük, úgy összeomlanak, mint egy kártyavár.

– Egy szobában heten? – sápítozott a tanítónő. – Ezt nem gondolhatjátok komolyan.

– Szükség törvényt bont. De ha van jobb ötleted, szívesen meghallgatlak.

– Menjünk vissza a parókiára, vagyis...

Tárgyaltan! A hívőket nem hagyhatják pap nélkül, s mivel a parókia a papok szolgálati lakása, csakis az lakhat benne, aki ott is dolgozik. Így hát nem *be*, hanem ellenkezőleg: sürgősen *ki* kell onnan költözniük. Jobb megoldás lenne a mamája, ha... Ha nem gyűlölné annyira Jánoskát. Bonyolult eset, nagyon bonyolult, és igazán mindnyájukat megrázta, de mégis: pont most kellett neki is balesetet szenvednie? Egy hétig úgy-ahogy kibírta, utána így szólt az öreghez:

– Beszéltem a mamával. Szeretne segíteni, ezért azt üzeni, illetőleg ajánlja, osszuk meg a terheket igazságosan egymás közt.

– A mamád? Megtisztelő, aztán hogy? Vesz egy házat, vagy inkább küld egy csekket havonta? – kérdezte Albert bácsi leplezett iróniával a hangjában, tudniillik elég jól ismerte a szabónőt ahhoz, hogy bármiféle ígéretnek felüljön.

– Nem vagyunk mi olyan módosak. Hogy küldhetne, ezzel szemben elvállal két személyt a családból.

– Eredeti ötlet. Kicsodát?

- Albikát és engem. Két gyerek itt marad, mi ketten pedig Kecskemétre költöznénk.
 - Szóval itt maradtok. Öten kétfelé, mint valamikor a rabszolgák, akiket az emberkereskedők elválasztottak egymástól.
 - Kérlek, kérlek! Ez nem az én döntésem. Én csak tolmácsolom a mamámat.
 - Még hozzá kommentár nélkül, vagyis nincs is kifogásod ellene.
 - Dehogy nincs, de hát ismered a mamámat: nála a fehér is fekete, ha ő történetesen úgy látja.
 - Akkor maradjatok itt mindnyájan, azt a hétfán fütyölőjét a...
- Az ágy felől fojtott nyögés hallatszott. A tiszteletes volt, akinek a figyelmét egyetlen szó sem kerülte el.
- Valamit szeretne mondani – mondta Margit.
- Miután beszélni nem tudott, írni azonban igen, még ha nagy ügyel-bajjal is, elébe tettek egy papírt, ceruzát.
- *Én elfogadom Anna asszony ajánlatát. Kettő több, mint semmi. Legalább ők ne szenvedjenek inséget. Később majd meglátjuk* – írta Jánoska alig olvashatóan a cetlire.
 - De...! Neked mi a véleményed, Iluskám? – fordult a feleségéhez az öregúr.
 - Csak amit te mondtál nekünk a jó múltkor: a szükség sajna törvényt bont.

A KEZDET VÉGE?

A tiszteletes fizikai állapota a szakszerű ápolásnak köszönhetően lassan, de egyre jobbra fordult a következő hónapokban.

– Még egy hét, és a saját kezével hajthatja a kerekesszékét – bízatta őket a gyógytornász. – Utána az autót...

– No, azt nehezen.

– Miért?

– Mert eladtuk – felelte Albert bácsi szárazon.

Vele a zongorát, néhány festményt és egyebeket, hogy kifizethessék az orvosságot és rehabilitációs kezelést. Mellesleg Margit és Albi is Anna asszonyhoz költöztek, ami szintén jelentős anyagi megtakarítást jelentett. De éppen ez a költözés volt az, amin a férfi a legkevésbé bírta magát túltenni. Hiányzott, nagyon hiányzott az a gyerek, és Margit is, bár ezt Jánoska saját maga előtt is tagadta.

– Ne haragudj, de sehogy sem tetszik nekem ez a jelenlegi állapot – tette szavá aggódalmait a menyének Madarász úr. – Időd nagy részét otthon töltöd. Jó, Kecskeméten laksz, és most már ott is dolgozol. Csak amikor hozzánk is ellátogatsz, lehetnél egy kicsit... Nem is tudom, hogy fejezzem ki magamat, figyelmesebb. Elsősorban a férjeddal, aztán a gyerekeiddel, hogy magunkról már ne is beszéljünk.

– Úgy? Egyszóval nem vagyok jó feleség, elhanyagolom a családom, és egész nap csak szórakozom, henyélek – tette csípőre a kezét harciasan a tanítónő.

– Nem, nem, nem henyélsz, de mindent olyan... olyan lélektelenül csinálsz, minket lekezel, a szomszédjainkat utálsz. Néha az az érzésem, nemcsak minket, a fiamat sem... szereted.

– Olyan vagyok, amilyen vagyok. Ez az én fizimiskám. Maszk nélkül, drága apósom. Vagy jobb szeretnéd, ha a szemedbe mosolygok, hátulról meg kinevetlek?

– Ezt sem, azt sem. Szavamra, már az sem lepne meg, ha el akarnál válni maholnap.

– Tévedsz. Eszembe sincs, mert hiszed, nem hiszed, még mindig szeretem a fiadat – lepte meg Margit kijelentésével az egykori kisgazdát. – Ilyen állapotban pedig bűn is lenne elhagyni, hát még ha figyelembe vesszük, hogy János Isten szolgája.

Albert bácsi gyanúja megingott. Lehet, hogy még mindig szereti? Nehéz elhinni, de ki tudja? Olyan kiismerhetetlenek a mai emberek.

Olga szinte mindennap meglátogatta Jánoskát. Felolvasott neki az újságból, hangoskönyvet hozott, vagy besegített a háztartásba. Aztán megritkultak a vizitjei. Először csak harmadnaponként, utána hetente, végül egyáltalán nem jelentkezett: férjhez ment. Ilyen az élet! – törődött sorsába a lábadozó lelkipásztor.

Előbb Amy, most Olga hagyta magára. Egyedül Marcsi, a kis süketnéma tartott ki mellette, aki ugyancsak meg-meglátogatta Madarászt.

– *Már csak azt várom, hogy te és a feleségem is faképnél hagyjatok* – panaszkodott a lelkész írásban Marcsinak.

– *Nem hiszem* – rázta meg a fejét a tázlári. – *Ne vess ki (időközben letegeződtek egymással), de szerintem ezt soha sem fogja megtenni.*

– *Miért ne, hogyha egyszer nem szeret.*

– *Akkor sem. Mintha bűnösnek érezné magát, igen, talán elkövetett valamit, és most attól fél...*

– *Mitől?*

– *Nem tudom, ez csak olyan megérzés. Talán az egyedüllétől, Istentől, amit külön bonyolít, hogy egy pap, vagyis Isten egyik pártfogoltja ellen vétkezett.*

A férfi emlékeiből hirtelen előugrottak a postán kapott fényképek. Vajon ki küldhette őket? Egy jóakarója, ellensége vagy... Vagy maga Aczó tanár úr? Nem valószínű, bár ki tudja? Hátha ezzel akarja elérni, hogy elváljon. Milyen jó lenne valakivel erről beszélni! Meg arról is, milyennek látja ő a feleségét.

– *Te hogy látod, egyáltalán mi a véleményed a nejedről?*

Micsoda abszurdum: a beszédet kuka létére nem érti, de még a gondolatait is *meghallja!*

– *Bocsi, elfáradtam, de majd később erről is beszélünk.*

Ezután két hétig nem találkoztak.

– *Ho-ol vo-oltá-ál? Má-ár na-agyo-on vá-árta-alak* – préselte ki magából a szavakat.

– *Nem értem* – felelte Marcsi rögtön írásban. – *Csak nem hiányoztam, Madarász úr?*

– *Ezt is eltalálta!* – csodálkozott Jánoska. – *Te mindig hiányzol, hogyhogy eddig nem láttad?* –

Hű, ezt ellöttem, még félreérti ez a derék jány.

Marcsi arca kiszínesedett, kezébe vette a ceruzát, aztán még sem válaszolt. Nem is volt rá szüksége, ott ragyogott az az arcán féhéren feketén.

– *A múltkor azt kérdezted, mi a véleményem a nejemről. Hát most megmondom, ha még mindig érdekel.*

– *Érdekel.*

– *Szóval Margit. Ellentmondásos nő, az bizonyos. Orvosi szemmel nézve akár szkizofrénnak is nevezném. Tudod, ez olyan...*

– *Tudathasadásos állapot. Nem vagyok én olyan analfabéta, mint amilyennek kinézek. Én, kérlek, már elég régóta rendszeresen olvasok. És nem csak regényt, tudományos könyvet is, esszét, cikkeket. Kedvenc tv-csatornám a Spektrum, National Geographic, Animal Planet... Folytassam?* Jánoska fokozódó tisztelettel nézett a leányra.

– *Gratulálok. Sejtettem. Visszatérve Margitra, nem állítom, hogy igazam van. Elvégre pap vagyok, illetve voltam, nem orvos. Viszont lelkészként úgy látom, ebben az asszonyban két szellem, egy jó és egy rossz küzd állandóan egymással. És tudod mi a legszomorúbb? Hogy a feleségem issza meg a levét az egésznek. Én meg csak nézek, bámulok anélkül, hogy bármit tennék ez ellen.*

– *Mert nem is tehetsz, Jánuskám. Ez elsősorban az ő dolga. Segíts magadon, és az Isten is megsegít, ezért ha Margit nem mozdul, még csak szemrehányást sem tehetsz magadnak.*

A férfi némán simogatta fekete, ujjnyi hosszú szakállát. Mióta lebénult nem sokat törődött magával. A mostohaanyja fésülte, manikűrözte, az apja borotválta mindaddig, amíg rá nem szólt, hagyja csak, hadd hordjon szakállt ezentúl. Különben is kit érdekel, hogy néz ki egy rokkant nyugdíjas.

– *Már megint kezdted?* – háborgott az öregúr. – *Kérlek, légy férfi és... apa, aki három gyermek sorsáért felelős.*

Férfi, apa, szép szavak! Csak hát a felelőségnek is súlya van, nagy súlya, és ha ehhez hozzájön még innen-onnan pár kiló, ember legyen a talpán, aki ezt elbírja.

– *Köszönöm a megnyugtató szavaid, de beszéljünk most már rólad is! Te mikor mész férjhez, ha nem vagyok indiszkrét?*

– *Amikor egy kuka lányt is elvesznek. De mivel nem vesznek, hát Istenem, szinglik is vannak a világon!*

– *Vas Gábor?*

– Milyen Vas Gábor? Ja, az a nyomorult? Jézusom, most jut eszem-be: vigyázz ezzel a bunkóval!
– Itt, Soltvadkerten? Miért kell tőle tartanom?
– Mert szerinte neked köszönheti, hogy otthagytam, inni kezdett és elzüllött. Egyszer be is vallotta: addig nem nyugszik, amíg ki nem tekeri ezért a nyakadat.
– Mivel foglalkozik momentán?
– Semmivel. Tényleg lezüllött: előbb elárverezték a házat, aztán elvesztette az állását. Most itt csámborog valahol Vadkerten.

Még egy áldozat! – hanyatlott vissza a párnájára Madarász. Az első az édesapja, a második Margitka, rajta keresztül Anna asszony... Pedig, Isten látja lelkemet, egyiket sem akartam bántani.

Telt-múlt az idő. A gyerekek nőttek, okosodtak, és János is egyre jobban rendbe jött. Legalábbis fizikailag, miközben lelkileg inkább le-, mint felépült – apja legnagyobb bánatára, aki sehogy sem értette, mi rágja folyton belülről.

– Talán ilyen az alaptermészete – találgatta Albert bácsi felesége. – Vannak ilyen búval bélelt férfiak. Az én dédim is ilyen volt. Nem is igen emlékszem, láttam-e mosolyogni valaha.

– Az alaptermészete? Nem, nem ilyen. Csak mióta pappá szentelték, nézi más szemmel a világot. Megváltozott, érzékenyebb lett. Képzeld, azt hiszi, miatta vétkezik Margitka, s mivel ő az oka mindennek, csakis ő mentheti meg a lelkét is.

– Még ilyet! El sem hinném, ha nem ő magyarázta volna be neked.

– Nem magyarázta be, de minden elejtett szava, mondata erre vall.

– Jaj, nekem ez túl komplikált! Sajnos úgy nézem, a gyógytornász helyett most már egy pszichiátert kell fogadnunk.

Egy fagyos, téli reggelen Margitka, ukmukfukk, bejelentette, hogy – szünidő lévén – elviszi a gyerekeket egy hétre magához.

– Kérlek! Semmi akadály – egyezett bele János udvariasan tele-fonon; most már tudott beszélni, még ha lassan és nem is mindig érthetően.

Alig tűntek el a gyerekek, szedelőzködni kezdtek a szülők is.

– Mi meg disznót vágni megyünk a sógorhoz – füttyörészett Albert bácsi jókedvűen. – Nem jönnél velünk a változatosság kedvéért? Ó, bocs, elfelejtettem, te nem szereted az ilyesmit.

János unottan nézett ki az ablakon. Odafönt a magasban Holle anyó rázogatta a dunyháját. Két nap múlva karácsony. Ilyenkor szokták díszítgetni a fenyőfát a templomban. Ezt kedvelte, a disznókat sajnálta. A csirkét is, bárányt, mindenféle élőlényt, amit az emberek feláldoztak a hasukért. Nem is vágott le soha egyetlen csirkét sem. A csirke is élőlény, és én megbecsülöm az életet, mint Isten legcsodálatosabb ajándékát – szokta mondogatni ilyenkor.

– Jó szöveg – csipkelődött Margitka. – Azért a zúzát, kolbászt te is szívesen megeszed.

Ettől fogva egyszer sem mondogatott effélet, ezzel szemben egyre sűrűbben mellőzte étrendjéből a húsokat.

– Na, szia! Délután, estefelé megjövünk. Ha szükséged van valamire, hívj fel a mobilon!

Végre egyedül! A rokkant férfi égre nyújtott kézzel ordította el magát. Elnyújtott, furcsa torokhangon üvöltött. Egy kicsit úgy, mint egy farkas, egy kicsit úgy, mint az őseember bömbölhetett valamikor a történelem hajnalán. Hátborzongató, itt történt valami! Ez az atyafi belötte magát, vagy egyszerűen... megzápult. Látszólag, valójában csak kieresztett némi ájert magából. Megesik, nem, ha sokáig visszafojtunk magunkban valamit. Csak nyelünk, fortyogunk, aztán pukk, úgy törünk ki egyszerre, mint az Ezjafjallajökull vulkán mostanában Izlandon.

A férfi odagördült a szekrényhez, és megkereste édesapja vérnyomáscsökkentő italát. Egészségedre! – emelte az üveget az ég felé, s akkorát húzott belőle, hogy egy pillanat alatt bepöckölt. Pazar nedű, nemhiába szereti az édes is. Te meg mit hallgatsz? – intézte szavait továbbra is az Atyához. Nincs kedved beszélgetni egy régi híveddel? Mi, hogy beszélgettünk mi már máskor is? Hogyne, de eddig még egyszer sem kérdeztem tőled semmit sem. Most kérdeznék, ha megengeded – hörpintett egyet ismét a palackból. Az 50 fokos pálinka villámgyorsan áradt szét az ereiben. Valamikor fiatalkorában meg-megitta ő is a magáét, de miután egy papnak ez már nem illik, leszokott róla teljesen. Eh, mit számít! Akkor még lelkész volt, most csak egy tehetetlen, szánni való léhűtő. Első kérdés: miért nem kívánsz nekem is hasonló erőt, egészséget, jó Atyám? Ne, ne haragudj, csak kérdezem. Nincs válasz? Erre szokták

mondani: elfordította arcát előlem az Úristen. De miért Atyám, miért? Ez volna a harmadik kérdésem. Vagy második? Milyen meleg van ebben a szobában! – gombolta ki az ingét kábultan. Kérlek, ne érts félre! Én nem lázadok, csak éppen nem értem, hogy szolgáljak ilyen testtel ezután? Neked, de a családomnak is, bárkinek, amikor magam is gyámolításra szorulok? Hogy segítek például az apámon, akit a múlt és egy öngyilkos lelke riogat? Aztán ott van Margitka! Kétségtelen, hogy vétkezett, és alighanem szenved is. Én segítenék rajta, de nem tudok. Pedig még az életemet is odaadnám, ha ezzel eltörölnéd a bűneit – dadogta, s csak az utolsó szónál eszmélt rá, milyen számárságot talált ki. Hiszen így csak a Megváltó beszélhet, másrészt öngyilkosság lenne, amit minden vallás elítél. Térj magadhoz, mert berúgtál! – rázta meg a fejét szégyenkezve, átkarikázott a konyhába, és bedugta fejét a csap alá. Ez jól esett, de még mindig forog a ház körülöttem. Erre megfőzött egy kávét, és tovább töprengett. Abszolút igaz, hogy az öngyilkosság bűn, de vajon minden esetben? A hazugság sem bűn, ha kegyes célból hazudunk. Lásd Szent Erzsébet esetét a rózsákkal! Jézus áldozata sem állt messze az öngyilkosságtól, elvégre nagyon jól tudta, ha kitart elvei mellett, megölik. És ő mégis kitartott, kereszthalált halt miértünk. Miért ne áldozzam fel hát én is az életem, ha ezzel megmentek néhány lelket cserébe? – húzott ki egy kenyérvágó kést a fiókból. Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is... – imádkozott hangosan, végül csuklója fölé emelte a késpengét. Isten veled, Margitka, bocsássatok meg, gyerekek!

Helyben vagyunk, most már minden egyértelmű és világos! Ehhez kellett a szesz, a hegyi beszéd és a konyhakés. Még egy pillanat, és Madarász János nincs többé. Ekkor villant belé a nagy kérdés: biztos, hogy minden olyan egyértelmű és világos? Valóban azt hiszi, hogy egyszerű ember létre bárkit is megmenthet, és az öngyilkos sem mindig vétkezik? A csudába, mégsem olyan erős ez a pálinka! Na, még egy korty, mielőtt... Hú, de forog ez a konyha körülöttem! Lehunyta a szemét. A forgás nem szűnt meg, sőt, vele együtt elkezdett ő is keringeni, pörögni. Aztán elájult.

Miközben János odabent diskurált magával, odakinn egyre sűrűbben havazott. Az ég is elborult, s olyan sötét lett, mintha alkonyodna, jóllehet még csak reggel volt. A Madarász-házzal szembeni Cafében loncsos férfi feketézett. Ráérősen bámult ki az ablakon, s valahányszor a Madarász-ház felé sandított, szemében gonosz fények villóztak. Természetesen nem kerülte el Margit és a gyerekek távozása sem, ami látható elégedettséggel töltötte el.

– Kér még valamit, mert ha nem, ajánlom, menjen melegedni máshová – szólt rá a pincér mogorván.

– Majd később. Én nem sietek, ráérek.

– Semmi később! Vagy fogyaszt, vagy átadja a helyét, és távozik.

– Fulladj meg! – kászálódott fel a férfi, és kiballagott a teremből szinte ugyanabban a pillanatban, amikor Albert bácsi és a neje otthonról.

Most jött el az én időm! – ujjongott fel a csavargó magában. Már hetek óta leste (többnyire innen, a Caféból) az alkalmat, mikor törhet be az extanító házába. Kinyomozta kik és hányan laknak bent, mikor szoktak hazajönni, elmenni, hogy utána azonnal besurranjon, és... Kirabolja Madarászt? Hideg! Hogy megleckéztesse vagy akár meg is ölje a... tiszteletest. Szóval bosszú, személyes indíték. Van ilyen, de hogy valaki egy rokkanton akarjon bosszút állni...! Brr, itt valami nagyon-nagyon nincs rendben!

A férfi odasétált a kapuhoz, és elővett egy sperhaknit. Fél percbe se telt, s máris feltárult a kiskapu. Ez profi, ilyen alaknak még a páncélszekrény sem jelenthet akadályt. A belső ajtó nyitva volt. Vili, itthon van a papocska. De hol, mert a szobában nincs, a szentségit! Micsoda raktár! – tekintett körül a túlszűfolt szobában. Ágy, ágy mindenütt. Tiszta mizéria! Hogy tud ennyi ember ilyen lyukban létezni? Messziről látszik, hogy ezeknek sem lehet tejfől az életük – lopódzott szívébe önkénytelenül a szájalom. Te nem vagy eszednél! – pirított magára pirosan. Csak nem fogod ezt a nyavalyás liliomtiprót sajnálni! Ez itt Madarász, a tázlári tiszteletes, aki elvette a párodát, és tönkre tette az életed, egyszóval bűnhődnie kell, méghozzá tüstént, mert bármelyik percben betoppanhat valaki a családból. Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben... Aha, imádkozik a mitugrász! Kipattintotta a bicskáját, és átcammogott a konyhába. A tiszteletes meg sem moccant, talán elaludt. A levegőben erős pálinkaszag terjengett.

– Áldás, békesség!

Semmi reakció.

– Ébresztő! – rázta meg a lehorgasztott fejjel pihegő rokkantat.

Milyen megfáradt, összetört ember lett belőle! Igazán gyerekjáték lenne megölni, vagy legalábbis elcsúfítani ezzel a bicskával – emelte fel a kezét szilajul. A fenét, rossz ötlet! Előbb még elszórakozok vele egy picurkát, amíg bocsánatért nem könyörög – lódult meg a fantáziája, s szinte maga előtt látta a mitugrást, amint összetett kézzel pitizik. Hopp, felébredt! Kezdődhet az utolsó felvonás.

– Pálkás jó reggelt, drága tiszteletes úr!

– Maga... maga kicsoda? És hogy került ebbe a lakásba?

– Nem ismer meg? Én vagyok Vas Gábor. Marcsi férje, emlékszik?

– Emlékszem – tapogatta meg János a homlokát.

– Akkor azt is tudja, mit akarok.

– Gyanítom. Már vártam magára.

– Maga tönkre tette az életem, tudja-e? Előbb elmarta a szerelmem, aztán elidegenített a fiamtól.

– Tudom.

– Maga miatt kezdtem inni is, legvégül el kellett adnom a házamat. Azóta az utcán élek, tiszteletes, család, állás és pénz nélkül.

– Nem tudtam, de sajnálom.

– Sajnálja. Csak ennyit tud mondani mindarra, amit elkövetett ellenem?

– Még mit akar? Megölni? Parancsoljon, semmi akadálya – hunyta le a szemét megadóan.

– Hova ment a felesége a két gyerekkel?

– Kecskemétre.

– És az édesapja?

– Disznót vágni egy rokonhoz. De ez most hogy jön ide? – tolakodott nyelvére a kérdés, aztán mégsem kérdezett semmit sem.

– Kasa! – gondolta Vas Gábor; akkor van ideje elcsevegni a papjával. – Nem linkel?

– Számit ez most valamit? Rajta, csinálja!

– Mit csináljak?

– Amit akar. Vágja le a fületem, ujjamat, szúrja ki a szemeim. Vagy nem ezért tört a házamba?

– Van egy cigije? – ült eléje egy székre a villanszerelő.

– Tessék!

– Furcsa ember maga, tiszteletes – fújta a füstöt János arcába. – Én meg bolond, amiért bedőlök magának.

– Ezt hogy érti?

– Sehogy! Felejtse el! Nyilván minden másképp alakul, ha korábban, úgy egy évvel hamarabb „török” ebbe a kastélyba. De hát az utca nemcsak zülleszt, tanít is. Amint látom, azért magának is megvan a maga keresztje. Elárulná, hogy jutott idáig?

– És maga?

Meghökkenve néztek egymásra.

– Maradt még a törkölyből? Köszönöm – fogott kezét a lelkésszel.

Megint egymásra néztek, és mosolyogtak. Odakint lassan elállt a hóesés, és a nap is kisütött. Hirtelen elsuhant valami az ablak előtt. Mintha egy kiterjesztett szárnyú, hófehér angyal lett volna, s olyan erős fényt árasztott, hogy Jánosnak le kellett hunynia szemét a nagy fényben.

– Ott! Ott! – mutatott az ablakra! – Valami elszállt előttünk.

– Micsoda?

Kinyitotta a szemét. Elűnt, már semmi sem volt az ablakban.

– Semmi! Bocsánat! Csak a szemem káprázott.

¹ Egy alkalommal Szent Erzsébet kenyereket vitt a szegényeknek, amikor sógorával, a zsigori Henrikkel találkozott. Annak kérdésére, mit visz a kosárban, Erzsébet így válaszolt: rózsákat. Lássuk! – mondta a király. Erzsébet engedelmeskedett a parancsoknak, és valóban rózsák voltak a kosárban, ugyanis Isten megbocsátván a királylány füllentését, valamennyi kenyeret rózsává változtatott.



Műhelymunka



VÉGH JÓZSEF

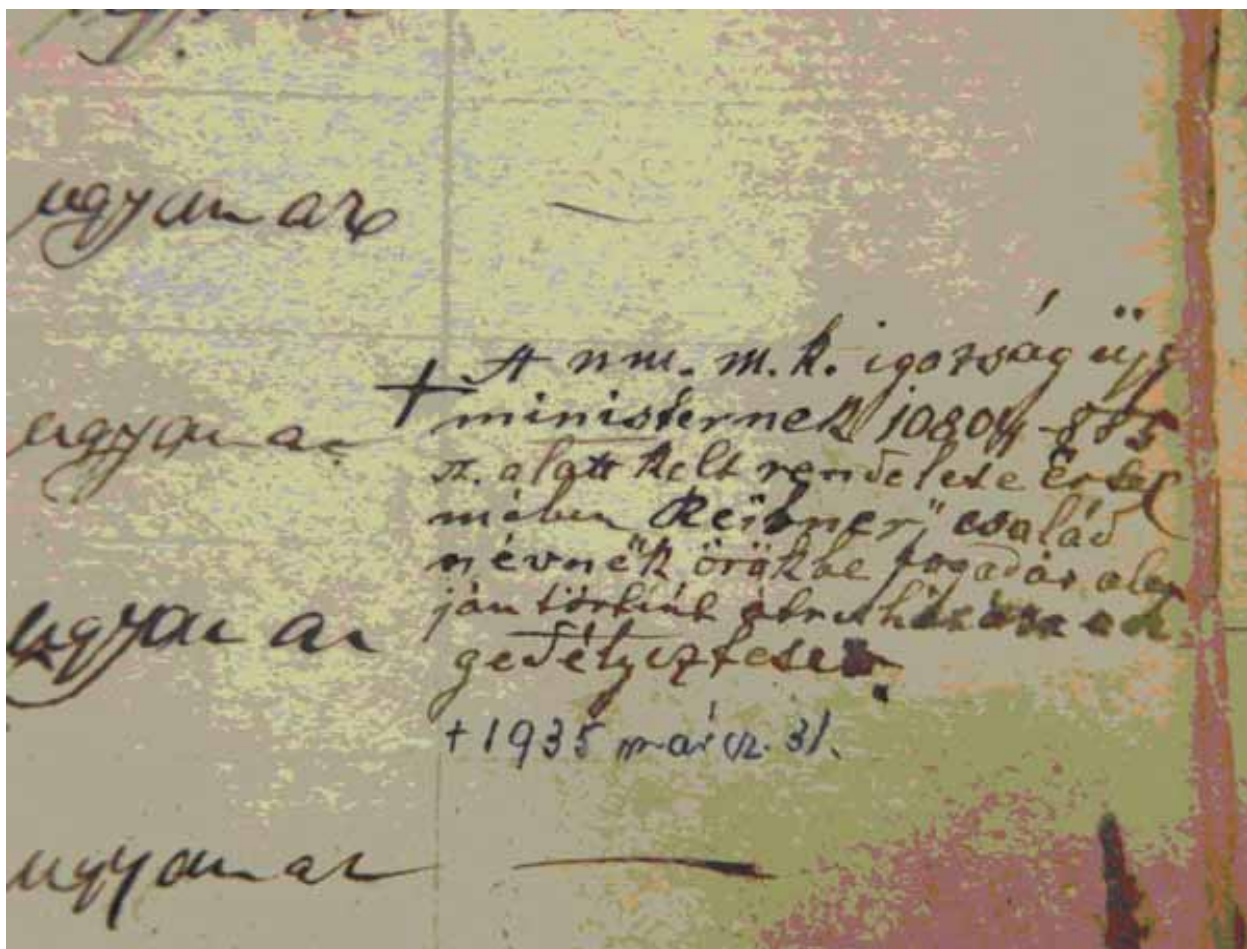
“Azok, akik sokat nevelnek, mint csillagok fognak ragyogni az örökkévalóságban”

**Borsosberényben született a tudós tanár:
Reibner Márton**



2012.

Dr Reibner Márton Borsosberényben született 1870 november 25-én. Édesanyját Meszlényi Annának hívták, ki leányanyaként szülte meg gyermekét. A borsosberényi római katolikus egyház anyakönyvi bejegyzése szerint az egy napos csecsemőt “törvénytelen” gyermekként keresztelték meg születése másnapján. Keresztszülőként Piskátor Márton és Gergely Erzsébet lettek bejegyezve. Az édesanya történetét nem ismerjük. Valószínűleg nehéz körülmények között élt, s azt sem tudjuk, hogy miért kellett a gyermeket a Reiner családnak örökbe fogadnia. Az anyakönyvi bejegyzés szerint ugyanis a “nm. m.k. igazságügy miniszternek 10804-885 sz. alatt kelt rendelete értelmében “Reibner” család névnek örökbefogadás alapján történt átvezetése engedélyezettett.”



Az örökbefogadás és a névváltozás bejegyzése a borsosberényi anyakönyvben.

Úgy tűnik ettől kezdve “sínen volt” a tehetséges ifjú élete. Az elemi iskolát is Budapesten végezte. A középiskolai tanulmányait pedig a budapesti kegyesrendi gimnáziumban. A gimnázium nyolc éve alatt végig jeles és ösztöndíjjal kitüntetett tanuló volt. A nyolcadikban már ő volt az önképzőkör vezetője. Érettségi vizsgáját is jeles eredménnyel tette le, sőt görög dolgozatával elnyerte a Szepesi aranyat is.¹ Ez a kitüntetés ösztönözte őt arra, hogy a tanári pályát válassza. A budapesti királyi magyar tudományegyetem hallgatójaként szorgalmasan dolgozott a klasszika-filológiai szemináriumban, s annak negyedéves korában már seniora is lett. 1893 decemberében summa cum laude ledoktorált, s 1894-ben pedig középiskolai tanári oklevelet is szerzett. Gyakorló évét 1893/94-ben a tanárképző intézet gyakorló főgimnáziumában töltötte el.

Tanítani Miskolcon kezdett a miskolci királyi katolikus gimnáziumban helyettes tanárként. Ugyanott lett rendes tanárrá. 1897-től 1093-ig Pozsonyban tanított. Itt volt a tanítványa Serédi Jusztinián, Magyarország későbbi bíboros hercegprímása is.

Már egyetemi hallgató korában részt vállalt a Magyarországi Latinság Szótárának készítésében, s kisebb cikkeket írt a Philológiai Közlönybe. Rendszeresen ő írta a gimnázium évkönyvébe az elhunyt pályatársakról szóló nekrológokat, s többnyire ő volt az ünnepségek szónoka is.

Nyelvtanári munkálkodásáról így emlékezett kollégája: „Tanári működését nemcsak a mi iskolánkban fejtett ki: Budapesten 1904-től 12 éven át tanította a görög nyelvet a mai Mária Terézia leánylíceumban. Iskolánkban a rendes tanításon kívül évtizedeken át tanította az angol, francia és olasz nyelvet, mint rendkívüli tantárgyat.,”²

1903 és 1929 között a budapesti VI. kerületi. Kölcsey-reálgimnáziumban működött. Az 1906-1907-es tanév második félévében – Szele Róbert távozását követően – ő látta el az igazgatói teendőket. A görög és a latin nyelv szakfelügyelője volt. 1930-ban tankerületi főigazgatói címet kapott³. Kollégái a jó tanár fő erényének mondott „hármasszeretettel” jellemezték: szerette tárgyát, melyet tanított, szerette közölni azt, amit szépnek, nemesnek tartott, s szerette a gondjaira bízott ifjúságot⁴. Megjegyezték róla, hogy “annyira szerette Budapestet, hogy 30 év óta nem mozdult ki innen, nem ült vonatra, nem utazott sehova...”.

Mélyreható szaktudása jellemezte őt a klasszikus tudományokban, amellyel jártasság - számos ismeret között - a gyorsírásban is. A Grabelsberger-Markovits-rendszernek kiváló követője⁵, hosszú ideig választmányi tagja volt az „Országos Magyar Gyorsíró Egyesületnek. Az írás 1907-ből különös érdemének jegyezte fel azt a kezdeményezést, mellyel intézetében megengedte, hogy tanítványai latin preparációs füzetük magyar szövegét gyorsírással írassák. Tanítványai közt volt Serédi Jusztinián hercegprímás is.

Huszonhat éven keresztül volt a Kölcsey gimnázium nevelőtestületének tagja. 1929. szeptember 1-én vonult nyugállományba. Ez az tény azonban nem jelentette azt, hogy szakított volna pedagógusi munkával. Mint nyugalmazott igazgató, megtartotta latin-görög nyelvi szakfelügyelői beosztását, így ettől kezdve nem csupán egy, hanem Budapest össze gimnáziuma nyelvi oktatását segítette. Munkássága elismeréseként nyerte el a tankerületi királyi főigazgatói címet.

Nyugállományba vonulása alkalmával a tanári kar határozata alapján neki ítelték a Kölcsey-Öregdiákok által alapított Kölcsey-émlékérmet, s a nevelőtestület megbízta Hölszky Sándort, az iskola tanárát, hogy fesse meg Reibner Márton arcképét az iskola tanácskozó terme számára.

A nyugdíjas kor azonban nem sokáig élvezhette. 1933-ban már halálhírért hozza az iskola évkönyve. „Ez év márciusának egyik reggelén villámgyorsan terjedt el a lesújtó hír, hogy Reibner Márton dr., a tanári rend díszje, a tanítás és nevelés utolérhetetlen mestere, intézetünk nyugalmazott tanára, tanker. főigazgató március hó 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén este 11 órakor vesekőoperáció után beállott szívgyengeség következtében meghalt. Az iskola homlokzatára kitűzött gyászlobogó napokon át hirdette, hogy intézetünk büszkeségét, a magyar tanár ideálját, az ifjúság melegszívű barátját és pártfogóját vesztette el benne.

A tanári testület Szemkő Aladár kartárs szövegezésében a következő jelentéssel tudatta nagy gyászát: „Mély fájdalommal jelentjük, hogy volt kedves tanártársunk, szeretett barátunk, dr. Reibner Márton c. tankerületi főigazgató, 62 éves korában, nyugalombavonulásának negyedik esztendejében, rövid, súlyos szenvedés és a halotti szentségek áhítatos felvétele után, március 25-én elhunyt az Úrban.”⁶

Szántó Soma egy verset is írt az emlékezetére⁷:

Reibner Márton dr.

*Multis ille bonis flebilis occidit.*⁸

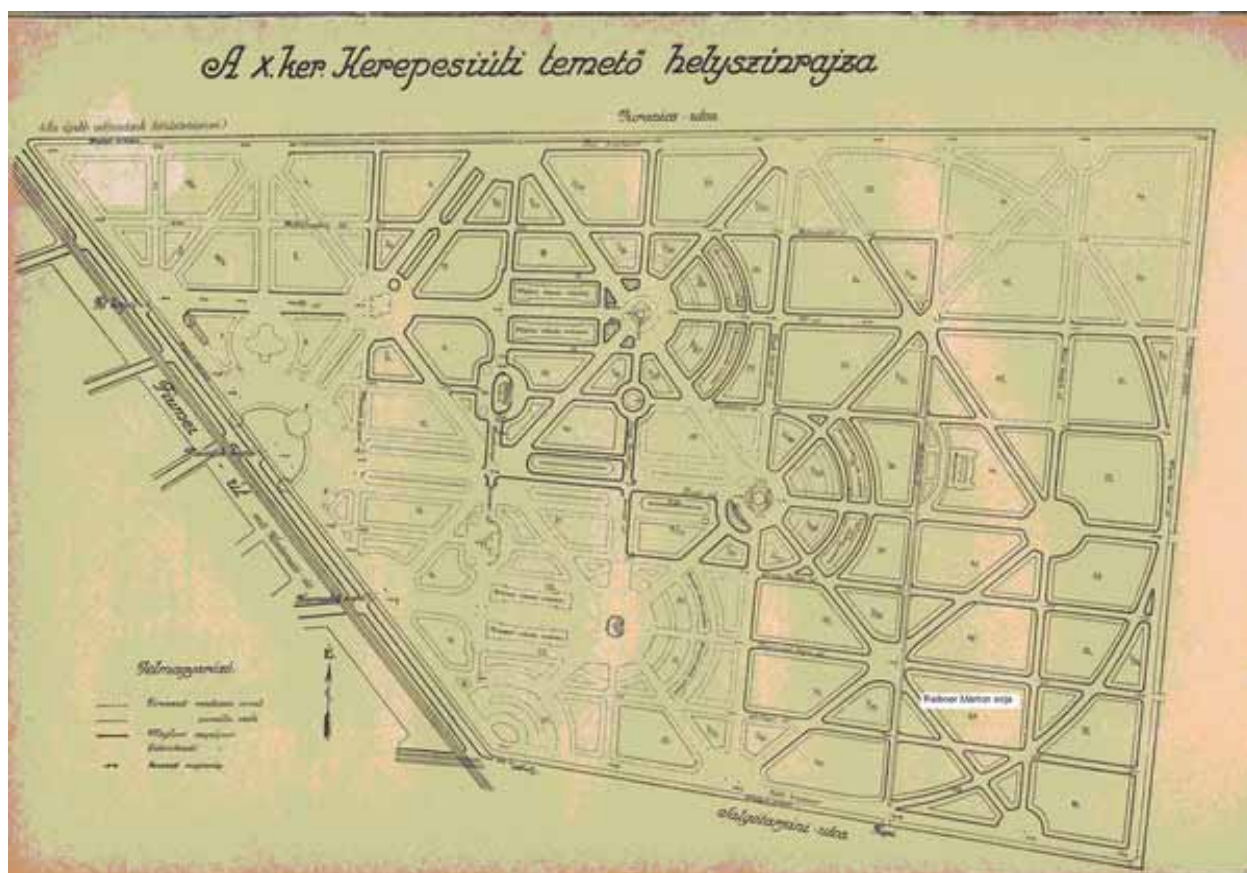
Emléksorok egy kiváló tanár halálára

*Lélekben fiatal, csupa tűz, csupa láng a szívében,
Vitte az életuton nagyratörő akarát.
S mert igaz áhítat buzgóit élő hite mélyén,
Mennyei jóságtól várta az üdvözülést.
Művészet s tudomány által lett lénye nemesbbé,
Tisztult erkölcs szőtt raja sugárkoronát.
Hú magyar is volt ő, követendő díszje nemének,
Bölcsen folyt a beszéd szózatossájakairól.*

*S mily pazarul ontott tudományt nektek, magyar ifjak!
 Buzgóság s szeretet volt e tudáson a dísz.
 S e szép életnek fonalát elvágta a Végzet,
 Nem halljuk többé intni, tanítani szavát.
 Gyászol ez intézet, gyászol sok ezernyi tanítvány,
 Látva koporsóját szállni a sírba alá.
 Am e bús helyen ha megállunk hű kegyelettel,
 Van vigasz, melytől enyhül a lélek, a szív:
 Csak porló testén győzött a kegyetlen Enyészet,
 Mit nem rejthet a hant, szelleme és neve él!*

Az 1933. évi április 27-én tartott tanári értekezleten megemlékeztek róla: „De nem is várják tőlem, kedves kartársaim, hogy én ez alkalommal az elhunyt érdemeit fejtegetni fogom. Annyira ismeretesek azok messze ez intézet falain is túl, különösen pedig a mi körünkben, hogy teljesen felesleges munkára vállalkozná. Fényes elméje, mely oly szívesen merült el a klasszikusok örökszép, nemes és férfias eszméibe; tehetségének sokoldalúsága, mely játszva győzött le minden akadályt, ha az iskola érdekében új és új munkakört kellett vállalnia; az ifjúság szeretete, mely minden szigorúsága mellett is hevítette; de maga az a szigorúság is, mellyel féltve iparkodott az ifjúság jó erkölcsét megvédeni a káros hatásoktól; kötelességérzete, amely azonban messze túlhaladt a kötelességteljesítés általános fogalmán; munkabírása, mely előtt nem volt soha kivihetetlen; szerető támogatása és biztatása kollégáival szemben: mind olyan fokúak voltak Őbenne, hogy egy-egy is közülük a legteljesebb tiszteletet érdemli meg.,”⁹

1933 március 25-én halt meg Budapesten, 63 éves korában. A kerepesi úti temetőben nyugszik. Fekete márvány sírkövén a következő felirat olvasható: „Dr. Reibner Márton. Tank. kir. főigazgató, a Kölcsey Ferenc reálgimnázium volt tanára. 1870-1933”. Alatta a saját jel mondata: „Qui multos erudiunt, felgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitatis” (Azok, akik sokat nevelnek, mint csillagok fognak ragyogni az örökkévalóságban.) 47. tábla, 1. sor, 92. számú sír.



Sírja a Kerepesi úti temetőben



REIBNER MÁRTON dr. (1870—1933)
47. tábla, 1. sor, 92. számú sír.

Sírja a Kerepesi úti temetőben

Halálhírét az alábbi tudósítás adta közre: “Városszerte ismert és tisztelt öregúr távozott el kedves diákjai közül az elmúlt héten: Reibner Márton, a Kölcsey reálgimnázium tanára, akitől három nemzedék tanult latinul.

Hatvankét éves aggleény volt e híres latin filológus, egy kissé különc, de melegszívű tudós, amiről a végrendelete is tanúskodik, amelyet tegnap találtak meg a régi vágású öregúr Eötvös uccai lakásán. Reibner Márton után, aki tanári fizetésén kívül a tudományos és iskolai könyveivel is keresett, elég tekintélyes vagyon maradt.

Ebből tízezer pengő készpénzt Serédi Jusztinián hercegprímásnak hagyományozott azzal a rendelkezéssel, hogy az ő legkedvesebb tanítványa ossza ki a szegények között. A Bútorairól és egyéb ingóságairól úgy rendelkezett, hogy azokat tanártársainak gyermekei örököljék, a könyvtárát pedig, amely több ezer - közöttük sok ritka - műből áll, a Kölcsey reálgimnázium kapta meg.

Az elhunyt címzetes főigazgató könyveinek kiadási jogát egyik tanártársára hagyta azzal a megjegyzéssel, hogy ha a kiadó cég nem adná ehhez beleegyezését, akkor dr. Vázsonyi János, aki ugyancsak tanítványa volt, per útján érvényesítése végső akaratát. A végrendelet végrehajtásával egy másik tanítványát,

vitéz Pálffy János egyetemi magántanárt bízta meg Reibner Márton”¹⁰

Kollégái úgy emlékeztek vissza rá, hogy Reibner Márton „szigorú, sokat követelő tanár hírében állott. S íme a két, a köztudatban rettenetesnek tartott tulajdonságának az emléke kapcsolja hozzá mind a mai napig mindazokat, akik valaha tanítványai voltak. A szigorúság nála azt jelenti, hogy mindenki és mindennap végezze el a napi munkáját, még akkor is, ha arra az egy napra véletlenül valamivel több munka torlódott is össze, a sokat követelés pedig azt, hogy akinek valamit tudnia kell, az a tudás ne legyen összekeveredve a lélek lomtárában összegyűlő hézagos és töredezett emlékek között, hanem rendbeszedve álljon a lélek kincstárában úgy, hogy aki azt a tudást megszerezte, őrizze is meg és tudja elővenni akkor, amikor szüksége van rá.”¹¹

Főbb munkái:

Analecta ad latinitatis Hungarorum dictionarium. De latinitate librorum rationum. Budapest, 1893.

Szemelvények C. Sallustius Crispus Történeti műveiből /latin- magyar/ Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest

Latin alaktan és mondattan Fiú- és leányközépiskolák számára, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. é.n.

Res Romane I. rész Latin olvasó- gyakorlókönyv a középiskolák I. és II. osztálya számára, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest,

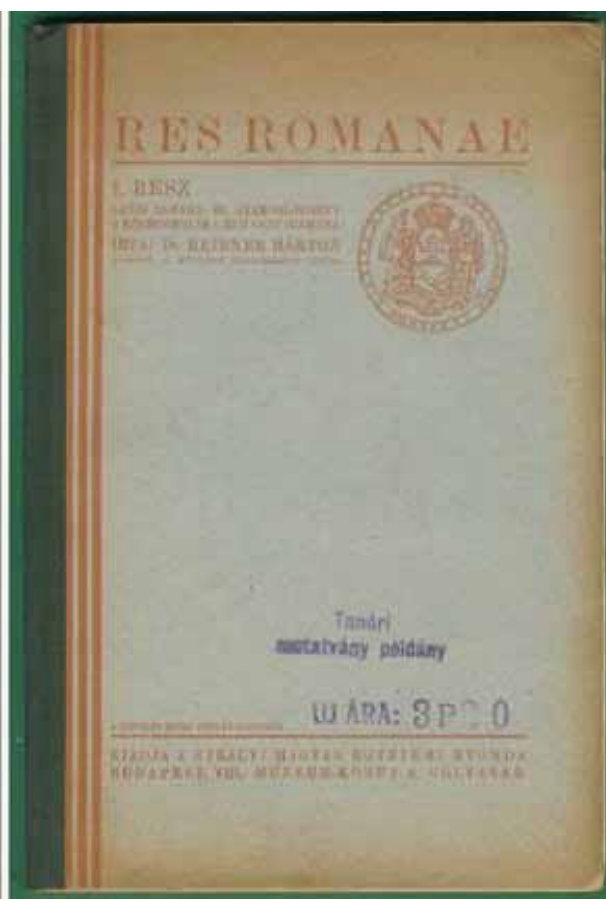
Res Romane II. rész Latin olvasó- gyakorlókönyv a középiskolák III. IV. osztálya számára, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1927.

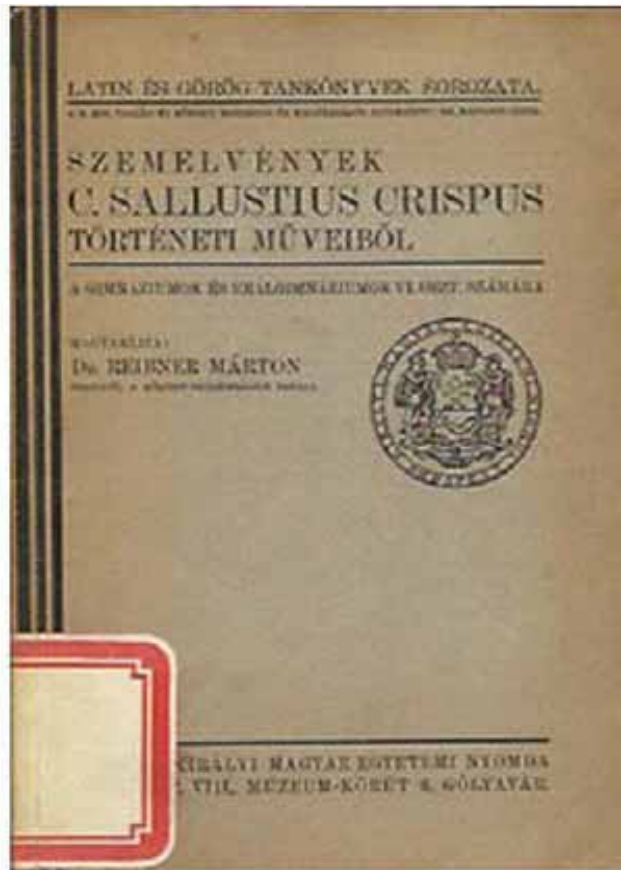
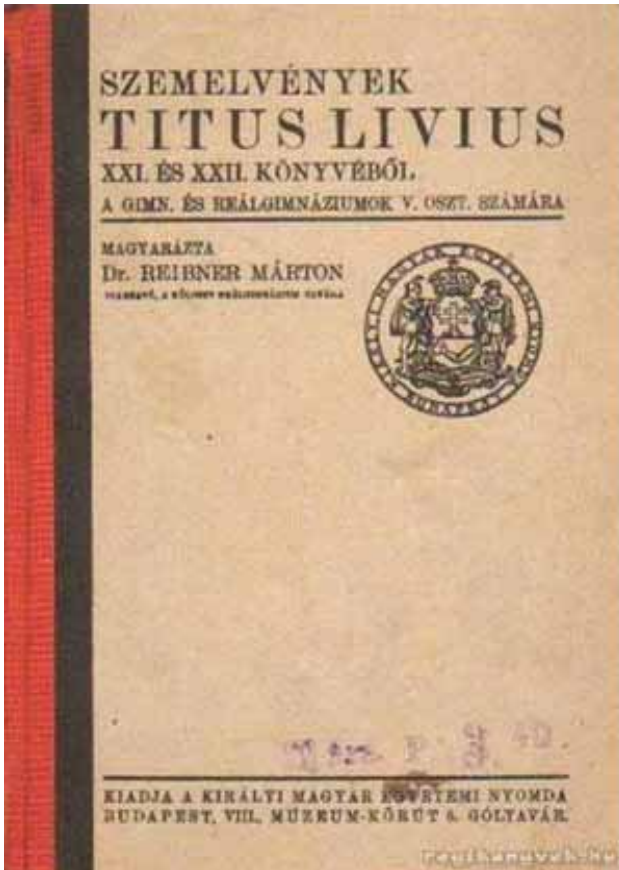
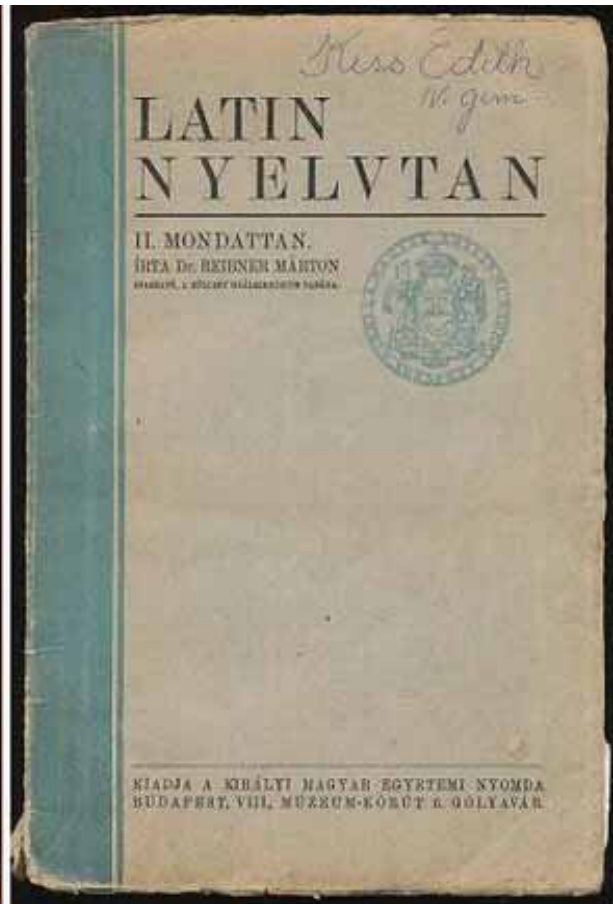
Szemelvények Titus Livius XXI. és XXII. könyvéből, A gimnáziumok és reálgimnáziumok V. osztálya számára, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest

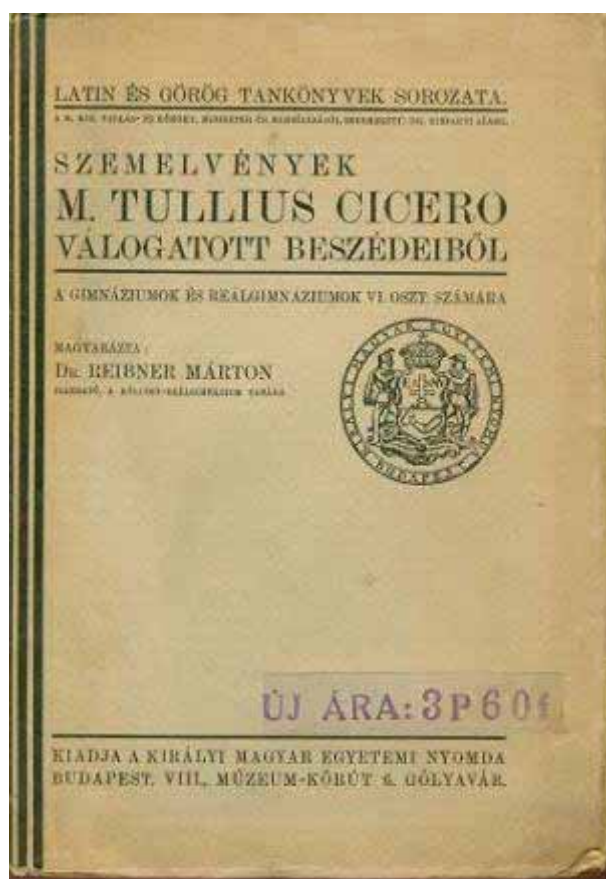
Szemelvények M Tullius Cicero válogatott beszédeiből, A gimnáziumok és reálgimnáziumok VI. osztálya számára, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest

Latin nyelvtan, II. Alaktan, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1926.

Latin nyelvtan, II. Mondattan, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1927.







Források, felhasznált irodalom:

<http://kolcsey-bp.hu/>, A Kölcsey Gimnázium honlapja

Dr. Makoldy Sándor: A magyar gyorsírók pantheonja, Kalauz a Budapesten eltemetett magyar gyorsírók életrajzához és sírjához, Budapest, 1940.

Pallas Nagylexikon

Szinnyei József,

www.huszadikszazad.hu

Jegyzetek:

¹ Szepesi Imre görög tanár emlékét megőrző díjat.

² Finály Gábor dr. írása a gimnázium évkönyvében

³ 1929.12.06.. Tankerületi főigazgatói címadományozás Reibner Márton részére.

⁴ <http://kolcsey-bp.hu/>

⁵ Gabelsberger Xavér Ferenc, német gyorsíró, a róla nevezett gyorsírási rendszer feltalálója, szül Münchenben 1789 február 9-én. Szobrát 1890-ben leplezték le. A Gabelsberger-Markovits gyorsírási rendszert a gyakorlatban is alkalmazták a magyar parlamentben.

⁶ Vitéz Pálfi János dr. írása a Kölcsey gimnázium évkönyvében

⁷ Szántó Soma középiskolai igazgató, a Kölcsey reálgimnázium tanára

⁸ Sok jó ember siratja az elköltözöttet

⁹ Keresztes Miklós tanár megemlékezése megjelent a gimnázium évkönyvében

¹⁰ www.huszadikszazad.hu

¹¹ Finály Gábor dr. írása a gimnázium évkönyvében

KOVÁCS T. ISTVÁN

Buktam a tőzsdén

A bankhivatalnok tétován helyezte újjait a számítógép billentyűire.

-Írja, vagy ne írja?-olvastam le az arcáról a kérdést. Szólni nem szólhatott, mert ez nem fér össze a munkakörével. Legfeljebb az arca rezdül olyan esetben mosolygás helyett, ha különös figurát lát maga előtt. Úgy nézett rám, mint egy csodabogárra, onnét az asztallap túloldaláról, mint aki azon tűnődik; -Mit akarhatok én itt, azzal a vacak négy aranykorona értékű kárpótlási jegyemmel?

Nem ő csodálkozott ezen először. A kárpótláskor már nem jutott más, csak egy igazolás, hogy ennyiért még járna nekem valami, de már mindenből kifogyott a bizottság. Mikor aztán megjelent a rendelet, hogy az ilyen restanciákat részvényekre lehet beváltani, a múlt évi tikkasztó nyáron egy teljes napot áldoztam rá Budapesten, hogy visszaszerezsem a szerény családi örökség egy kis darabját.

Apám nyolcszáz négyszögölnyi birtokának a fele szántó volt, a fele szőlő és gyümölcsfa. Nyolc aranykoronát ért, amiből ketten osztozhattunk a húgommal.

A szőlő ültetésekor még otthon laktam. Később gyönyörű fürtök teremtek a tőkéken. Csak egyetlen szépséghibája volt a kertnek. Mikor apám közben hazabiciklizett ebédelni, arra járt Antal bátyánk, a huncut susztermester. Apám a folytatáskor nem vette észre, hogy az merő tréfából rövidebbre vágta a sortávolságot mérő vesszőt. Emiatt aztán egybefutottak a következő sorok. Némi igazítás ellenére is téglalap helyett háromszög alakúvá lett a tábla. Ettől azonban még gyönyörű szüretetekbe jártunk haza. Ott volt a rokonság. Ünnepe volt a szőlőszedés, nem munka. Vidáman kiabáltunk, ha megtelt a szedőkosár: Puttonyos, puttonyos! Nagybátyám meg hordta a hátán, s öntötte a nagy kádba a bornak valót. Este a sajtolásakor birkapörköltre ittuk az édes mustot, a gyerekeknek kilátásba helyezve a másnapi hasfájást, ha nem tartanak mértéket.

-Érzelmi dolog-magyaráztam az ügyintézőnek. Az emlékek és a szüleim tiszteletére akarom. Nehogy azt lássák szegények onnan fentről, hogy elherdálom, amiért ők verejtékeztek.

A bankember megértően bólintott és szólanul kiállította az okmányokat. Ettől kezdve fokozatosan érkeztek az egyenlegértesítők, amikből mindig az derült ki, hogy vészesen fogyatkozik a családi vagyton. Ezért ismét meglátogattam a pesti bankomat, s közöltem, hogy feladom a játszmát.

-Háát igen.-bólintott megértően most egy kedves, fiatal hölgy. Ám aztán eszébe jutott a hivatali kötelessége és pusztán formalitásból megpróbált még rábeszélni a folytatásra, mondván: A szerencse forgandó. Lehet ebből még jó befektetés.

-Hát persze, maguknak az ügyintézési költségek miatt -válaszoltam volna, de aztán erőt vettem magamon és azt mondtam: -Inkább vessünk véget az egésznek.

-Látom, a mínuszt már befizette - nézett bele a papírjaimba.

A jövő héten eladjuk a részvényeit. Jöjjön be szerdán és akkor befejezzük az akciót.

Mentem. Előtte még szétnéztem néhány könyvesboltban, mert arra gondoltam, hogy egy kötetre való könyv ára talán még jár nekem annak a gyümölcsösnek az árából.

-Foglaljon helyet-mosolygott rám a hölgy és a számítógép adatait kezdte böngészni. Aztán egy üres papírlapra felírt egy összeget, átnyújtotta a cetlit és részvétellel a hangjában közölte:

-Sajnos, ez rossz befektetés volt. Fáradjon a kasszához és fizesse be a különbözetet, nehogy tovább növekedjék az adóssága.

-Sakk-matt -jutott eszembe, és szenttelen arccal fizettem. Zsebre gyűrve a papírokat, ma sem számoltam ki, hogy az elvesztett négy darab ezerforintos aranykorona, meg a kezelési költségek és az értékcsökkenés, a sok-sok utánjárás mínusz összege mennyi lehet. Csak azt tudom, hogy a ráfizetést mérséklendő, valakit ki kell hagynom a karácsonyi ajándékozásból.

A húgomat semmiképpen, mert előtte titkolom az ügyletet. Ő ugyanis azt mondta annak idején, hogy ezért

a látszat jóvátételért ő bizony nem áll sorban, nem tülekedik. Most aztán mondhatná, hogy neki lett igaza. Hogyisne!

Arra is gondoltam, hogy az esetet megírom a miniszternek. Nem a mostaninak, hanem annak a régebbi kövérnek, aki mindig pántlikázott kenyér fölött szónokolt. Csakhogy miatta is sajnálom a postaköltséget. Inkább fűnek-fának dicsekszem, mint ahogy a gazdagok szokták ilyenkor. Hatalmasat buktam a tőzsdén!

ÁCS BÓDOG

HÚSVÉT MÁSODNAPJÁN

„Húsvét másodnapján mi jutott eszembe,
Cukros vízipuskát vettem a kezembe.
Elindultam véle piros tojást szedni,
Lányok, lányok, hogyha adtok,
Meg foglak öntözni.”

Éveim gyarapodásával mind gyakrabban ütöm fel emlékezetem vastag, poros nagykönyvét, s benne, sárguló lapokon, a múltó IDŐBEN egyre jobban fakuló írást böngészem, hol ezt, hol azt a gyermekkori emléket felidézve, miközben végtelen szeretettel emlékezem meg drága szüleimről és mindarról, ami sajnos elmúlt - visszavonhatatlanul.

Ahogy közeledik a húsvét áldott, szent ünnepe, ezt a régi székely locsolóversikét találtam a poros lapokat forgatva, melyet valamikor, gyermekkoromban édesapámtól tanultam... aki meg talán az ő apjától. Aztán idő múltával én is továbbadtam fiamnak, hogy ne szakadjon meg a lánc soha és legyen valami, ami emlékeztet még székely származásunkra, a gyökerekre.

Más nem is nagyon maradt ránk örökség gyanánt, csak a név, a család emlékezetében szájról szájra szálló történetek, pár régi könyv, megsárgult okmányok, papírok, levelek, melyek igazolják, hogy a Kárpátok tövéből indultunk el a nagy világégés idején új hazát, otthont keresni, és érkezünk ide, a nyugati végekre. No, meg egy novelláskötet, édesapám írásaival, melyek a régi világról szólnak, székelyországról, a Hargitáról, s az elvesztett szülőföldről...

Először Debrecenben mondtam el a kis versikét, az Erzsébet utca tizenkilenc alatt, természetesen hosszas tanulás után, jó atyám türelmes tanítómesterkedése mellett, mivel mindketten meglepetésnek szántuk édesanyámnak húsvét másodnapjára.

Sajnos, tanítómesterem nem mindig rendelkezett a türelem erényével, mert lám, valamelyik nap úgy elnadrágot egy letört diófa ág és az igazság kiderítésének okán, hogy az eget is nagybögőnek néztem.

Pedig ha kellő türelemmel kivárja magyarázkodásomat, kiderült volna, hogy az ágot ugyan én fogtam meg, de valami féreg elrágta már a belsejét, azért pattant le, végtelen ijedelmemre és Csöpi néni – szomszédasszonyunk, egyben a diófa tulajdonosa – nagy bosszúságára.

Aki természetesen azonnal beárult a szigorú családfőnek, úgy ferdítve a dolgokat, az ágra én csimpaszkodtam rá, azért törött le. A következményekre most borítsunk talán fátylat.

És ezek után még meg is kellett locsoljam Csöpi nénit húsvét másodnapján!

A nevezetes asszonyságot egyébként szigorúan zárt körben csak Csöcsi néninek tituláltuk, tekintve, hogy elég nagy „előnyökkel” rendelkezett, amúgy pedig amolyan töltött galamb alkat volt, jókora temperamentummal megáldva.

Édesanyámat természetesen mindketten meglocsoltuk, mi férfielemek már korán reggel, most az egyszer nagy egyetértésben, a versike sikeres és hibátlan elmondása után. Piros tojást is kaptunk, miközben a családfő akkora falatot kapott be a főtt sonkából, hogy amikor le akarta nyelni, ijedten kezdett mutogatni, hátbaveregetésért könyörögve.

- Tikkadj, fulladj, meg ne halj! – bízatta édesanyám mosolyogva.

Ezek után átmentünk az udvaron az első lakás felé kettesben jó atyámmal -ahol Csöpi néniék laktak-, aki közben kezemet fogva azt mondta:

- Aztán illedelmesen köszönj, és ne feledd a verset!

Mire azonnal megbotlottam, szinte elejtve a nagyon fontos kelléket – a kölnis üvegecskét.

Elballagtunk a nevezetes diófa alatt, és önkéntelenül tapogattam meg fenekemet, a letört diófaágra emlékezve, de azért az ősi átkot gyorsan elmorogtam magamban:

- A fene egyen ki gyökerestől a földből!

Hangosan viszont nem nyilatkoztam, pedig még nem is ismertem a régi közmondás bölcsességét:

- Hallgatni arany!

Fellépkedve a pár lépcsőfokon, szemem rátévedt az üveges bejárati ajtó függönyére, mely kissé szakadozottan lógott a helyén, és azonnal elvigyorogtam magam. Nem véletlenül, mert Matyi bácsi – egyébként Csöpi néni férje, aktív katonatiszt - az egyik nap úgy déltájban, mindenféle eszközt használva felkergette rá a cirmos házi kedvencet, miközben olyan hihetetlen szóbőséggel káromkodott, hogy azt nem lehetett elfelejteni.

Az emlékezetes cselekedetre pedig azért került sor, mert Matyi bácsi szolgálatból hazatérve, kereste az ebédet, de sehol nem találta. Mint ahogy kedves feleségét sem, aki előzőleg átment a szomszédba egy kicsit traccsolni.

Az éhes és ehhez mérten morcos katonatiszt miután már valamennyi szóbajöhető helyen kereste ebédjét, végezetül kinyitotta a sütő ajtaját. Ekkor érte a legnagyobb meglepetés.

Ugyanis a sütőben egy lábostól a ház cirmosa éppen a keresett ebédet fogyasztotta, szemmel láthatóan a hússal már végzett, s pont a köretnél tartott. Matyi bácsi a hihetetlen látványra úgy járt, mint Lót felesége. Majd a pillanat múltával először keservesen elkáromkodta magát, majd szolgálati derékszíját előkapva, a cirmost akarta elszámoltatni az eltűnt hús miatt.

A falánk házikedvenc villámgyorsan kiugrott a sütőből, magával rántva a lábost is, ami a konyhakövön szépen kolompolt. Matyi bácsi derékszíjával kétszer rásózott a sütőajtóra, aztán a verekedést a konyhakövön folytatta a tettes nyomát ütve, és reménytelenül lemaradva a gyorsmozgású cirmos mögött. Látva, hogy a versenyfutásban csak második lehet, hosszabb szerszám után nézett, elvetette derékszíját és a seprűt vette kezébe, miközben szegény cirmos úgy nyargalt körbe-körbe a konyhában, kiutat keresve, mint az olajozott istennyila.

A hosszú ütleggel üldözője már eredményesebb volt, mert többször is eltalálta ellenfelét, aki erre vészes vernyákolással válaszolt.

Az üldözéses verseny a konyhában tovább folytatódott. A derék cirmos sürgős menekülése közben rendre levert a polcokról minden törékeny holmit, ezért aztán olyan hihetetlen dörömbölés, csörömpölés támadt a konyhában, mintha tornádó söpört volna végig a nevezetes helyiségen.

A macska végső kétségbeesésében felugrott az ajtón lógó függönyre és azon felkapaszkodva a magasban keresett menedéket, de hiába, mert a derék katonatiszt nem kegyelmezett, több jókora ütéssel kérve számon az eltüntetett ebédet, s hozzá úgy ordított, mint akit ölnek.

A függöny végül is a többszörös terhelés alatt leszakadt és macskástól Matyi bácsi fejére zuhant. Ettől az ordítózás, vernyákolás elviselhetetlen méreteket öltött, aztán kivágódott a konyhaajtó, Matyi bácsi egyetlen lendülettel függönyöstül kirúgta a szegény cirmost, majd több konyhai eszközt is utána hajlítva, bevágta a veszedelmesen csörömpölő ajtót és végre csend lett.

A hihetetlen ribillió közepette, én meg csak álltam az udvaron, szemben a konyhaajtóval és azon gondolkodtam, miket is mondott Matyi bácsi? A nagy hangerővel előadott mondókában több ismeretlen szó is előfordult – többször is - amelyek jelentéséről csak homályos sejtéseim voltak, ezért elhatároztam, édesanyámnak is elmondom a hallottakat, hátha kiegészíti hiányos ismereteimet.

A „szövegértelmezésre” rövidesen sor is került, de amikor fülig érő szájjal belekezdtem az izgalmas mondatokba, jó anyám először úgy tett, mintha nem jól hallotta volna, és veszedelmes szelídséggel megkérdezte:

- Mit mondtál... kisfiam?

A gyanús hangsúly miatt önbizalmam azonnal megroggyant és valamivel halkabban ismételtem meg az emlékezetes mondatokat

Édesanyám elkerekedett szemekkel reagált a hallottakra:

- Hát... én rögtön elájulok... - De nem ájult el, hanem azt mondta:

- Ha még egyszer meghallom ezt a csúf beszédet, azonnal elmondom apádnak, ő majd megtanít tisztességesen beszélni!

Annyit a szigorú figyelmeztetésből rögtön megállapítottam, a nevezetes mondatok alaposan meglecték jó anyámat, de hogy ennyire, azt nem gondoltam volna.

A továbbiakban már nem is erőltettem a férfias tartalmú szöveg ismertetését, hanem józan megfontolással, megtartottam magamnak. Az esetből azért annyi hasznom származott, hogy végre tisztába jöhettek a csúf beszéd mibenlétével.

Az udvaron a csend csak rövid ideig tartott, mert egyszer csak hazaérkezett a traccspartiról Csöpi néni, aki mit sem sejtve tartott a konyha irányába, bár az udvar közepén heverő függönyt, kis lábost és fedőt egy pillanatig gyanúsna tartotta, de aztán felrobogott a lépcsőn és belépett az ajtón.

Matyi bácsi azonnal a tárgyra tért és emelt hangon kezdte firtatni az eltűnt ebéd rejtélyét, élete párjáról sem feledkezve meg, miközben többször is közös nevezőre hozta tűzről pattant hitvesét és a macskát az égi hatalmakkal. Tette mindezt némi dörömbölés, csörömpölés kíséretében.

Csöpi néni közben szintén bekapcsolódott a szóáradatba, megpróbálva a mérges férjet lecsillapítani, valahogy ilyen formán:

- De drága Matyikám... én igazán... csak egy pillanatra mentem át a Rózsához... a macska nem is volt a konyhában... csak azért tettem oda, hogy... hogy melegen maradjon...

Aztán lassan átvette a kezdeményezést, egyre inkább az ő hangja érvényesült, miközben Matyi bácsi egyre halkabban siratta eltűnt ebédjét. Végül már csak egy hangot lehetett hallani a Csöpi néniét! Aztán lassan-lassan elcsitult a hangoskodás, bár némi ajtócsapkodás egy darabig még hallatszott a lakásból.

Hát körülbelül ez történt a nagyhetet megelőző napok valamelyikén és ez jutott eszembe az ajtó előtt állva rövid pár pillanat alatt. De már kopogtatott is jó atyám, szinte azonnal nyílt az ajtó és Csöpi néni virágos pongyolában, széles mosollyal invitált minket beljebb:

- Drága Sándorkám... de aranyosak vagytok... ilyen korán... Aztán te kislegény... tudsz-e szép locsolóversikét?

- Hogyne tudna – bizonykodott tanítómesterem – azzal biztatóan megbökte hátamat.

Ám nekem, az istennek nem jutott eszembe a versike egyetlen sora sem, csak néztem megbűvölten Csöpi néni szépen kifestett száját, amely körülbelül úgy nézett ki, mintha éppen most evett volna meg valakit – nyersen! Tán biz' a Matyi bácsit?

Aztán atyám ki tudja hanyadik hátra noszogatására, no, meg a kezdő szó fülbe sűgására megtört a varázs, végre levettem szemem a vérvörös szájról, elrebegetem a nevezetes verset és előkapva a kis üvegecskét alaposan meglocsoltam a babaarcú asszonyságot.

A hatás elementáris erejű volt! Csöpi néni azonnal felkapott, duzzadó keblei közé szorítva két cuppanós csókot nyomott arcomra, nem törődve a rúzzsal, melynek nyoma ott maradt arcom két térfelén. Ám azt nem vette észre, hogy kísérom háta mögül szódás üveget varázsolt elő, és kíméletlenebb módon folytatta a locsolást.

Az érintett persze sikkantott pár aprót az illendőség kedvéért, de édesapám sem vitte túlzásba a dolgot, a szobából pedig Matyi bácsi óvakodott elő... de most nem káromkodott.

Kezében tálca, rajta poharak, üveg... Úgy látszik, mégis maradt a készletből épen pár darab...

Nem tudom áll – e még az a ház a távoli Debrecenben, az Erzsébet utcában, de azt tudom, azóta már sokszor elmondhattam a locsoló versikét, és ahogy múltak az évek, fiammal is elmondattam, azután meg unokámmal, több, kevesebb sikerrel...

Most pedig megszemlélve a kis kölnis üvegek sorát, - mert őrzöm ám őket - melyeket ők használtak valamikor a jeles napon, nyomban el is határoztam:

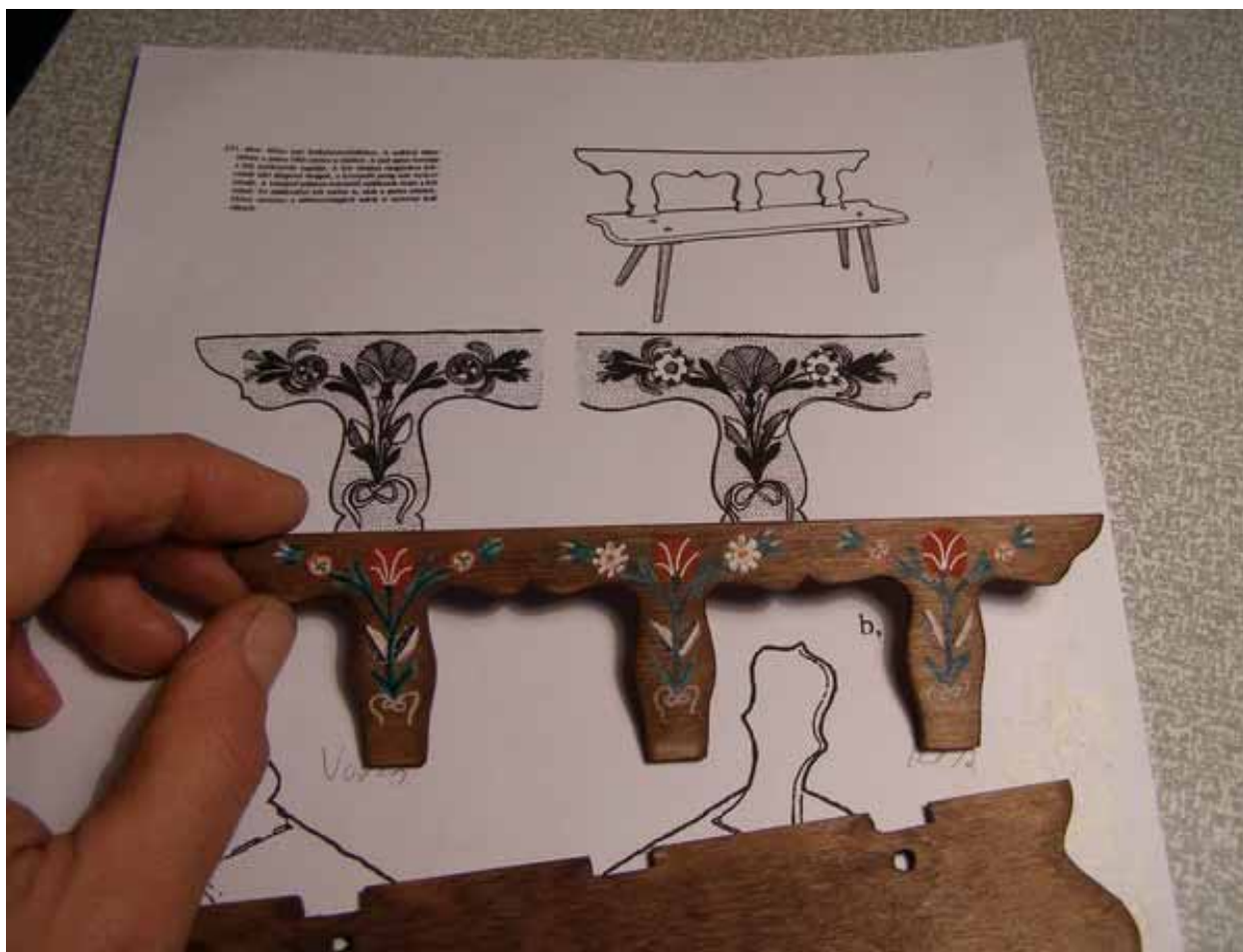
- „Elindulok vélük piros tojást szedni,

Lányok, lányok, hogyha adtok,

Meg foglak öntözni.”

Elindulok biz' én, könnyes örömmel szívemben, mert kezem édesapám fogja, és halkán figyelmeztet:

- Aztán illedelmesen köszönj... és ne feledd a versikét...



Székelyszentléleki hátságpad készítés közben



Kész darabok

CSÁKY KÁROLY

Bűntudat

Felszáll füstötök
áldozat nélkül
a magatoknak is tetsző
máglyáról,
lángja az eget
nyal-
dossa.

Itt meg
a hamunak szaga
fojtogat,
mindenünk el-
égett,
csak a bűn maradt.

Megyünk kínjainkkal
által
a pok-
lok-
nak tornácán
szorogni
s várakozni a
feloldozásra.

2009 júliusa



Szoba-belső (részletek)



BORSI ISTVÁN

Hiányzol

Magányban
ébredek, nagyon
Hiányzol nekem
E hajnalon

Rigók éneke
Már pirkadattól
Fénylőbb lesz a Naptól
Felhallik az, fel az égbe
Átcserelek meleg fényre
Hajnal van, a kelő napkorong
Még kopár ágak közt bolyong
Vetett ágyad ma is üresen ásít
Mint fénykört áhító porond
Sarkában Te rád számít
A megfeszített takaró
Korán felébredek
A karom Téged akaró
Hiányzol már, visszavárlak
Jobban s másként mint az ágyad
Amaz elvár magán, csak úgy felül
Bennem omló várrom áhít, legbelül
E vár arkát tölti emlékfolyam máza
Vize épp most a Te arcodat formázza
Átdobom hát rajta széles járópallóm
Szőnyeggé lesz rajta megunt takaróm
Tudom, megjössz. Napot hozol a mait
Már ápoltad családfád ritkuló ágait
Anyánál ottmaradt a kislány, a csacska
Nőként jössz el hozzám, vígan szaladva

Ma érkezel, ajándékul hozod Önmagad
Visszaalszom, így az idő gyorsabban elszalad

2012. március 18.

Is Ti



Szoba-belső (részlet)

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Legyen

ámen! ááámen!
hogy a zúzánk szépségéért együk köveinket,
kavicsokká kell kérődzni, kavicsokká,
zúzmarás reggelekké, rostosodjunk,
vörösboros mártásokká, borsosan széppé

majd
hajnali smaragd hajlik csillámporos szálakká

nem kell többé az imádság, megtalál az én,
rézkarc sokszorosítja ráncainkat, cserzett
tegnapok konzerválják múlttá érdemünket,
volt-e, csak a szomszéd és a másik tudja,
istenek fognak össze eggyé, hogy higgyük,
ámen! ááámen! ... és lesz

majd
nyílvessző fut, hegyén szavunk, a Napba, fürdetni

... és mi itt nagyítókon át égetjük poklokká
vesszők után a pontokat is



Szoba-belső (részlet)

KŐ-SZABÓ IMRE

Eszmei felüdülés a Zöld Hetesben

Csabai Csaba a napokban alaposan kiírta magát. Úgy érezte, kell egy kis szusszanás, erőgyűjtés. Amíg az asszony távol van, addig egy kis kiruccanást tesz a két utcával arrébb üzemelő Zöld Hetesbe. Ide szokott időnként betérni. Van ott már jó pár ismerőse, meg ott találkozott azzal az íróféle fickóval is.

A gipszes lábával csak bicegve tudott menni, mondta is a kocsmá ajtajában egy látásból ismert ipse neki: - A jó csődőr vagy megsántul, vagy megvakul! Csabai Csaba egyetértett ezzel a felvetéssel. A jó csődőrség felől nincs kétsége, hiszen Jucus ezt a napi teljesítményét nagyra értékelte. A vaksággal sincs gond, mert látja a papírt, amire ír, a többi meg csak szöveg. A pulthoz bicegett, ott már hárman is támasztották a söntést. Kért egy üveg sört, éppen le akart ülni, mikor óhatatlanul bevonták egy vita eldöntésébe. – Te értelmes fickó vagy! – mondta neki egy középkorú, kopasz, trikós ember. – A szakmáról vitatkozunk, szerinted melyik jobb szakma most? A kőműves, vagy a lakatos? Mind a hárman már túl voltak pár üveg sör elfogyasztásán. Csabai Csaba magába meg is állapította a hangsúlyokból, hogy összességében inkább a rekeszhez közelítenek. Egy kicsit gondolkodott, nem akarta elhamarkodni a választ. Latolgatta a kérdést, amikor a távolból megszólalt egy barna, gyűrött kalapos alak: - Tudod, legfontosabb az a szakma, hogy basszak, ma!

Nagy lett a derűtség, Csabai Csabától már nem is várták a választ. Másra terelték a szót, közben megjelent Sörös Mari. Őt mindenki ismerte, nyugdíjas volt, a kis pénzét azzal egészítette ki, hogy a Zöld Hetesben minden reggel, még nyitás előtt kitakarította a wc-eket, meg felmosta a követ. Mari a Sörös előnevet onnan kapta, hogy sörrel mindenre rá lehetett venni. A kocsmáros Péternek elszaladt reggeliért, hozott neki lottót, vagy rejtvényújságot, természetesen sörért. Mindig a férjére panaszkodott, hogy nem tud már semmit csinálni, pedig ő még üzemelne. Ilyenkor egy görbe este után, ha kellően megtöltötték sörrel, sok mindenre hajlandó volt.

- Jó, hogy itt van Csabikám! – kezdte. – Szeretném megkérni valamire! Csabai nem tudta mire vélni a dolgot, csak nézett értetlenül. – Egy kérvényt kellene megírni a tanács felé. Jól jönne egy kis segély. Úgy érezte, ez a nő valamit megneszelt, először gyanúsnak találta, de aztán arra gondolt, honnan tudhatta volna, hogy most az elevenjére tapintott?

Gyorsan hoztak papírt, tollat is kerítettek, de ahogy leült az egyik asztalhoz, csodájára jártak. Csak úgy az ujjával rótt a papírt, benne a sorokat. Nézték a körülállók, nem értettek semmit, mert a szavak értelmezhetetlenek voltak. Csabai Csaba észrevette a döbbenetet, amely kiült az arcokra. – Egy tükör kell hozzá! – vetette közbe. Valahonnan előkerült egy kicsi zsebtükör, melyet Sörös Mari a papírhoz illesztett. – Olvasható! - kiáltott fel. – Ez csodálatos! – ámult egy darabig. – Gyere Jenő, fordítsd le! A felszólított szőke, fiatal srác leült az asztalhoz, bal kezébe a tükörrel, jobb kezében a toll, és fordította Csabai Csaba sorait. A kérelem tele volt fordulatokkal, olyanokkal, melyek a hatóság részéről szinte mérlegelés nélkül elfogadható indokok voltak. Nekik szinte már csak az összeget kell odaírni és továbbítani a pénztárba, hogy utalják a segélyt.

Olyan sikere lett ennek az őszinte írásnak, melyet Sörös Marinak fogalmazott, hogy a többiek is köréje csoportosultak, Csak úgy villámlottak a kérdések, panaszok, segélyekre, nyugdíjemelésre, meg mindenféle óhajra. Öröm töltötte el Csabai Csabát, ahogy odakanyarította a kérésekre felhozott indokokat. Már az is eszébe jutott, hogy csak az indokok színes kavalkádjából, melyet most hirtelenjébe kitalált a hatóságok tehetetlenségével szemben, lehetne egy szociológiai összeállítást készíteni. Ebből sok mindent levonhatnának az okosok, ha egy kicsit figyelnének.

Csabai Csaba ezen a Zöld Hetes béli sikeren felbuzdulva arra gondolt, nyithatna egy Panaszokat Papírra Puskázó Irodát. A rövidítése PPPI lenne, a három T-vel szemben. Többet kereshetne, mint Harács

Manó ügyvéd, annál az egyszerű esetről fogva, hogy panaszból mindig több van, mint ügyből.

Mikor már jól kiírta magát, akkor jutott eszébe, hogy ez színesebb volt, mint egy író-olvasó találkozó, hiszen itt az író az emberrel találkozott. Ezt az összegzést frappáns megállapításnak találta. Megnyugtatóként ivott egy sört, meg egy feles sima pálinkát Sörös Marival, és úgy érezte, ez a napja hasznos volt, még akkor is, ha azt a Zöld Hetesben töltötte el.

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

Lelkemnek Kedves Jó Palócok, Tót Atyafiaim!

Immáron csak a magam szórakoztatására írom ezt a levelet, mint az olyan valaki, aki életében megszokta, hogy naponta legalább egy lúdtollat elkoptasson, és ha egy nap ez a penzum kimaradt, hát másnap már írói válságról cikkeztek a lapokban a jól értesült kritikusok. De meg a kéznek más funkciója nem is van a Mennyek országában, mert ami a földön a fő funkciója volt, tudniillik, hogy egy jóízű sódort kanyarintson, vagy éppenséggel immel-ámmal csipegessen, ezen funkcióját tökéletesen elvesztette. Ugyanis, itt már megvalósult az, amiről a földön megannyi naplopó, mihaszna ábrándozott, és a mennyei manna egyenesen a szánkba repül, csak ki kell tátanunk.

Mondom, ezt a levelet a magam szórakozására, merthogy ezt ti valaha olvasni fogjátok, az legalábbis olyan mihaszna illúzió, mint amikor én a Pestről Vácra tartó hajóúton azon fantáziáltam, hogy ugyan miképpen is fog kinézni édes hazánknak ez a szeglete 200 év múltán?

„Az ember úgy elandalog a morajló habokon. A gőzgép zakatoló kerekeiben, mikor egy-egy gyár mellett röpítenek el, az új Magyarország tündérrarca mosolyog felém. A jövő Magyar-országé. Látom behunyt szemekkel. Az ősz Duna büszkén viszi a magyar trikolórt hajóin a Fekete-tengerig: mindenütt úr a magyar. A budapesti világiállításra rajzik az összes föld-kerekség. Éppen most rendeltek meg egyik könyvtárunknál 10 ezer magyar nyelvtant a külföldre, mivel Budapesten bajos más nyelven eligazodni. Mindenütt jólét, míveltség, szorgalom, gazdagság. A nemzet nem kapkod félszeg bolondságokon, charlatanerián, rüppők magyarságon, hanem versenyre szállt ki Európával, tollal, kapával, vésűvel, gyaluval. A régi kor nagy dolgairól, mikért a mai nemzedék lelkesedik, kacajt fakasztó szatírárt ír valamelyik unokám.”

Ti, kedves utódaim, ti vagytok a megmondható, hogy valóvá vált-e valami az én próféciámból, esetleg minden? Hiszen, ha jól számolok, 140 év telt el, onnan meg már csak egy jó bakapökésnyi az a 200.

...

Apropó, ha már itt tartunk, ragadjunk is le egy kis ideig ennél. Mert, tudvalevő, hogy nekem első irodalmi állásom, ahonnan rendszeres apanázst húztam, az a Nógrádi Lapoknál volt. Ez a hetilap méltán pályázhatott volna világhímvévre, ha ugyan a világ tudott volna magyarul. Öreg hibája már ez a világnak, mármint, hogy nem beszél magyarul, amit azóta már ti, fényes lelkű utódaim, remélem, kijavítottatok!

No, de nem is erről akarok én most filozofálni, hanem arról, hogy mekkora megerőltetés és kálvária is az egy fiatalembernek, hetenként egy cikket megírni. Mert neki ezer és egy dolga van abban a korban, mint dolgozni. Úgymint, tenni a szépet a fehérnépnek, átmulatni az éjszakát, és sok más bolondságot elkövetni. Valljuk be, Isten hibát vétett a teremtésben, mikor arra kényszerítette a fiatalemberket, hogy dolgozzanak!

„Hét napból áll a hét. Az első két napon, ti. hétfőn és kedden békés egyetértésben él az ember a szerkesztővel, kölcsönös szimpátia lágy ölében ringatván egymást. Tea, kávé jóízű. Mezeinél pompásan főznek. Egyszóval minden szuperál. Még a csibuk is jól szelel. Ami különben nem csoda, mert három helyen lyukas.

A harmadik napon, szerdán, a tárcaíró kezd idegenkedni a szerkesztőtől, savanyú mosoly futja el ábrázatát, ha az utcán meglátja, míg ellenben a szerkesztő sokkal forróbb ragaszkodást mutat iránta, mint tegnap, megkérdezi tőle, mint érzi magát, mint szolgál egészsége, sat.? Aztán a vége rendesen az, hogy kellemetlen náthát okozó időjárás uralkodik... az embernek legokosabb ilyenkor otthon tartózkodni, dolgozni és...”

...

Aki nem bírja a pofonokat, az ne járjon a korcsmába mulatni, mert a tüzes bor és a szépasszony veszi el leginkább a férfiember esztét. Ezt példázza már Ádám és Éva története is. Lám, hogy rávette Éva is az ő hites urát, hogy a törvény ellenébe is csak harapjon bele abba az almába. Pedig, nem kellett vó'n.

Nos, ez a helyzet azon különös állatfajjal is, amit röviden és egyszerűen csak írónak szokás titulálni. Mert

ha valaki nem bírja a kritikát, legjobb, ha íróasztala fiókjába zárja műveit, és csak a legszűkebb családjában olvassa fel. A magyar ugyanis már csak olyan fajta, aki előszeretettel kritizál meg mindent, a leginkább pedig olyasmit szeret kritizálni, amihez nem ért. Hát még ha konyít is valamihez! Bevallom, én is gyakran estem ebbe a bűnbe, és leírtam ilyen passzusokat:

„Csakhogy neki már nem való sem bor ostyán, sem bor ostya nélkül, mióta az a csúfság történt vele, hogy a pezsgőtől... Pedig hát más ember azért issza a drága italt, hogy benne maradjon. No, de vigasztalhatja az a tudat, hogy összes kiadott művei között ez volt a legértékesebb.”

Mentségemre csupán azon tétel szolgálhat, hogy az irodalom mesterségéhez én tán konyítok valamicskét.

...

Végezetül, én már csak azt kívánom nektek, hogy a ti életek legyen mentes az ilyen kritikus elméktől! És, mert arról is teljes bizonytalanságban vagyok, hogy a kontaktus közöttünk működik-e, látatlanba küldöm felétek legforróbb üdvözlőmet!

Mindnyájatokat ölel...

A ti Kálmánok

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Történelmi furcsaságok

Azt gondolná az ember, hogy a helytörténeti kiadványok csupán az adott település, vagy környezet lakói számára érdekesek. Pedig, ha egyiket-másikat a kezünkbe vesszük, gyakran találunk a könyv sorai, vagy fejezetei között olyan történelmi érdekességeket, mint amilyen például Lami István; *Fejezetek Püspökhatvan múltjából* című, kitűnő alapossággal megírt könyvében, amely a hazai nemzetiségi élet és politika történelmi kistükreinek is nevezhető. Ebben a könyvben található az iskolai tanítók névsorában az a meglepő adat is, hogy 1911-1914 között Matuska Szilveszter, a később biatorbágyi merénylő, vasútihíd robbantó is tanított a Galga-menti szlovák település iskolájában. Akkor bizonyára nem sejtették még a község előljárói sem, hogy kicsoda, és mivé válik majd egykor, ez az ember.

Ezt a könyvet Püspökhatvan önkormányzata adta ki 1997-ben. A szöveg gondozásában, a kötet szerkesztésében Asztalos István közreműködését, felelős kiadóként Bátyi József polgármestert jegyzik.

Bóklászok a könyvespolcok előtt, ahol úgy találok rá Dunakeszi, Váchartyán, Nagymaros és más települések krónikájára, hogy házikönyvtáram állomány-csökkentésén töröm a fejem, mert már nincs hová tenni egyetlen új kötetet sem. Külön könyvtárszobája meg nincs a magamfajta plebejus firkásznak. Megválni azonban nem tudok egytől sem, inkább a karosszékre süppedek, s most éppen a Vésztői története című, 526 oldalas, vászonkötéses, nehéz és igen komoly helytörténeti műben kezdem keresgélni azt a részletet, ahol a Vésztői Köztársaság történetéről szól a rövid ismertetés.

Ifjú koromban volt az elnökével megegyező nevű és odavalósi szaktársam, ő mesélt nekem erről, de mint tőle tudtam, azidőtájt nem szívesen beszéltek erről a Kis-Sárréti nagyközségben.

Ez a Békés-megyei, Sebeskörös-vidéki település 2006-ban 7561 lakost számlált, de volt ennél nagyobb népessége is régen. A csökkenés oka valószínűleg a korábbi iparosítással járó, városba költözéssel magyarázható, a mostanában is nagy munkanélküliséggel küszködő alföldi végeken. Gazdaságára, kereskedelmére, kultúrájára Trianon előtt a közeli Nagyvárad hatott erősen.

Szellemi nagyságokat termett ez a helység, hisz a közeli Biharugráról indult, s egy ideig a vidék másik nagy községéből, Komádiból szerkesztette a Kelet Népe című folyóiratot Szabó Pál író. Ezen a vidéken pászorkodott, s Vésztőn települt le és lakott szép kis parasztházban Sinka István. A vésztői cigánytelepről indult el Lakatos Menyhért, a Füstös képek című, első igazán átütő erejű szociográfiai regény szerzője, akinek értelmiségivé válása egy puskalövessel kezdődött. Gyermekkorában nyúlhajtóként vett részt egy vadászatban, ahol a gazdag nagyságos úr lövése véletlenül őt találta el. Nem volt életveszélyes a sérülés. A tettes gondoskodott a gyermek gyógyításáról, aki a támogatásával tanulhatott a szeghalmi Péter András Gimnáziumban.

Vésztőről indult Pardi Anna költő is, de az agrárvidék háború előtti politikus szószólói sem voltak kevesen. Bátor vállalkozásként rendezték meg itt 1944.február 13-án az Országos Földmunkás Kongresszust, amelyen többek között Nagy Ferenc, a Paraszt Szövetség részéről (a háború után miniszterelnök) is mondott beszédet.

Az érzelem és a racionalitás egyensúlyának hiánya gyakran sodorja szélsőségek felé akár a jószándékú, de naiv politizálót is. Olvasom, hogy 1944 végén és 1945 elején több helyen is gondolták úgy, nekik mostmár senki se parancsolgasson „odafentről”, intézik a maguk dolgát önállóan, a maguk javára. Röviden szól a fáma arról, hogy a Békés megyei Dobox községben is alakult abban az időben rövid életű, saját köztársaság.

Nemrég egy vidéki újságból olvastam, hogy a szintén viharsarki Dévaványán is volt ilyen képződmény. Írtam is a helybeli könyvtárosoknak, hogy ha tehetnék, írjanak erről nekem néhány sort, de nem válaszoltak. A Vésztő története című könyvet Szabó Ferenc szerkesztette. A szerkesztésben Leiner Gyula működött közre. Kiadója a Nagyközségi Tanács volt 1982-ben. Az én kezembe a második kiadás került valahonnét. Ennek a kötetnek a G. Vass István által írt fejezetében olvasható részlet foglalkozik röviden a Vésztői Köztársasággal.

Az ország nyugati felében még nem ért véget a háború. Budapestért zajlik az öldöklő harc, amikor az elfoglalt területeken már megszervezik az ideiglenes közigazgatást. Ennek Vésztőn Rábai Imre áll az élén, aki az 1920-as évek táján külföldi, baloldali mozgalmakban is szerzett tapasztalatokat. Erőszakos fellépése miatt a kommunista párttól sokan inkább a szociáldemokratákhoz álltak át. Nyolc tagú polgárőrséget szervezett, a község korlátlan irányítója volt 1944 októbere és 1945 februárja között. Kiterjesztette a községi bíraskodás jogkörét. Korlátozta az idegenek községbe való belépését és áthaladását. Több személyt letartóztatott.

Szobek András, a háború után megyei főispán mondta el a szerzőnek, hogy amikor 1944 decemberében a községbe akart bejutni, fegyveres őr állította meg a határban. A igazolványát nem fogadta el. Csak a Vésztői Köztársaság, Rábai elvtárs engedélyével lehet bemenni-mondta az őr. Szobek András mégis bejutott Rábaihoz, aki őt letartóztatással fenyegette.

A kiskirályság vége mégis az lett, ami a nagyobb diktátorok esetében is előbb-utóbb el szokott következni. 1945. tavaszán a megyei vezetés lépett fel Rábai ellen. Néhány hétre a Szeghalomhoz tartozó Halaspusztára internálták. Később formailag még a Nemzeti Bizottság elnöke volt, de még abban az évben végleg el kellett hagynia a politika színterét.

Vésztő nagyközség újabban a városi rangot viseli. Lakói Nagyváradra is útlevel nélkül, egyelőre még személyi igazolvánnyal látogathatnak át, zavartalanul. A régi idők emlékezete elhalványul, s hogy mégis fennmaradjon, arra való az írott szó.

NÉMETH PÉTER MIKOLA

I s p i n y é r

Rózsa Endre emléktábla avatására – Vácott

*„Arra figyelj, amire városod,
az örök város máig is figyel:
tornyaival, tetőivel,
élő és halott polgáraival.*

*Akkor talán még napjaidban
hírül adhatod azt, miről
hírt adnod itt egyedül érdemes.*

*Írnok,
akkor talán nem jártál itt hiába.”*

Pilinszky János *Intelem* című versének ez a néhány sora kivételesen fajsúlyos üzenetként volt és maradt jelen Rózsa Endrével való váci szeretet-közösségünkben, a „Fiesta” Színháza szellemi műhelyében, a „korcsmázgató gyönyörűek” emlékezetében, és a soha meg nem jelent, ma is csak kéziratban olvasható Föbe(n)járók... című antológia költőinek (Fabó Kinga, Kepes Károly, Németh Péter Mikola, Onagy Zoltán, Vámos György) teremtő képzeletében.

Ez az üzenet „fogyó életünk növekvő lázában”, ebben a lassú körénk feketedésben, amiben élni kényszerülünk, egyre fajsúlyosabbá vált, s reményeink szerint, a „kilátástalanság hevében” még inkább azzá válik majd, az itt felnövekvő író nemzedékek számára is. Az *intelmet* időről-időre akkor lényeges fel- és megidézünk, amikor múltunk mélyére szállva emlékezünk, mindenszentek és halottak napján gyertyagyújtáskor a szeretteinkre gondolunk, a hozzátartozóinkért fohászkodunk, örökkévalóságukért imádkozunk a temetőinkben. És akkor, amikor a feltámadás reménységével arra teszünk kísérletet, mint most is, hogy megidézzük egy szeretetre méltó embertársunk égre virágzó, poéta doctus-i szellemét, drámai lényét. Azé a Rózsa Endréét, aki itt élt közöttünk a püspöki urbsban, a Gombás-patak melletti „panelkripta rengetegben”, amit, ma már láthatóan, egykoron a lelkeinkkel együtt belepett és megkötött, mint a guanó, – ez akár a 20. század második fele szimbóluma is lehetne – a DCM három füstölgő kéményének Földváry-terre szitáló okádéka, a reménytelenség mindegy-szürke cementpora. Rózsa Endre maga írja 1986. októberében az ELÉRHETETLEN FÖLD című antológia reprint kiadását dedikálva, oldásképp – – idézem: „a „váci pác” 7 és fél évre való emlékezéssel, amiről kiderült, hogy nem is volt annyira – pác”. Így tehetjük meg ma hitelt érdemlően, az *Intelem* összefüggésében is, hogy 25 esztendővel később, a költő születése 70. évfordulóján emléktáblát avatunk Vácott, a Vám utca 14-es számú, tíz emeletes toronyház falán, ott, ahol barátunk, pályatársunk 1978–85 között családjával élt, és alkotott.

Előljáróban azonban meg kell vallanunk, hogy nem könnyű szívvel tesszük ezt egy olyan városban, ahol, mind a mai napig, eléggé el nem ítéhető módon szembesülnünk kell azzal a közelmúltban megtörtént tragikus esemény-sorral, aminek következtében „vezényszóra”, a szó szoros értelmében lebuldózereztek, a földdel tették egyelővé Vác korábban kegyeleti parknak szánt középvárosi temetőjét. S abban, a város történelmi személyiségeinek, többek között történetírójának, Tragor Ignácnak (1869-1941) a családi kriptáját, valamint Landerer Lajosnak (1800-1854) a sírját, azét a Landererét, aki 1848. március 15-én a cenzúra ellenében engedélyezte kinyomtatni a 12 pontot, és Petőfi Nemzeti dalát.

Kedves jelenlévők, Kilencek költői, barátaim, hogyan is írja Rózsa Endre PETŐFI '73 című versében?
Idézem:

*„Ha sírni tudsz – itt sírni: kell!
Saját fájdalmad sírd csak el.*

*Népesítsd be az örömet
magaddal: máshoz nincs közöd.*

*Akárkivel is: egyedül.
Állítsd önmagad seregül*

*magad mögé – így győzni fogsz,
s ha vesztesz – csakis te lakolsz!”*

Bandi, köszönöm, köszönjük Neked ezt a földön túli biztatást. Így most engedelmekkel, igazságkereső körútjainkon, ha „meglakolnánk” érte, akkor is folytatom, vállalva, akár a megvetést is, mert nem hagyható szó nélkül az sem, ahogyan 1994-ben, emberi irgalmat nem ismerő módon „kivermelték” a múlt század hajlékából a Domonkos rendiek, a váci Fehérek temploma lefalazott kriptarendszeréből azokat a XVIII. században elhunyt váci polgárokat, akik már legalább 250 éve örök álmokra hajtva fejüket, a transzcendens létben, 262 átlényegített festett koporsóban végső nyugalalmukat remélték. Kegyeletsértő, hogy mindezek után kiállítási tárgyként, un. múmia-projektként járják a világot. Először „szívnagyobbodásos országunk” fővárosában, Budapesten, a Természettudományi Múzeumban, majd 2010. júliusától, mint „világszenzáció” Los Angelesben, a kaliforniai tudományközpontban tették közszemlére a TBC-ben elhunyt váci Orlovits család lelet-együttesét: a matuzsálemi kort megélt nagymamától, a középkoros szülőkön át, a kiskorú unokáig. Bandikám, hát ki érti ezt!? Itt mi már „*Meghalni se tudunk nyugodtan*”, hogy Ady Endrét a legtávolabbinak képzelte, mégis a legközelebbivé lett rokonodat idézzem. Ez itt még mindig, és azóta is a SENKI IDEJE, ahogy megírtad a múlt század '70-es éveiről, azonos című versed végkifejleteként:

*„Kerengő madárral kopár
az ég: üres daráló.
Előrolt mindent. Lisztje: csönd.
Dérkorpa hull a fákról.”*

Szomorú kép, szomorú játék ez, kedves Barátom, miként írod is „*az elsüllyedt csatátér ez összes kellékével és figuráival /a kiszámítatlan álmok a jövődő légszomjában élők helye / az elevenek köztemetője a holtak nyüzsgő tartománya / s ama álbölcsek hona akik kavicsot ültetnek szívünk alá*”. S milyen igaz, mindezek után, ama városi „bölcsek” arcul csapása következett, a „maradék” kriptaleleteket *Memento Mori!* – *Emlékezz a halálra!* – címen testálták ránk, Váciakra, a Március 15 téren egy dohosodó pince fenekén, hogy időközönként szembesüljünk azzal a 20. századvégi botrányal, amit meg kell vallani, hogy egész egyszerűen tehetetlenül hagyunk, hogy megtörténjen velünk. Akik még érdemben protestálhattak volna, mert talán volt szavuk, azok a lokálpatrióták, európerek: Szentesi Miklós, Maklári József, dr. Rusvay Tibor, Berta László, Galbács János tanár urak és mások, oly hirtelen elmentek, más tájakra költöztek az életből a rendszerváltoztatás viharában, hogy se erejük, se idejük nem maradt a tiltakozásra. Hát persze, Adyval folytatva: „*Mi mindig mindenről elkésünk, / Késő az álmunk, a sikerünk, / Révünk, nyugalomunk, ölelésünk./ Mi mindig mindenről elkésünk*”. Görög tragédiába illő veszteségeinket látva, lelkiismeretünk szerint mélyen átérezve, mi, a túlélők se tiltakoztunk időben. Nem kiáltottuk az égre, az ártó szellemekkel feleselve, a feltámadás hitével: hagyjátok békében nyugodni a halottainkat! Úgy viselkedtünk mintha hallgatólagosan elfogadtuk volna azoknak az érdekelteknek az „észérveit”, az offshore-t cégek logikáját, akik a gazdaságosságra, hovatovább, a tudományos gondolkodásra, meg más egyéb látszólagosan pragmatikus körülményekre hivatkozva a halál legyőzésére, az öröklétre tették fel az életüket. Pedig azok a kevesek idejekorán beláthatnák, hogy örökké élni, azon

túl, hogy abszurd helyzet teremődne, talán még nehezebb, még elviselhetlenebb, mint eltérni, végső fokon elfogadni a „*halálig tartó agóniát*”. Miként is vall erről a Pascal-i életérzésről SZÉCHENYI ÖSZE című opusában Rózsa Endre? Idézem a verset:

*„Tar ágon alma; árnyak nagyhatalma
szállja meg a kertet, némulva retteg
csend mérőónja: piciny kukac vonja
fonalát inogva
lejjebb.*

*Gyümölcsbe fojtott, magnevelő bojkott.
Terebély, ha zizzen, tüntet szelíden –
lomb-homokóra...S nézz csak a fasorra:
nyárfák metronómja
ing-leng.*

*Páncémosolyban túl soká ragyogtam!
Magházam pokolgép, szerte csapódnék –
örökkévalóság: elbocsátó ág,
miért markolod hát?
Volt s vélt*

*Idők árvái – van-e mire várni?
Lopótökharanggal ébreszt a hajnal!
Magunk megóvni – mennyit ér e holmi,
lenni helyett – volni,
holott a halál se marasztal?”*

Ezen a mélyponton az volna hagyományosan a helyes, ha gondolkodásunk homlokterébe újra, és újra az élet, a teremtő akarat, a művészetek kerülnének, de legfőképp a poézis e tárgykörben ihletetten megvallott „kisigényűsége”, ahogy a múlt század hajlékán, a „*Gerince-tört Naszály*” alatt, Ispinyérben, Bandi hétvégi „menedékhelyén”, futóakác irtás közben, arra a felismerésre jutottunk, – „költők egymás között” – hogy nem a halált, mint olyat kell meg nem törtéنتté tennünk, eltörölnünk, hanem a keresztényi alapállást visszaállítva, egész egyszerűen életre szólóan, az örökkévalóság költői hitével fel kell tudnunk készülni, földi halandóságunk értelmére. *Fát kell tudnunk ültetni az elmúlás ellen.* Ispinyérben: – Diófát! Csontváry szépbe-szőtt reménységét mindenkor szem előtt tartva: magyar *akác helyett a libanoni cédrust termővé gondozni, ott legbelül, a szívünk mélyén,* azzal a kikezdhethetlen, jövőbe vetett bizalommal, amiről, akkoriban Bandinak tetszőn, verseimben, platóni alapokon, romantikusan képzelegtem, hogy ti.:

*„Csonkolt Cédrusom!
Egyetlenem! Árván!
Meglásd,
erdő lesz belőled”.*

Rózsa Endre ferences lelkülettel most megszentelendő emléktáblája is erről a felismerésről, ideáról, hitbéli meggyőződésről hivatott tanúskodni. Ahogy Ő maga írja az emléktáblájára választott FÉRFIKORBAN című költeménye utolsó két

sorában – a vers harmadik és negyedik versszakát idézem, itt és most, záró gondolatként:

*„Születést vég őrizzen;
mint kezdet a halált, csontketrecben a húst e
semmivel összezárva!
Moroghatna a fenevad, s ledőlhet
sejtjeim köztársasága.*

*Mert én leszek szabaddá:
absztrakt személy, aki jelenvalóbb a csontnál,
s bármilyen kövületnél.
Vagyok trilliomod emberiség-történet,
aki akár egy sejtben újraeszmél!”*

Úgy legyen. Ámen.

(Vácott, 2011. október 30-án, vasárnap, a költő születése 70. évfordulóján elhangzott beszéd átírata.)



A Rózsa Endre szimpózium közönsége Vácott, 2011. 10. 03.



Rózsa Endre emléktábla (fotó: Pellei József)



Az emléktábla avatójának közönsége Vácott, a Vám út 14-nél



Bandikám, a fiaddal esküszünk, hogy...



Rózsa Endre bronzarcása (Nagy János munkája)



Szoba-belső (részlet)

SZÁVAI ATTILA

Nem tudod pontosan

felkelsz éjjel hogy megváltsd a
szokásos menetjegyet a klozetba ahol
süketnéma angyalok laknak
néznek fürdés és nagydolgozás közben
ahogy borotválod a szőröket ahol napjában
többször is kimosod szádból

a ki nem mondott szavakat és közben
arra gondolsz, hogy a szád ad fizikai
testet a szavaknak melyek láthatóvá válnak
miközben fölém hajolsz és kimondod hogy
szeretsz ha hazudsz is magadnak

és a süketnéma angyaloknak a fürdőben

egyikük kilyukasztja jegyed
mosolyog de nem tudod pontosan
hogy kiröhög vagy tényleg örül
a szokásos éjjeli utasnak mert
ez az utas érvényesíti angyallétét

amíg megszabadulsz a feleslegtől
odakint alszik a város hideg
csendes városszagban kopott
kutyaugatások tompa lövedékei
felsebzik a teliholdat vagy csak
az álmatlan angyalok rúgják
fejen újra és újra hogy ne fájjon annyira
az álomhiány amit kiviszelsz a klozetra
éjjelente mert dolgozik a test
magából a vizet kifelé hozzá
a többi ezer hektoliternyi húgyhoz

a fürdőszobaajtón lógó törülköző
mint szomorú angyal másik
irányból nézve meg csendesen
alvó égi szárnyas tollai közt
érzed tested és az álló idő hideg szagát



Szoba-belső (részlet)

B. TÓTH KLÁRA

Ujjaink hegyén

(válasz húsvét hétfőn)

verseid meglapulnak
nyirkos talaj a lapu alatt
s szeretőd az emlékező fűcsomók
akikkel hemperegtél
táplálnak a gyerekkor páráján keresztül
talpad alatt fövény éled újra
szigeteddé vált a világ
itt élünk mi is
csak nem mindig veszed észre
sziget a szigetben
gyerekszoba sarka
mikor vasalódeszka kályhaalátét
rácsoság elemeivel elválasztottuk
rongyszőnyeggel leterítettük
az én házam az én váram
ide nem jöhetsz be
csak ha meghívlak ebédre
faltörmelékéből gombapörköltre

kihúzott szög helyén terem
hullik a falvédőre a por
porból lettünk porrá leszünk
mondta apu Iduska néni temetésén
por kavarog a levegőben
a régi tornácon ahol sósrúddal kínált
a kertben megmutatta a kokárdavirágot
hazaszeretet nőtt ki a virágágyból
belém nőttek szirmai
azóta is ott áll
a tornác korlátjára támaszkodva
szigorúan hátrafésült hajjal
szarukeretes szemüvegén át figyel
kontya alól nem kandikálnak ki
fegyelmetlen hajszálok
mint nagymama feje körül a játékos
fehér tincsek repdeső angyalszárnyak
mikor hátravetett fejjel felnevet
hol van a bejárat
valaki a falon keresztül is
más a kitárt ajtón sem
ki lépheti át a küszöböt
szuverenitásunk határait?

Kinyújtott kezemmel elérlek benneteket
de ujjaim hegyén
nem mindig éled bizsergés

kik választanak
kiket választ ujjunk hegye
hol pezseg fel a kölcsönhatás
rezgőnyár és pitypang párbeszéde?
Micsoda szavakból épül csónakunk
hogy léket ne kapjon
hogyan eljussunk a szigetre
megépíteni a várat
iszapból törekből katedrális
szemek kísérik szigorú
vagy röpködő hajtincsekkel keretezve
keringünk magunk felett
mint a törött szárnyú veréb
akit felneveltünk
hurkapálcát erősítettünk a szárnyaira
de nem volt egyenlő
a súlyeloszlás
keringünk egymás körül
tört szárnyú madarak
lent a porban feltámadást ünnepelnek

2011 április 25.

HÖRÖMPŐ GERGELY

AMI ELVESZETT ÉS AMI MEGMARADT

Az emlékezés

néha változtat az úgynevezett tényeken, de nem a lényegen. Azért az igazság általában kiviláglik a dolgokból, mint a lemenő nap körvonala a halvány felhők mögül... De hát vajon a látszat és valóság, a tények és a mi eszmélésünk között nincs-e különbség? Bizonyosan van. Ha kicsinyes, önző dolgokban változtatjuk meg a tényeket, akkor hazudunk. Ha művészileg változtatjuk meg, akkor önkéntelenül tesszük, és nem akarunk hazudni, csak nem egy, hanem több oldalról látjuk ugyanazt, amit a vaksi félig pislogva a maga egy-szemszögéből észrevesz. Egyrészt teher, másrészt gazdagság, ha olyasmikre is emlékszünk, amikre mások azért nem, mert nem akarnak, mert el akarják felejteni, és öntudatlanul kiszorítják magukból, azért valahol a tudatuk alatt ott lapul. Ha te felhozod, vagy meggyűlölnék, vagy megszeretnek. Ott él a tudat alatt a halálfélelem is az emberben, egész életében ott lapul a háttérben. De vajon nincs-e ott a halálvágy is? Lehet, hogy azért halunk meg, mert meg akarunk halni. Tudom, hogy ez se igaz így, mert eszem ágában sincs elhalálozni, még nagyon sok mindent szeretnék megírni és elmondani és mégis elmegyek majd a “mindenélők útján”. Addig is a sok jó mellett egy jó és szép dolog, hogy élnek bennem elmúlt pillanatok és hosszú időknél tanulságai.

Érdekes

ennek az országnak a földrajzi helyzete. A Duna évezredek át birodalmak, különféle társadalmi rendszerek találkozási helye volt, és ütközési pontja... A rómaiak a Dunát aqua contradictionesnek nevezték, (ellentétek vize), e folyó választotta el a Római Birodalmat a barbároktól. Dobos Károly bácsi gyümölcsöse alatt is volt a Duna-parton egy domb, ami alakjáról ítélve nem lehetett természetes képződmény, és Kurdi bácsi is talált a tanyáján egy érdekes sírt, de visszafedte nehogy idejőjenek valami muzeológusok és mindent összetúrjanak. Ez azonban, nem szabad elmondani senkinek, mint azt se, hogy egy titkos pincét csinált egész az udvarunk alá, a fináncok miatt. A Duna később a keleti és nyugati keresztyénség határvonala. Aztán az iszlám és keresztyénség ütközőpontja lett. Bejöttek ide a „szovjetek” is, és ügyesen megfojtották a bontakozó magyar demokráciát. Mi mindig egy elfeledett és eladott nép voltunk. Ennél csak az a borzasztóbb, hogy magunkat is eladásra kínáljuk, mint a rossz kurva, még a huszonegyedik században is. Szegények vagyunk a mai napig. A magyar reformációt is elfelejtette a „Nyugat”, és folyamatosan mindig mindnyájunkat... hiába bólogat a pápa, hogy mi szent István országa vagyunk. A reformáció országa voltunk. Ma már nem. Ma egy hitetlen erkölcsű, ál-liberális vandál-kapitalizmus kizsákmányoltjai lettünk. Reformáció nélkül nem lenne magyarság. Magyar irodalom. A három részre szakadt ország népét nem is a reformáció, mint népi-nemzeti mozgalom, hanem a reformáció élő igéje mentette meg! Azután jött egy

olyan politikai erőszakra épített Habsburg ellenreformáció, amelynek párja Európában nem akadt. Sehol annyit nem szenvedtek a protestánsok, mint Magyarországon. A reformáció idején indultak meg a nagy tengeri utazások, a világ a szárazföld belseje helyett az óceánokon túli tájakra összpontosította figyelmét. Ősi kereskedelmi utak, melyek a Duna völgyén vezettek nyugatról keletre, jelentéktelenné váltak. Elvesztették politikai és gazdasági jelentőségüket. Kiestek a "nyugat" érdekszférájából és ez tulajdonképpen más okok miatt is tart mindmáig. A második világháború után a világ vezető demokráciái kiszolgáltattak bennünket a Yaltai egyezményben. A világ eddig legkegyetlenebb ateista diktatúrájának. Ezek agymosásának eredményeképpen még ma is egy csomó "vallásos" ember szavaz a kommunistákra. Ötvenhat után harminchárom évvel összeomlott a "pártállam". Krisztusi kor, mondta gúnyosan egy volt pufajkás a váci piacon. Mi, akiknek saját magunknak kellett megharcolnunk a harcunkat, itt maradtunk nyugati ígéretekkel etetve, semmi segélybe nem részesítve, örököltünk egy óriási nemzetközi adósságot, egy leromlott ipart és egy tönkretett mezőgazdaságot. Tehát a Duna mellett éltem én, a kis templom tövében. Kollonits püspök 1712-ben a városfalon kívülre száműzte a reformátusokat. A gyadai réten volt vesszőből font templomuk, meg Tótfaluba jártak vasárnapi istentiszteletre, csónakkal, mint a kosdiak. Aztán felépítették önálló településüket, Kisvácot, ami ha nem is építészeti, de lelki falu volt, még gyerekkoromban is. Kisvác ma már Vác szerves része. Anyai ágról való őseim közt ott voltak a Jók, ősi vízimolnár családok, mint a Tordai, Csereklye, Mizser, Molnár, Csanki és sorolhatnám. Amikor a nógrádi várat védték, itt nem messze Diósjenőtől, ahol a temetődombról a Naszályt látom, kisváci gyerekek a legjobb katonák közé számítottak; Borbély Márton, Csákvári András, Verebályi János... Kisváci emberek, jól megdobált benneteket az élet! Jaj, de sok érdekeset tudnék mesélni a régi jegyzőkönyvekből! Az 1600-as években több mint negyven vízimalom működött itt. Még a huszadik század elején is harminc. A Nógrád megyei falvak mind idehordták a gabonájukat. "Nem égette meg a lisztet, mint a gépmalom...a vót még csak a finom". A dunai szél akárhogy is szerette őket, a történelem fürgetege elsöpörte mindet egy többszázados értékrenddel együtt. "Hej, Dunáról fuj a szél, szegény embert mindig ér..." dalolták ezt is a régi lakodalmakon. Esténként, ha évszázados csenkefa zenéjét hallgattam, hallottam a malmokat is, meg látok ma is sok mindent, amit sokan nem látnak, és bennem zug a folyó, lakodalmakkor molnárlegények kedve buggyant bennem elő, amit az úriemberek lenézően és megbotránkozva néztek. Nagybátyám kölcsönkérte a hegedűt a primástól, és senki se volt megbotránkozva. A "másik pap" meg dúdolta, hogy "édesanyám kössön kendőt..." Jó ember volt ez a másik-pap, úgy is lehet mondani, hogy édesapám... Apám lelkész volt Kisvácon, nagyapám Pócsmegyeren, dédapám Szekszárdon, ükapám lelkész és akadémiai tanár, szépapám, mint annyi más unokatestvér és rokon, kántortanító, a másik ágon volt a nagyanyám dédapja Felsőmocsolád tiszteletes ura... El lehet képzelni, hogy ilyen örökséggel milyen irányvonalat képviselhet az ember és hogy miért nem futottam be karriert a "pártállam" idején. Nekem óriási előnyöm van az, életben, hogy soha, semmiféle előnyt nem élveztem.

Elvárások

A Duna valahogy mindig meghatározta életünket. Nem, ez így nem jó. Mi határozzuk meg életünket, vagyis helyünket a világban. Nem, ez se jó. Mi itt vagyunk és előbb-utóbb rádöbbenünk, hogy mi eleve meghatározottan vagyunk itt és így és ekkor. Nem, ez se jó, mert valahogy nekünk is beleszólásunk van, vagy lesz a dologba... ne menjünk bele ebbe, mert hiányos a műveltségem és kicsi a tehetségem ezeknek a kérdéseknek megfejtéséhez. A Duna egy eszköz volt arra, hogy jobban megismerjük a természetet és az embereket. Ez mán döfi! Itt, a hegyek közötti völgyben eszembe jut a „túlsó part”, ahol melegsárga fővenyen meleg combja közé szorította a lány nyakamat, tréfának szánta és örömbe-dermedt az arca. Oh, hogy az idő nem tud megállni, csak jönnek a feladatok, az életformálás, tanulás, munka. A nagy csalódások, kihűlt combok, a félelem és a fájdalom. A minden-mindegy és a csakazértis. Valahogy azért bennem mindennek ellenére megmaradt a fiatalság lelkesedése, és nem vagyok képes tudomásul venni, hogy elszállt

a nyár és meghal az ifjúság. Mért halt volna meg? Él bennem. Igaz az, hogy szép fejed múmiaszerű és kopasz lesz és ifjúságod álmai úgy foszlanak szét, mint hajnali pára a folyó felett? Egyrészt igaz. Másrészt az is igaz, hogy sok minden nőtt benned, ami nincs a homlokodra írva. Mert az élet önmagában se nem szép, sem nem csúnya. Mindig függ valamitől, legfőképpen tőled. Ezért hát csak azoknak az elvárásoknak tégy eleget, amelyek egybeesnek lelkiismereted szavával. Az emberek elvárásainak nem akarsz eleget tenni, mert nem egyeznek az örök erkölcsi renddel. Isten elvárásainak nem tudsz eleget tenni, nem bírsz. Ekkor rúgnak beléd az emberek, ekkor emel föl az Isten.

A csónakház

Szép volt a csónakház teraszáról a táj, a hegyek, melyek nagyságuk miatt mindig közelebb látszanak, mint az apró tárgyak, a fűz és nyárfaerdők, meg a vízparti házak kertjei. Szép. Ez a legjobb kifejezés. Van jó, van érdekes, csodálatos, sorolhatnánk. A Duna szép, környezetével együtt, a nő is szép meztelenül, de azért kell a menyasszonyi ruha. Az Öreg, aki időtlen, örökifjú, bár öregnek hívtam, de menyasszonyosan csillogott. Pártája volt a túlsó parti fűzkoszorú és a selymes part a szoknyája. Öregnek csak a rövidség kedvéért neveztem. E kifejezés azoknak járt, akiket szerettem, apámat is így hívtam, de a nőmnek is ezt mondtam néha önkéntelenül. Később a fiamnak... A folyó az én kedves, lágykezű menyasszonyom, aki az örvényekben megkímélte életemet, és amikor magányos voltam, lefeküdtem a széléhez és simogatott, simogatott. Amikor valaki elmegy örökre... amikor kilépnek az életedből, akiket szeretted... A Duna-parton igazi szerelmek szövődtek. Ma ezt a szót a „viszonyra”, szexre, a pornóba süllyedt érzékiségre használják. Természetesen régen se volt mindenki szerelmes, aki szeretkezett, vagy házasodott. Ma már nem is szerelmeskedünk, hanem „közösülünk”. Mintha azt mondanám: bevacsoráztam. Vagy, hogy lepakoltam a székletemet. Gondolkoztam, akkor hát lehet nevetségesnek tartani a szerelmet, ha azt nézem, valakit felruházok egy csomó tulajdonsággal és egyébként is a szerelem akkora, mint az egyén belső lelki töltése. Ha mindez 'lelki kivetítés, akkor a természet tréfája. Igen ám, de ha a másik is így van velünk? Akkor ez nagy dolog! Hogy bemocskoltuk a szerelmet! Mocskosok lettünk, mint az olajos, szennyezett dunavíz, mely sötéten és büdösen hömpölygi be a tiszta partokat.

Milyen szép a pesti Duna-part

A Dunába dobálták a törökök a hullákat, amikor “Sátán Ibrahim” a budai, Dunakeszitől Nagymarosig kiirtatta a magyar lakosságot. Később megtelepedtek itt a svábok, szorgos, magyar-érelművé vált nép. Ha magyar-német meccs volt, ezek a fiúk a magyaroknak drukkoltak gimnazista koromban, bár erősen tartották sváb hagyományait. Őket is megtizedelték a második világháború után, mintha valami közük lett volna is az örült Hitlerhez... A Duna folyik lágyan, csendben. Nem tud beszélni, de mi tudunk. Tudjuk, hogy a gonosz nyilasok lelőtték a zsidókat a pesti rakparton. Milyen szép a pesti Duna-part éjjel, kivilágítva... Van ott egy kávéház, naplementés délután újságíró barátom kinézett a nagy üvegfalon, nézd, a vár, mondta.. .háát nem romantikus? Az, feleltem, és a kávéspohár mellé húztam a hamutartót. Onnan lövette a várost, ágyúzta polgárainkat az osztrák császár embere, mondtam halkán. Aztán szótlánul kijöttünk, lementünk a rakpart lépcsőjére. A Duna összeszorítva, barnán, városszínűen rohant a kőpartok között. Sietett, hogy kavicsos tájra és libaparéjos legelőkre érjen.

Ha újra születnék

Sok mindenem gondolkoztam a Duna-parton. Mondhatnám, életem felét ott töltöttem. Mármint annak a résznek a felét, amit szülőföldemen töltöttem, mert múltak az évtizedek és életem nagyobb részét síkságon, meg hegyvidékben tengettem. Valamelyik évben gyűlésre mentem, és volt egy-két órai időm, hát leültem a parton. Nézelődtem. Szívtam a dunaszagot. Azt a jellegzetes illatot, amelyben benne van a korhadó uszadékfa, az iszap szaga, a fűzlevelek illata, néha kis parti virágok apró szellőkre fel-felillanó illatai. Meg a halászladikok kátrányszaga... Egyszer egy alsógödi költőnő hányingert kapott tőle, mi meg csodálkoztunk, hiszen ez a fajta kátrányszag, ó, milyen kedves tavasszal, régi tavaszokat juttat eszünkbe és a jövő csónakázásait... igen, sok minden függ attól, milyen emlékek kapcsolódnak hozzá... Gondolom, a kollégiumi fiuk-lányok körbevihogtak volna, hogy ha hazaérek Kisvácra, mélyen beszívom nemcsak a széna, hanem az istállószagot is. Hogy őszinte legyek, mondtam az Öregnek, nem is tudom, hogy miért nem maradtam itthon melletted és rajtad. Hányszor mondták pajtásaim: ne tanulj tovább, maradj velünk, többet fogsz keresni, mint az értelmiségiek. Igen. Lettem volna egy alkalmazott a sok közül. Leteszem a nyolc órát, amiből négyet ledolgozok és elfelejtem a munkahelyet. Hálátlan föladatnak tűnik néha ez az egész emberekkel-foglalkozó hivatás. Aztán úgy elsuhant bennem minden és megszólalt bennem a hangom, a nagyon hangtalan, a régi.. . hogy ha újra születnék, mindent ugyanúgy csinálnék, mint eddig.. .

ELBERT ANITA

Tövis a tenyérben

Tengerbe döfött tövis éles szélén
Víz molekulák áztatják az életet,
Mint plakátmagányt elűző
Véletlenek. Mélyedés tátong
Tenyeremen, a tövis helye, mely
Semmiségből lett valamivé,
Azáltal, hogy kezembe meresztette
Méregfogát. A dolgok, míg nem
Használják őket, vannak, ám amint
Eszközzé lesznek, funkcióval
Rendelkeznek, és nyomot is hagynak
A történelemben. Tövis került
Tenyerembe, egyetlen pillanat,
Utórezgése azonban egy hétig tart.
A nyom mindig erősebb, mint maga
A jeltárgy, hisz amikor a dolog
Eltűnik, a nyoma attól még ott
Marad. Hullámok ringanak a tenger
Vetésein, betűket dobálok a felszínre,
De azok össze nem állnak szavakká,
Teljes egészé. Egyetlen visszhang
Sem felelt, néma az ajkam, néma
A világ, néma a hang. Majd félidőben
Összecsörrennek a molekulák, az isteni
Részecskére hangolódva, mely
Láthatatlanban leledző szó. Tekintetemet
Földre sújtom, szemeimet csatornaként
Beindítom, egy csepp a tengerbe, ennyit
Ér a világ, ám ebben a cseppben
A mindenség sejlik át. Öblös hangja
Beteríti az étert, oly boldog örökkévalóság.
S a tövissel tenyeremben elgondolom,
A fájdalom nélküliséget, hol nyomot nem
Hagy a Földön a dolgok lélek-vándorlása.

Székesfehérvár, 2012. február 20.



Szoba-belső (részlet)

KARAFFA GYULA

Konc...

Vót egy falu. Túdوم, tudوم, vót mán tán ezer es más, de ez a falu a vót, mibe én gyerekeskettem s felnyöttem egészségvel. Pócspetri, a vót a neve a falunak.

Hejj, hajják, igen becsületes, igen istenszerető emberek vótak a petrisijek mindég es, kik ha csak tehették, még az ántivilágba es bémentek a templomukba, hogy egygy kismisét, egy nagymisét, egy vecsernyét meghalgassanak. Hát hogyne mentek vóna a templomba hajják, mikor csak ottan tuttak kicsinykét pihennyi a sok munka közibe! Hát látogatták es serénnyen a templomot. Örült a pap, hogyne örült vóna, tutta aztat ű es, jobb az a népnek, ha oda jár, s nem a pártoskolába. Merhogy itten a tulvilági idvességük várta űket, amoda meg csak a földi дума, hogy így eetársak, úgy eetársak. Mán mind tutta azt es, ha valaki így közelit feljűk, ilyen beszédvel, hát annak alamizsna a vége. Oszt gondolhassák, hogy nem nékik attak, hanemhogy űk kellett aggyanak! No, húsvét gyűtt eccer, nemsokkal a nagy háború ideje ótán. A vót ebbe a Pócspetribe a szokás, hogy húsvét elejibe megfőzték a tojást hagyma héjjával, oszt ki es cifrázták hímesre, megfőzték a disznó vagy a bornyusonkát, kolbászt, a sárgatúrót, megsűtték a pászkát, oszt mind bétették egy fonott kaskába kis borval egyetembe, oszt felvitték a templom elejibe. Ottan letették a lábukho, oszt a papjuk körbejárt, oszt meghintette szentelvízvel azt a kaskát a bennevalóval egybe, oszt ótán mán lehetett hazamennyi, lehetett ennyi. Kezdődhetett a husvéti eszemiszom.

Nehéz világ vótt akkorjába hajják, bornyuhúst csak akkor láttak, ha jászójba ugrott, vagy felrűgta az anyatehen a bornyút, oszt kényszert kellett vágjanak. Oszt még ezt es igazolnyi kellett, meg beszógáltatnyi. Leseperték abba az üdőbe még a padlást es hajják, a paraszttul. Hát eztet a munkát ebbe a faluba egygy Konc nevű ember végezte. Mánmint a padlászseprést. Konc János. Mán a neve es szép vót, hajják, hát még a feladattya! Mánpedig végezte ez a Konc a dógát, gyakorta még a húsvéti kaskába es belekutakodott, oszt kinek abba bornyubul valót tanált, vagy fetekén vágottat, aztat mindelvitte! Hogyazannyanesirassa! De szerették es a petrisi népek, gondolhassák. Szólni akkorjába ugyan ellene nem mert sénki, mer hamar a fejibe verték az egyyenlőség igasságát annak, ki kinyitta a pofáját, de ennek az embernek az emlékire ettűl az üdőtűl mongyák a petrisijek ha valaki kuttálkodik valahun, mihe semmi köze, hogy:

„Konc, ki a kosárból!”



Kemence a konyhában (részlet)

SZÁJBELY ZSOLT

A bátor álmodók

1.

A könyvek betűrendben sorakoztak a polcokon, mind aranyozott ábrákkal díszített bőrkötésben. Amikor a Nap már kissé alacsonyabban állt, és a rekkenő déli hőséget fölváltotta a közelgő esőzések fuvallataitól kicsit hűvösebbé lett délután, a fény mindig beette magát annak az ódon tükörnek a belsejébe, amelyet Lord Cavendish, londoni költő és arisztokrata hozott egy egyiptomi tartózkodás emléktárgyaként, valamikor az 1870-es évek vége felé.

Sok ember megfordult már ebben a magányos, egykor hírneves könyvtárban, legtöbbjük olcsó romantikus regényeket olvasgatott, ám olykor komolyabb olvasnivalók után érdeklődő emberek is felbukkantak, sőt a turisták is szívesen betértek ide, így évente több alkalommal idegenből érkezett emberek kezébe kerültek nemzeti drámáiróink utánozhatatlan kötetei, és a sok vándorlelkű ember feloldódhatott a szerelmi intrikák és a hatalom utáni vágyakozás olykor vérgőzös tragédiáiban.

Egy napon, valamikor 1955. augusztusában, betoppant szent magányomba Raul Martinez, aki gyermekkori cimborám volt. Sok mindentről szó esett köztünk: fiatalkori emlékek apró csónakjain eveztünk és kacagva neveltünk azokon a bolondos gyermekeken, akik egykoron mi voltunk. Ahogyan boldogan hallgattam Raul szavait, magam sem tudom milyen tudattalan erők irányították gondolataimat, de eszembe ötlött egy múlt homályába veszett közös tervünk. Hatalmas felfedező utakat akartunk megtenni. A tervünk az volt, hogy Ushuaia-nál vízre szállunk, és a Drake átjárón áthajózva, a Scotia-tengeren, majd az Atlanti-óceánon fölhajózunk egészen Salvadorig. Ez a terv azonban, mint oly sok gyermeki elme által elképzelt kaland, legnagyobb sajnálatunkra, sohasem valósult meg. Pedig gondolatban már kíméletlen csatákat vívtunk az óceánok hatalmas szörnyetegeivel, gigászi polipok karjaiból menekültünk, és tudatunk kiterjesztésével bebarangoltuk az egész földgömböt! - Figyelsz te rám? - kérdezte Raul, mire elmeséltem neki, hogy mi jutott eszembe közös múltunk emlékeiből. Ezen jót kacagtunk, pedig az emlékeket tisztelni kellene és némán áldozni oltáruk előtt egy soha vissza nem térő percet az életünkből.

Majd hirtelen ránk zuhant az a megmagyarázhatatlan hallgatás, az a furcsa érzés, amely azokban a percekben keríti hatalmába az embereket, amikor világossá válik előttük, hogy az, akivel ez idáig beszélgettek, akivel kacagtak, mi több, közös emlékeken mosolyogtak, valójában egy idegen, akit csupán az emlékezés hatására tekintünk barátnak, és valójában nem is neki örvendünk, hanem annak a kisgyermeknek, akivel egykor kalandos álmainkat szövögettük. Egy könyv lapjait akármikor fölnyithatjuk, ha éppen elfelejtettük a régebben írtakat, vagy ha élvezetes perceket okoztak számunkra, de az élet és az idő lapjait már nem lehet így visszapörgetni.

Aztán megtört a némaság. Sok minden elhangzott Raul szájából, és persze az én számból is. Többnyire hétköznapi dolgokról beszélgettünk, egyetlen dologról hallgattunk csupán: arról a sok évről, arról a nagyon sok hónapról, arról a rengeteg napról és arról a megszámlálhatatlan óráról és percről, amíg magányunkba burkolódzva éltük életünket. Majd Raul rám nézett, szemében különös fények játszottak, megragadta a kezemet, és így szólt:

- Most mennem kell. Keress majd meg egyszer, és beszéljessünk még többet, hisz' lenne miről, de az idő most nem alkalmas egy kiadós baráti csevejre.

Egy papírdarabra felírta a címét. Mosolyogva bólintottam, és amikor kilépett az ajtón, már biztos voltam benne: mindörökre elbúcsúztunk egymástól, és útjaink, mint a villámtól sújtott fatörzsek, megmásíthatatlanul szétváltak...

2.

Hatalmas magasságokba repítettek a hullámok. A csónakot, amelyben ültem, szinte apró játékszerként mozgatta a víz. Különös égi jelenségnek lehettem szemtanúja! A Nap szinte úgy izzott az égen, mint egy perzselő tűzből frissen kiemelt kard, ám valahogyan mégsem éreztem, hogy melegítene. A víz olyan hideg-kék volt, mint felhőtlen nyári napokon az Atlanti óceán vize Déli-Georgia szigetéről nézve. Próbáltam rájönni, hogy mit is kereshetek én ebben a batárban. Képzeletem pennájával lehetséges célokat rajzoltam zaklatott elmém papírlapjaira, de valahogy mindegyik hihetetlennek tűnt. Az egész helyzet lehetetlennek és abszurdnak hatott, ám legfőképpen az lepett meg, hogy nem emlékeztem indulásom pillanatára sem! Az égen boldogan víjjogva szálltostak a sirályok, a habokból néha apró halak ugrottak fel, és úgy ragyogtak a Nap fényétől, mint az apró ezüstérmék. Aztán hamarosan feltűnt előttem a hely, ahová meg kellett érkeznem! Széles partszakasz nyújtózott előttem, a hófehér homokon mesésen csillámlottak a Nap fény-csókjai. Lehunytam szemeimet és a képzelet szellőjével gyorsan a partra juttattam csónakomat. Mikor kiléptem a szárazföldre, már föl voltam rá készülve, hogy a homok forró lesz, ám legnagyobb meglepetésemre sem forróságot, sem hideget nem éreztem! A pálmafákon boldog tukánok rikoltoztak, és a lábaim alatt apró, ám villámgyors rákok meneteltek, mintha valami rejtélyes cél hajtaná őket, egy olyan ősi gondolat, amelynek lényegét már réges-régen elfelejtették. Éreztem, hogy szűz földet taposnak lábaim. Ezen a helyen, előttem, még nem járhatott ember, hisz' minden olyan érintetlennek tűnt, hogy egy percre az jutott az eszembe: a Paradicsomban vagyok! Ezen gondolatomat félhangosan ki is mondhattam, mert váratlanul egy hang szólt hozzám:

- Nem barátom, ez nem a Paradicsom, ez annál sokkal tökéletesebb hely!

Ismerős volt ez a hang. Meglepetten az irányába fordultam, és megpillantottam Raul-t! Arcán boldog mosoly honolt, szemeiben pedig megmagyarázhatatlan csillogás.

- Hol vagyunk most Raul? Mi ez az egész? És Te mit keresel itt, és ami a legfontosabb: én mit keresek itt?
- kérdeztem megdöbbenve.

- Már nem keresek semmit sem, ahogyan Te sem keresel, barátom! Ez a hely, maga a Boldogság! Ez a hely, maga a Szabadság! És minket arra ítelt a Sors, hogy itt legyünk, az idők végezetéig. Mondd csak: nem csodálatos? Nézz körül! Ez az én boldogságom! Ez az én világom! Ez az én álmom! Ami egykor szétvált, most újra összefogja a Képzelet! - szólt, és hangosan nevetett, és arcomba játékosan fehér homokot szórt...

3.

Egy hatalmas villám ébresztett fel álmomból. Meglepetten néztem magam elé és eldöntöttem, azonnal felhívom Raul-t, bár jól tudtam, hogy éjszaka van. Talán örülni fog neki, ha hallja a hangomat, gondoltam és a telefonkagylóért nyúltam. Ekkor, egyetlen perc alatt, lebénított a döbbenet!

A telefont, a kezemet és az ágyamat, mint valami mesebeli varázspor, vastagon belepte a hófehér homok. Izgatottan megragadtam a telefont, és feltárcsáztam a számát. Háromszor kicsengett, majd hallottam, hogy Raul beleszól a kagylóba:

- Ugye holnap is eljössz drága barátom?

Odakint szakadt az eső. A szél feltámadt és ismeretlen határokon túlra repítette döbbenetemet, furcsa és megmagyarázhatatlan partokra, ahol, mint eltűnt idők emlékezetében feléledt reménysugarak, fénylő, hófehér homokszőnyegen találkoznak egymással a bátor és vakmerő álmódók...

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Könyvtár falun

A csöppnyi somogyi falu, Horács főutcáján ünneplőbe öltözött komoly arcú, felnőtt emberek haladtak ugyanazon irányba. Hűvös fejbólintással köszöntötték egymást, arcuk szigorú maradt és ünnepélyes. Valamennyien egyszerre értek a fehérre meszelt, nádtetővel borított földszintes kis házhoz, aminek homlokzata hatalmas betűkkel hirdette:

Községháza

Az emberek ide igyekeztek; gyülekezett a falu önkormányzatának frissen megválasztott képviselő-testülete. Utoljára a falu új polgármestere érkezett: fiatal, középtermetű, széles vállú, tanáros küllemű, szelíd tekintetű férfi volt. Kezében magnetofont lóbált. Mára volt kitűzve az új képviselő-testület első, alakuló ülése. Nagy pillanat volt ez mindannyiuk és a falu életében is. Tűnődve állt meg az épület előtt: hosszasan nézte a rogyadozó nádtetőt. Aztán morgott valamit az orra alatt, és besietett a nyitott ajtón. Odabenn, az előtérben többen várakoztak, az egész testület.

- No, végre, hogy megérkeztél Pali! Már csak rád vártunk! - lépett hozzá egy nagy bajszú parasztember, Veréb János. Hangja reszelősen zörrent, mindenki felkapta a fejét. Mácsi Pál polgármester mosolyogva köszönt körbe-körbe.

- Szép jó reggelt kívánok! Mindenki itt van? - kérdezte magabiztosan csengő hangon. Majd a bólogatás után folytatta:

- Akkor el is kezdhetjük! Sok dolgunk lesz! - és választ se várva, megindult a szűk folyosó vége felé, ahol a polgármesteri iroda volt, abból egy kisebb terem nyílt, amit némi túlzással tanácskoznak neveztek el még a régi tanácsi korszakban. Az elnevezés annyira tetszett az önkormányzatiaknak is, hogy a hangzatos nevet megtartották, s elvárták mindenkitől, aki a Házban megfordult, hogy ezen az elnevezésen emlegessék. Jókora ovális asztal volt benne elhelyezve, 16 darab székkal - éppen ennyien voltak a képviselők. Középtájon egy magas támlájú karosszék emelkedett ki a többi közül, ez volt a hajdani VB- elnök széke, most a polgármester helye lett. Mácsi Pál leült rá, és türelmesen várta, hogy mindenki megtalálja a székét. Őt percbe is beletelt, mire minden képviselő eljutott a maga választotta székhez.

- Üdvözlöm Horács község újonnan, egy hete megválasztott önkormányzata képviselő-testületét. Első napirendünk a testület eskütétele, így írja elő a törvény. Kérem, álljanak fel, s a Himnusz hangjai mellett, felolvasom a hivatalos eskü szöveget, kérem, mondják utánam. Én... Mácsi Pál... - kezdte, a meghatottságtól kissé remegő hangon, közben elindította az előtte fekvő magnetofont, amiből felcsendültek a Himnusz bevezető hangjai.

A képviselő-testület tagjai megilletődve, kihúzott derékkal, lehunytt szemekkel mormolták az eskü szöveget. Amikor a Himnusz hangjai lecsengtek, mindenki nagyot sóhajtott, és azonnal leültek. Mácsi Pál polgármester ültében kissé előhajolt, körbe nézett és bejelentette:

- A horácsi önkormányzat ezennel megalakult. Következik a második napirendi pont. Van valakinek megjegyezni valója? Ha nincs, akkor... megyünk tovább.

Egyetlen kéz emelkedett a magasba. Mindenki csodálkozva fordult a kéz tulajdonosa felé. Ismeretlen arc volt. Még ülve is fejjel volt magasabb, mint a többiek. Vállig érő divatosan bozontos haját viselt, arcát több napos borosta éktelenítette, vékony nyakától elálló inge felett csokornyakkendő billegett, beesett arcát jócskán elfedte a hatalmas, fekete keretes szemüveg.

- Ki ez? Hogy kerül ide? - kérdezték egymástól a képviselők. Mácsi Pál is kutakodva nézte az idegent. Azt nem zavarták a rámeredő, kíváncsi tekintetek. Néhányat köhintett, igen hivatalos ábrázatot vágott, aztán mint egy frissen kikelt növény, teljes hosszában felemelkedett. Feje búbja kis híján elérte a plafont. Voltak, akik el is röhintették magukat. Vékony, nyafogó, fuvolázó orrhangon beszélni kezdett:

- Ööö... Engedjék meg, hogy bemutatkozzam, mert féltő, hogy nem mindenki ismert rám. A megyei Közgyűléstől küldtek ki, hogy az eskü letétele alatt a megye képviselve legyen. Így szabályos. A nevem Vödrös Ernő, a jegyzőkönyv-vezető kedvéért megjegyzem, a nevemet Weödrös-ként kell írni. Nem tehetek róla. Igaz, kissé szokatlan, de így örököltem, kénytelen vagyok ragaszkodni hozzá, így áll az anyakönyvi kivonatomban, így hívták az apámat, így van a személyi igazolványomban is beírva. Végére is megszokható. Egyúttal megállapítom és kijelentem, hogy az eskütétel szabályosan lezajlott, a horácsi önkormányzat képviselő-testülete hivatalosan megalakultnak tekinthető, működőképese, törvényes.

Mácsi Pál végre magához tért a meglepetéstől, felállt és a hivatalosság fényében tündöklő Weödröshöz fordult.

- Nincs tudomásom arról, hogy az eskütételhez megyei szintű jóváhagyás kellene. Ilyen nem létezik a törvényben. Úgy tudom, hogy az önkormányzatiság lényege éppen a minél nagyobb önállóságban rejlik. Soha, sehol nem olvastam arról, amiről ön beszél. Tiltakozom!

- Ön tudja jól, - válaszolta kimérten Weödrös - polgármester úr, igaz van, a törvényben ilyen pont valóban nem létezik, ezt a megyei közgyűlés rendelte el, saját hatáskörén belül. Még tanuljuk a demokrácia külsőségeit.

- Akkor se szabályos! Ilyen többször ne forduljon elő. - felelt Mácsi Pál igen határozottan. - Csak fontoskodnak az urak a megyénél, de reméljük, erről egy-kettőre leszoknak. Ám mindegy, most az egyszer még elnézzük, a lényeg, hogy túl vagyunk rajta. Engedje meg, hogy én is bemutatkozzam, Mácsi Pál vagyok, a megválasztott új polgármester. Remélem, ezt is jóváhagyja. Köszöntöm önt, foglaljon helyet körülünkben, ha már itt van! - mondta és barátságos mosollyal kezét nyújtott

- Mi a következő, elfogadott napirend? - kérdezte nyafogva Weödrös és tette kész izgalommal jegyzetpapírokat szedett elő a táskájából.

- A tetőzet kicserélését javaslom megtárgyalni, rendes, igazi cseréptetőre, s gerendázatra is elférne egy csere, éppen ideje volna, hogy külsőleg is megújuljon a Községháza! - pattant fel Veréb János. Hatalmas erejű hangja úgy recsent a kis teremben, hogy Weödrös ijedten összeresztett. Szavazzunk! - mondta, csak hogy hallassa a hangját.

- Egy pillanat, Jani bátyám! - emelte fel kezét a polgármester. - Semmi okunk kapkodni. Majd én megmondom, miről, s mikor szavazunk. És én mondom meg, nem a megyei küldött! - tette hozzá, szigorúan.

Weödrös sértődötten bólogatott

- Értem, kérem, értem én... - motyogta és papírjait duzzogva visszarakta a táskájába. A képviselők felnevettek. Tetszett nekik, hogy az ő polgármesterük, akármilyen fiatal, nem hajol meg azonnal a megyei kiküldött előtt. Új szelek fújdognak! Ha pedig Pali nem, akkor ők se! - gondolták kevélyen, kivétel nélkül. Még Veréb János is elismerően bólogatott, és székét egy picinykét hátrébb húzta, mintegy jelezve, hogy a továbbiakban ő sem kíván hangoskodni. Egyébként óriási tekintélye volt a faluban, egyetlen lévén, aki annak idején nem lépett be a TSZ-be, meg is hurcolták érte, állítólag még a börtönt is megjárta, Merthogy ő volt a falu „kulákja”, jóllehet, napszámost sosem alkalmazott, de kitartott a saját akarata mellett, nem lehetett megtörni a nyakas parasztot. Mindamellettt jól megélt az öt holdján, jóllehet, napszámost sohasem alkalmazott. Tisztelte is nagyon a falu, s amikor megalakította a Kisgazdapártot, napok alatt elérték a száz fős tagságot, ami egyedülálló volt a megyében. A választáskor egyetlen ellenszavazatot sem kapott. Övé volt az egyetlen egyhangú győzelem az egész megyében. Már-már kezdte sajnálni, hogy nem polgármesternek jelöltette magát, de most, hogy Mácsi Pali ilyen remekül kiállt a falu önállósága mellett, hirtelen belenyugodott Mégis jobb, hogy ez a jogot tanult, művelt fiatalember került a falu élére. Mindegy az, hogy ősei valaha nála, vagy az apjánál cselédeskedtek. A múlt ebben az esetben nem számít. Más világot élünk.

Felemelte a kezét

- Tessék., Jani bátyám! Magáé a szó! - intett neki Mácsi Pál.

- Csak azt szeretném kérdezni, kedves Pali öcsémuram, miért nem használod a doktori címedet?

A polgármester csöndesen mosolygott maga elé.

- Majd használom, ha szükség lesz rá, Jani bátyám, de itthon, magunk között, minek? Jobban tetszik a „Pali öcsém”, meg a „Jani bátyám”, minek uraznánk egymást, ha nem muszáj, ne féljen, a megyénél mindig dr. Mácsi Pál leszek, de itthon? Felesleges! Legtöbbjűnkkel még együtt játszottunk a Nagy-réten. Kíván még valaki szólni? - nézett körbe biztatóan.

Egy kéz emelkedett fel, Varga Ernő iskolaigazgató keze.

- Tessék, képviselő úr, öné a szó - bólintott feléje Mácsi Pál.

- Köszönöm a szót, polgármester úr! - kezdte udvariasan Varga Ernő - Napirendi javaslatot szeretnék előterjeszteni, egyelőre szóban, de természetesen később írásban is benyújtom. Egyetértek Veréb képviselőtársammal abban, hogy a községháza megérdemelne egy rendes cseréptetőt, mégis azt mondom, ne a mi házunktája legyen a legsürgősebb, hanem a falu kultúrája. Ahogy körülnézek, úgy látom, az egyetlen Veréb Jánost kivéve, mindenki volt a tanítványom. Ennek most csupán annyi a jelentősége, hogy képes vagyok felmérni, hol tart községünk népe az olvasottság tekintetében, mai ifjúságunk pedig még siralmasabb helyzetben van. Az, hogy hány számítógép van a faluban, jól tudom, nem mindegy, de nem is minden. Hány könyvet olvasnak a fiatalok egy év alatt? Nos, attól tartok, egyet se! Ez nagyon szomorú! Ez nem maradhat így! Tennünk kell valamit a kulturálatlanság ellen. A műveletlen ember kiszolgáltatott az okosabbak irányába. Most Weödrös kért szót, Mácsi megadta neki:

- Mélységesen egyetértek Varga Ernő képviselő úr előterjesztésével - mondta felemelve mutató ujját, mintha nyomatékot akarna adni a szavainak.

Mácsi azonban rögtön félbe szakította:

- Elnézést, de önnek itt nincs se szavazati, se egyetértési joga, ön itt vendég. Szívesen meghallgatjuk a véleményét, de ennél többre nincs joga. Most folytathatja. Hallgatjuk. Megadom a szót.

- Ne legyenek ilyen ellenségesek velem, engem a jó szándék vezérel, s a segíteni akarás vezet. Nem magam szórakoztatni ültem be. Nem akarok semmi rosszat önöknek. S ha már szót kapok, szeretném elmondani, hogy szociológiai egyetemi tanulmányaimból tudom, hogy a falusi embert ha piszkálják, hajlamos az *intrapersonális* viselkedésre.

- Azt, hogy a nyakunkra küldenek egy ellenőrt a megyétől, még csak megértem, ha nem is örülök neki, így volt régen is - de hogy még magyarul se tudjon az illető, az már sok! - mordult fel Veréb János olyan hangosan, hogy mindenki megérthette a szavait.

- Kérem... Jani bátyám! - csitította Mácsi - Hagyjuk beszélni a vendéget! Övé a szó.

- Én hagyom! - vont vállat durcásan Veréb János. - De akkor úgy beszéljen, olyan szavakat használjon hogy mi is értsük.

- Kérem. Vödrös úr, folytassa! Elnézést a közbeszólásért!

- Sajnálom, ha a szókinccsem túl elvont az önökéhez képest. Ez is azt bizonyítja, hogy Varga képviselő úrnak igaza van. Ami az idegen szavakat illeti, elismerem, szükségtelen használnom, tudnom kellene, hogy itt úgyse értik, de nekünk az egyetemen ezek a szavak mindennaposak, természetesek voltak. Megszoktam.

- Szabad nekem is szólnom? - nyújtózkodott Varga Ernő.

- Parancsoljon, Igazgató úr! - fordult feléje tisztelettel Mácsi Pál.

- Kérem, én itt nem általános iskola igazgatói minőségemben kérek szót. A kedves vendégnek kívánok válaszolni. Téved, ha azt hiszi, hogy ő az egyetlen itt, aki egyetemre járt. Vagyunk itt ketten is diplomás emberek, mégse használunk feleslegesen idegen szavakat, mert fontos, hogy a helybeliek, akikkel beszélünk megértsenek bennünket. A kedves vendég csupán annyit akart közölni, hogy a falusi ember általában kevés beszédű, zárkózott, szeret némán magában töprengeni, ami igaz, nem szívesen osztja meg véleményét másokkal. Ilyen egyszerű. S ebben van is igazság. Éppen ezért megerősít abban a szándékomban, hogy szükségesnek vélem, végre előadhatni szerény napirendi javaslatomat. Kezdjük azzal az önkormányzati munkánkat, hogy első határozatként mondjuk ki: könyvtárra van szüksége a falunak. A Faluházban az egyik helyiség üresen áll, azt még szabadon hagyta a falumúzeum. Szabad, így átmenetileg ott is berendezhetnénk, sőt végső esetben az iskolában is találnánk helyet, ha nagyon muszáj. A felső tagozatos diákok közül lehetne kinevelni egy-két jó könyvtárost, akik képesek erre, s most kérem a kedves vendéget, jól figyeljen, szóval, akik képesek *interperszonális* kapcsolattartásra, vagyis beszélgetni másokkal, vagy, ha úgy jobban tetszik vendégünknek, *kommunikálni*.

- *Kommuni!*...- hördült fel Veréb János és mérgében tenyerével nagyot csapott az asztalra - Micsoda?! Tessék, már itt is kezdik! Na, nekem ebből elég, és mérgesen szedelőzködni kezdett. Varga Ernő odalépett hozzá és vállára tette a kezét.

- Félreértett, János bátyám! Ez a szó nem azt jelenti, amire maga gondolt, hanem azt, hogy beszélgetni, gondolatokat közölni, sajnos, aggasztóan kezdenek elterjedni a magyar beszédben a felesleges idegen

szavak. Pedig gazdag a mi nyelvünk, van helyette szebb, más, magyarosabb kifejezés is Ne haragudjék, többször nem hall tőlem ilyesmit. - Veréb János megnyugodva ingatta nagy, busa fejét. Sajnos, e pillanatban megszólalt a vendég, mintegy folytatva, kiegészítve Varga Ernő szavait:

-*Interperszonális* - dűnnyögte maga elé jól hallhatóan.

- Egyszerűen beszélgetés! Beszélgetés valakivel. Semmi *interperszonális*! - szólt rá szigorúan Varga Ernő. Tessék magyarul beszélni, kérem!

Weödrös behúzta a nyakát, tovább nem mert beszélni.

- A könyvek beszerzése sok pénzbe kerül. Kérdés, mennyi lesz a költségkeretünk - jegyezte meg halkán a polgármester. Erre mit tud mondani Varga képviselőtársunk?

Varga Ernő tehetetlenül tárta szét a karjait

- HHáát!... - hökkent vissza Varga - Amíg a központi sarokszámokat nem ismerjük, addig csak egy lehetőséget látok - mondta szomorkás mosollyal - Felajánlom a saját otthoni könyvtáramat közhasználatra, hogy legalább beinduljon a dolog. Van vagy 1500 darab kötetem a legkülönbözőbb műfajokból, kezdetnek éppen megteszi. Később közzétehetünk egy felhívást, hogy akiknek vannak felesleges példányai, ajánlja fel a községnek.

Weödrös ismét nyújtózkodni kezdett. Mácsi Pál csak a szemével intett, beszélhet.

Weödrös ekkor méltóságteljesen felállt és bejelentette:

- *A projektet* helyeslem, s tőlem telhetően támogatom

- Hát nem könyvtár lesz? - hangzott fel ismét Veréb János bácsi csalódott hangja.

- De igen, - fordult feléje Weödres bocsánatkérő mosollyal - ez ugyanazt jelenti, elnézést, hogy ismét idegen szót használtam. Nagy úr a megszokás! Ne haragudjanak! Majd vigyázok! Igyekszem leszokni. Óriási tanulság volt számomra ez a mai nap. Hogy jóvá tegyem, bejelentem, hogy körülbelül 500 kötet könyvet felajánlok a magaméból, s hozzá szétnézek az általam ismert könyvtárakban is, hogy a selejtezésre szánt könyveiket juttassák el Horácsra. Egy év alatt egész szép kis könyvtár-állományuk lesz. Gratulálok! - ezúttal megtapsolták. Elpirulva hajlongott körbe.

Varga Ernő hozzá lépett.

- Köszönöm, Vödrös úr! Ez elegáns visszakozás volt!

- Kíván még valaki hozzászólni a napirendhez? - kérdezte a polgármester. Senki sem jelentkezett.

- Mivel több hozzászóló nincs, szavazásra teszem fel a kérdést. Elhatározza-e a képviselő-testület, hogy Horácson kölcsönkönyvtárat hoz létre?

A szavazás egyhangúlag *igen* volt.

- Ellenszavazat? - Senki.

- Tartózkodás? - Senki.

- Kimondom a határozatot - állt fel ünnepélyes ábrázattal a polgármester. A képviselő-testület ellenszavazat és tartózkodás nélkül egyhangúlag a községi könyvtár létrehozása mellett döntött. Örülök, hogy első döntésünk ilyen nemes témában, és ilyen egységesen jött létre. Bár mindig ilyen egyetértés lenne köztünk. Még egy kérdés van, amiről döntenünk kell: úgy illik, hogy egy könyvtárnak neve is legyen. Ne azt nézzük, hogy egyelőre csak egy szűk szobácsról van szó, hanem gondoljunk a jövőre, ki tudja, hátha az utódaink önálló épületet emelnek a majdani községi könyvtárnak. Van valakinek javaslata, mi legyen a horácsi könyvtár neve?

Veréb János kért szót. Felállva harsogta:

- No, én amondó vagyok, nevezzük el a könyvtárat a köztisztelőben álló Varga Ernő igazgató úrról. Egyrészt, mert ő találta ki, másrészt, mert az ő könyveiből alakul meg az első horácsi könyvtár. Javasolom továbbá azt is, hogy készüljön Varga úrról egy jó fénykép-felvétel, kereteztessük be szépen, s az legyen mindig kifüggesztve a könyvtár falán, hogy a késő utókor is emlékezzen a könyvtár alapítójára. - a tanácskozában kitört a taps. Nem lehetett kétséges, hogy szavazás esetén mi az eredmény. Mácsi János nem rendelt el szavazást. Felesleges volt.

Akkor ma már csak annyi a dolgunk, - mondta zárszóként - hogy kijelöljük és megszavazzuk a két alpolgármester személyét. Egyiknek javaslom Varga Ernő képviselőtársamat, az ő dolga lesz mindazon ügyeknek a gondozása, melyek valamiképpen a falu kulturális, oktatási, közművelődési ügyeire vonatkoznak. Kérem, szavazzanak! Ő fog vigyázni a falu kulturális életére..

A szavazás ismét egyhangú volt. Varga Ernőt alpolgármesternek megválasztották.

- Másik alpolgármesternek javasolom Veréb János képviselőtársunkat. Vállalja, Jani bátyám? Az ő területe a nép legszigorúbb képviselője. Ő rám fog vigyázni, nehogy rosszat tegyek.

- Vállalom! - ha mindenki így gondolja - mondta keményen az öreg.

A testület tagjai meglepődve néztek össze. De azért őt is egyhangúlag szavazták meg.

Veréb János alpolgármester halkán sűgva kérdezte Mácsi Páltól:

- Aztán mond már, Pali fiam, mi lesz az én dolgom, mint alpolgármesternek.

- Rám kell vigyáznia, Jani bátyám, nehogy butaságot mondjak, vagy tegyek.

- Akkor jó! Azt éppenséggel szívesen. Abban nem lesz hiba, megígérem.

- Vállalom! - rándított nagyot a vállán Veréb János - Majd igyekszem. Csak nehogy megbánd, hogy pont engem választottál örzőnek.

- Reméljük, hogy nem bánom meg, majd vigyázok magamra. Tisztelt képviselő-testület, mai ülésünknek több napirendi pontja nem lévén, az alakuló ülést bezárom, Bejelentem, hogy a legközelebbi testületi ülés időpontjáról mindenkit külön-külön értesítek. Köszönöm a megjelenést, további jó munkát kívánok. A viszontlátásra! Kérem, Vödrös úr, maradjon még egy pillanatra.

- Látott valami szabálytalant? - kérdezte, amikor ketten maradtak.

- Semmit! - felelte Weödres - csodálkoztam is, honnan ismeri az ilyen dolgokat? Minden úgy ment, mint a karikacsapás, mintha világeletemben mást se csinált volna. Ezt tanulta?

- Majdnem! Jogászként végeztem az egyetemen.

- Akkor miért nem használja a doktori címet?

- Itthon? Minek? Nagyobb rang az, ha mindenki szemében megmaradok egyszerűen Mácsi Palinak. Mondja, valóban a megyétől küldték? Őszintén szólva, kétlem.

- Dehogya! Itt születtem, ám öt éves koromban a család felköltözött a fővárosba már senki se emlékszik ránk, még a nevünkre sem. Azóta nem jártam itthon. Látni akartam a szülőfalumat. Teljesen véletlen, hogy éppen az ülésükre csöppentem bele. Elnézését kérem. Tekintse ostoba tréfának, amit tettem, s ne gondoljon rám haraggal. Többször nem fog előfordulni. S ha szüksége lenne rám valamiben a falunak, csak szóljon. Számíthat rám! Tessék a névjegyem!

- Hát akkor szervusz, földi, - nyújtotta kezét megenyhülve Mácsi.

- Szervusz, földi! - adta vissza a parolát a másik.

- Jól jöhet még egy fővárosi kapcsolat! - gondolta magában elégedetten a polgármester. Úgy lehet, jó fiú ez, csak kissé megártott neki a sok tudományoskodás.



A konyha részlete

VÉGH TAMÁS

Krisztustövis

Vállam ingemen átvérzik,
Hátam, karom sebesedik,
Körmöm karommá élesedik,
Kétrét-derék szálásodik,
Régi szívem magasodik,
Rozsdás idő fényesedik.

Rozsdás idő fényesedik,
Kő sziklává emelkedik,
Aranygömbbé kerekedik.
Aranygömböt szelek hajtják,
Öblös égen átsodorják,
Fényes évek kapuinál
Isten elé mind lerakják.



A konyha részlete

BEMUTATJUK

Varga Zoltán Albert – népies-bababútor készítő



Varga Zoltán Albert-nek hívnak, több mint 10 éve élek Kosdon. Budapesten születtem 1977-ben. Pesti gyerekként nőttem fel Újpalotán. Kertes ház csak a rokonságnak volt, így szabadidő bőven akadt, amit ki is használtunk, már hároméves koromtól nem telt el hétvége, hogy épp ne valamilyen programot tervezzünk. Hiszen skanzen, tájház, ipartörténeti, iparművészeti, mezőgazdasági, és még sok egyéb múzeum állt rendelkezésre, nem is beszélve a kirándulásokra, melyek nem csak a nevezetesebb várak, hanem más kulturális, színes, kézműves kiállítások, rendezvények Magyarországon és külföldön is gyarapították látókörömet! Persze a bújárkodás, a vízi élet, barlangászat, túrázás, bringázás és még sok más egyéb elfoglaltság mellett... Családom több tagja modellezett, természetesen működőképes modelleket készítve, így gyermeki fejjel megismertem a legkülönbözőbb anyagokat, szerszámaikat és használatukat. Ennek eredményeképpen már elég hamar önállóan készítettem, terveztem hajó, repülő, később vasúti modelleket, jelen pillanatban nagyobb volumenű dolgokkal is van szerencsém foglalkozni. Iskoláimról nem írok sokat, mert igaz akad egy pár, de az életbeli tapasztalás és idősebbektől való tanulás a kulcs, mind az állattartásban, gazdálkodásban, és az élet számos fontos területén! Véleményem szerint ez lehet kulcsunk a túléléshez! Az alap szakmám bútorasztalos. Több munkahelyem is volt, szerencsére kreatív emberekkel körülvéve, példának a ma már lebontott MTV makett műhelye, ahol szintén a nyersanyagok széles palettájából dolgozhatott az ember, neves művészek, szakemberek társaságában, illetve a régi Nemzeti színház díszletkészítő üzeme, később sofőrként, műszaki eladóként, stb. Nem tudom megszámolni

kezeimen a rengeteg munkahelyemet. Sok embert, jellemet, szokást, szakmát megismertem, és tapasztalásaimat felhasználva élek párommal, aki szintén több területen szerzett megfelelő tudást, mely bővül! Próbálunk magunknak megteremteni mindent, lévén csak ketten vagyunk segítség nélkül. Saját nevelésű tyúkokat, kecskéket tartunk, magunk készítette, termelte kenyeret, sajtot, tésztát, tejet, tojást eszünk. Televíziót évek óta nem nézünk, inkább olvasunk! Bár a világhálót használjuk, mert ott szubjektíven az értéket felhasználjuk!

Szerencsére újabban egyre több hasonló gondolkozású és cselekvésű embert ismertünk meg, kik hasonlóan gondolkodnak és ekként élnek.

A népies bababútorok, bútor miniatűrök, melyeket közel egy éve készítek, igazán a szívem csücskei, mert gyermekkoromban nem volt ilyen, és egy gyermek bizony nagyon tud örülni egy efféle kreatív és szép játéknak (nem beszélve a szülőkről, gyűjtőkről). Minden egyes darabot a valóság ihlet, de készítek néprajzilag helyes miniatűröket is, többnyire fotó alapján, de nem ritka egy-egy padláson előkerült szép darab lemásolása sem! Minden darab kézzel készül, a nyersanyag előteremtésétől a kivágás, festés, lakkozásig. Restaurálni, felújítani, javítani is szoktam használható felnőtt léptékű bútorokat és gyerekjátékokat egyaránt! Sok tervem van még, remélem lesz erőm, időm véghez vinni mindet!

Kívánok mindenkinek teljes és szabad, boldog életet!

Az elérhetőségeim:

Varga Zoltán Albert

+36 20/ 357 30 43

Web: www.nepiesbababutor.hupont.hu

Email: nepiesbababutor@gmail.com



















PROGRAMAJÁNLÓ

PALÁNKI HÚSVÉT

2012. április 8-án,
HÚSVÉTVASÁRNAP
13 órától DRÉGELYPALÁNKON
a **SZONDI KIÁLLÍTÓTEREM**
és Pajta (Fő út 23.)

udvarán,

ahol megelevenednek a palánki hagyományok
kézműves foglalkozások, népi játszóház
tojásvadászat, Nyuszikuckó
Nyuszijárat, nyuszisimogató

Fakultatív program: Nomád tábor meglátogatása
(állatsimogató, népi játékok, íjászkodás,
drótkötélpálya)

Este fél 9-től LOCSOLÓ BÁL!!

06 35/567-070, 06 30/514-0334

Belépő: 200 Ft/kőjegy

Bővebb információ: pasztorildiko@is.hu

Művelődési Ház és Közművelődés Könyvtár

TAVASZI TÚRA DRÉGELY VÁRÁHOZ

az Apródok Útja tanösvény mentén

2012. április 9-én HÚSVÉTHÉTFŐN

Indulás: 10.30 órakor Drégelypalánk -

a Várkapitány Étterem elől

Hossz: 7,5 km Időtartam: kb. 3 óra

*További családi programok a vár alatti Schaffer-kúti
forrásnál 12 órától:*

- húsvéti kézműveskedés: tavaszi asztali és
ablakdíszek...

- népi játékok (tojáskeresés....)

„nyuszijárat” (lovaskocsikázási lehetőség)

- Nyuszisimogató

- Hagyományos locsolkodás fiatalokkal

Inf.: Turisztikai Információs Pont

Tel.: 06 35/567-070, 06 20/621-7483

**KIRÁNDULJUNK, PIKNIKEZZÜNK EGYÜTT EGY
ÉLMÉNYDÚS NAPON!!**

Fakultatív program: Nomád tábor meglátogatása

*(állatsimogató, népi játékok, íjászkodás,
drótkötélpálya)*

**Szeretettel várjuk! Sugárkankalin Turisztikai
Egyesület**

„Aki melletted áll, s érzi, hogy a tiéd,
Róla szóljon álmod, őt éltesse igéd.”

„Országutak porán, hegyek meredélyén,
Ott vagyok én otthon, ott lelem a Békém.”

ATHÉNÉ ALKOTÓ KÖR



Meghívó

Vendéglátó házigazdáinkkal
és vendégemmel:

Bottyán Katalin képzőművésszel

szeretettel várunk minden érdeklődőt
és kedves barátot

Költészet Napi Versünnepünkre

2012. április 11-én 17.00-kor
a Teleki László Városi Könyvtárba
(Pásztó, Nagymező út 3.)

SUTTOGÓ SZELEK SZÁRNYÁN

címmel megjelent harmadik verseskönyvem
ünnepélyes bemutatójára.



Pászti Szabó Zoltán

paszti.szabo@gmail.com

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt és kedves barátait

2012. április 11-én, szerdán 17 órakor

KÖLTÉSZET NAPI RENDEZVÉNYÜNKRE

mely alkalmából a

Spangár díj

átadására és a

Spangár antológia

bemutatására kerül sor

Közreműködnek:

*Kelemen Ágnes, Kopó Patricia, Majer Szilvia, Miklós Mária, Németh
Regina, Pekáryné M. Csilla, Szájbely Zsolt, Virág Renáta*

Zenél: Havasréti Pál

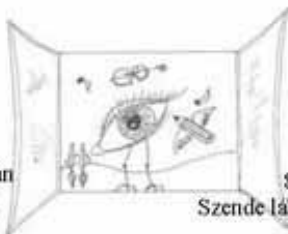
A rendezvény helye:

*Városi Művelődési Központ és Könyvtár
Rétság*

Művészetre hívás Naia

DEJTÁR 2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

8.00: Fábrián Anna kiállítása az Iskola Galériában
11.00: Vers és prózamondó verseny a Mikszáth Kálmán Tagiskolában
13.15 óra: Csernyik Pál Szende LÁBÍTA Színháza és előadása a Kikelet Tagóvodában
15.00 óra: Vőfénykönyv - Végh József helytörténész könyvbemutatója az óvodában, amely a lakodalmos szokásokat eleveníti fel.



DRÉGELYPALÁNK

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

8.30 és 10 óra: „A mese ölélése” – Csernyik Pál Szende lábábós műsora óvodások és kisiskolások részére
14.00: „SZÓSZMÖTŐLŐ” – Kézműves műhely kicsiknek és egy picivel nagyobbaknak
Április 28. SZOMBAT 16.30 óra
„Szent György naptól Nepomuki Szent János ünnepéig” – Végh József helytörténész előadása

ÉRSEKVADKERT

2012. ÁPRILIS 26. CSÜTÖRTÖK

13.30: MÁJUSFA állítás a Helytörténeti Emlékházban
Kézműves foglalkozások, helytörténeti előadás.
Vidám harmonika és énekszó a Néphagyományörzők és a Népdalkör tagjaival

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

18 óra: A Petőfi Sándor Általános Iskola KULTURÁLIS BEMUTATÓJA a Közösségi Házban

HONT

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

Nyitott műhely Egyházy Gábor keramikusnál

2012. ÁPRILIS 28. SZOMBAT

Idősek napja a Művelődési Házban
(Vers, Ünnepi köszöntő, Óvodások verses műsora, Hasáncos bemutató, A színjátszókör előadása
„Megelevenített múlt” - idősektől gyűjtött zenei anyagok bemutatása, emlékezés régi népszokásokra, emberekre
- Zenés mulatozás Simon Tamással

IPOLYVECE

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

19 óra: *Korok – képek - viaszelek* c. kiállítás megnyitója
Fellépnek: Birbic Táncsoport,
Hagyományörző Asszony- és Férfikórus

ÁPRILIS 28. SZOMBAT

16 óra: Készítsünk kelengyét – kézműves foglalkozás nagymamánk idejéből (ruházat készítése, díszítése, vasalása, ördöglatka fűzés, hímzés, szalagszedés ...)

18 óra: Táncház – népek táncai kicsiknek és nagyoknak – vezeti a Birbic Táncsoport

A Népművészeti Kiállítás nyitva:
szombaton és ünnepnapokon 16-19 óra között
Rendezvények helyszíne: Művelődési Ház

HORPÁCS

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

10.00 óra „Horpács jeles szülőttei” (Nyugat-nógrád helytörténeti kincsei) – Végh József helytörténész előadása

PATAK

2012. ÁPRILIS 27. PÉNTEK

10 órától az iskolában *„Kedvenc versem, kedvenc művem”* címmel felolvasást tartanak a diákok.

14 órától a Művelődési Házban: Kiállítás helyi alkotók műveiből

Kézműves foglalkozás Egyházy Gábor keramikussal
Táncház a Pataki Gézengúzok Néptáncgyűjtéssel.

PUSZTABERKI

ÁPRILIS 27. PÉNTEK

13.30: *„Kalandozások Pusztaberki történetében”*
- Végh József helytörténeti előadása

15-18: Krasznai Gyula bőrös kézműves foglalkozása



ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

MINDENKIT SZERETETTEL VÁRUNK!
SUGÁRKANKALIN TURISZTIKAI EGYESÜLET



PÁLYÁZAT

„... felkötve saruit az emlékezésnek,
Nekivágok, hogy végre HAZA érjek...”
(Csapó Lajos: Szülőföldem)

A pásztói székhelyű Athéné Alkotó Kör

felvállalta a környéken élt és alkotott képzőművészek és irodalmárok emlékének méltó megőrzését.

Kelemen Gábor kozárdi születésű, fiatalon elhunyt publicista, író, újságíró sokáig a Magyar Nemzet, később a Nógrád munkatársa, főszerkesztő-helyettese, egyszersemind a falusi lét megélője, ismerője, Bajor Nagy Ernő szavaival az „ország tudósítója” volt.

Kelemen Gábor

halálának 20. évfordulója alkalmából,
rá emlékezve

az AAK képzőművészeti és irodalmi pályázatot ír ki

Szülőföldem

címmel.

A pályázat feltételei:

Képzőművészeti alkotások esetében:

- festmények, grafikák mérete: nem haladhatja meg az 50x70 vagy a 70x50-es méretet
- szobrok, kispasztikák esetében: a magassága, terjedelme nem haladhatja meg a 60x60 cm.

Irodalmi alkotások esetében:

- versek terjedelme: max. 10 versszak és/vagy 1500 karakter
- prózai alkotásoknál: max. kettő A/4 oldal, 12 betűméret, Times New Roman betűtípus, és/vagy 8000 karakter szóközökkel

Beküldési- és beadási határidő:

2012. április 20.

Az irodalmi alkotásokat az

athene.paszto@gmail.com

címre várjuk.

A képzőművészeti alkotásokat

kiállításra kész állapotban a következő címre kérjük eljuttatni:

Kozárd, Faluház,

Fő u. 12.

3053

Nevezési díj nincs!

Az alkotásokat neves képzőművészekből és irodalmárokból álló zsűri bírálja el.

Kiállítás és eredményhirdetés a

Kelemen Gábor Emléknapon

2012. május 12-én, szombaton de. 10.00 órakor

Kozárdon a Faluházban. (3053 Kozárd, Fő u. 12.)

Info: Kontra Marika Szvita +36 20 / 918 50 70 vagy szvitaster@gmail.com

Az én mesém

ÍRJUNK EGYÜTT MESEKÖNYVET!

A Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ hatodik alkalommal hirdet meseíró pályázatot 3 kategóriában:

- I. 7-12 éves gyermek
- II. 13-17 éves gyermek
- III. felnőtt

A pályaművek terjedelme: maximum 1 oldal, kb. 3500 karakter MsWord vagy Rich Text Times New Roman 12-es betűméret, normál sablon használatával.

A mese elejére írd: a kategóriádat (I. II. III.), a neved és az e-mail címet, ahol akár nyáron is értesíthetünk! Amennyiben ezt elmulasztod, a pályázatod érvénytelen lesz.

A meséket a következőképpen mentsd el: **meseíró neve_ mese címe!**

Beküldési határidő: 2012. április 10. Kizárólag elektronikus úton!

Beküldési cím: nagy.krisztina@korosi.org A levél tárgyához “Az én mesém” szöveget írd!

ILLUSZTRÁLJUNK EGYÜTT MESEKÖNYVET!

A www.korosi.org oldalon az internetes mesekönyvben április végéig közzétett mesékhez 2012. június 5-ig várunk szabadon választott technikával készült A/4 méretű, kizárólag papír alapú illusztrációkat. A

rajz hátuljára írd: a választott mese címét és szerzőjét, valamint a neved, életkorod, az iskolád nevét és az e-mail címed!

Beküldési határidő: 2012. június 5.

Beküldési cím: Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ
1105 Budapest, Szent László tér 7-14.

A borítékra írd rá: Az én mesém

Az eredményhirdetések szeptemberben lesznek az VI. országos Mesefesztiválon.

A legjobb alkotásokból szeretnénk megjelentetni Az én mesém c. mesekönyv 5. kötetét.

BESZÁMOLÓK

Péter Péter 75.

Péter Péter születésnap irodalmi műsora 2012. március 24-én, szombaton, 16 órakor kezdődött a váci Madách Imre Múvelődési Központ Véghe Dezső termében. A verseket tolmácsolták: a szerző, Péter Pál és Nábelek Anita, Csereklye Károly Zoltán, Smál Gábor (az utóbbiak a váci Fónay Márta – Humánia – Társulat tagjai.) A költőt Fördös Attila Vác Város polgármestere köszöntötte.

Péter Péter ahhoz a korosztályhoz tartozik, amelyik gyermekként megtapasztalta a II. világháborút, ifjúként az 1950-es éveket, és mire 18 éves lett, a magyar nép felkelt a szovjet-rendszerű diktatúra ellen. A történelmi események, egy kisváros hálóján át ébresztették fel benne a „szemléből” a lírikussá válást. Műszaki pályát választott, és bár ott is igyekezett maradandót alkotni, élete során mindig megmarad az irodalom szeretete, a költészet iránti vonzalom. Az 1967-68-as Vác életében is döntő volt a fiatalok számára. Országszerte sorba alakultak az úgynevezett pinceklubok, irodalmi színpadok, és alkotni vágyók írói műhelyei. E Duna-menti kisvárosban a Radnóti Miklós Írókör jött létre.

E „korlátozottan szabad” társaságban formálódott költészete. Itt kapta az első – segítő – kritikákat, hogy a vélemények jobb és jobb versek megírására ösztönözzék.

Irodalmi lapot is szerettek volna létrehozni, de ez akkor lehetetlen volt, bár Tollvonások címmel stencilezett oldalakon megjelentettek egy számot. De jelentek meg versek a Pest megyei Hírlap váci mellékletében is. A fiatalok „terméseiből” az Ifjúsági Magazin 1969. novemberi száma kétoldalas anyagot közölt le.

Az akkori hivatalos szervek nem nézték jó szemmel a működésüket, mivel a fennálló rendszerről a rosszat is megírták, és mindent elkövettek a kör felszámolására. Első ízben, 1969-ben” rohant ki” ellenük az Élet és Irodalom, az akkori hivatalos irányzat lapja. A 1970-es évek közepétől, a kör megszűntetése után, már csak néhány alkalmi fellépésre került sor, s a hallgatás volt a jellemző, s csak az íróasztalfiók papírjait gyarapíthatta, akárcsak költőtársai. (A cikk írója: Koroknai Zsuzsa (1926-2004) volt.)

Az Élet és Irodalomban megjelent cikk kapcsán íródott az a levél, melyet Nemes György részére, mint főszerkesztőnek írt Gyombolai Márton, a kör vezetője, 1970. szeptember 28-án:

„Ezúton kérjük a Tisztelt Főszerkesztő Elvtársat, hogy amennyiben lehetséges, körünkben megjelenni szíveskedjék. Általában pénteki napokon tartjuk összejöveteleinket, munkanapokon. Szeretnénk, ha némi tanáccsal látna el bennünket egyes vitás kérdésben. Kérjük, közölje, hogy mely nap aktuális az Ön részére.” (Radnóti Írókör, Vác, Fegyveres Erők Klubja. Levélszám: 70/970) Természetesen a levélre nem kaptak választ. A Kör tagjai nem tudhattak arról, hogy ” A hatvanas évek végén párthatározat volt arra, hogy semmi szükség több fiatal íróra. Aki fiatal író van nekünk, az a szükségletnek képest elegendő.” (2004. május 17. Élet és Irodalom.)

1998-ban a Károly György és mások létrehozták Kármán József Társaságot Vácott. Ő is csatlakozott a társasághoz. Próbálkoztak a hatvanas-hetvenes évekhez hasonló írói társaságot kialakítani, de ez sem volt hosszú életű. Minden ambíciózus fiatalokból álló szervezet akkor életképes, ha az írásait nyomtatva is látja. Új Hang néven sikerült egy irodalmi lapot (egy számot) útjára bocsátani. A folyamatos megjelenéshez, a kiadáshoz pénzügyi fedezet is kellett volna, e nélkül, hosszabb távon nem tudott fennmaradni.

Ha Vác múltjára visszatekintünk, kevés költővel, íróval találkozhatunk a történelem lapjain. Sokan átmenetileg kapcsolódtak a városhoz, egy-egy versüket a kisvárosi lét légköre meghihlette, de tartósan egyikük sem maradt. A főváros közelsége sokukat vonzotta, ott megnyílt előttük az érvényesülés lehetősége. Akik maradtak, írtak. Gondolataik közlésére a helyi újság nyújtott fórumot, a napi hírek, események között „megbújva”. Péter Péter is közéjük tartozott, tartozik. Nem maradt számára más lehetőség, mint a szóbeliség. Irodalmi műsorok szervezése, egy adott, versszerető közösség létrehozása.

A rendszerváltás megszabadította az alkotókat a politikai kötöttségtől, ugyanakkor a megélhetőségi robot miatt embertársaink gondolatai között nem a kultúra, az irodalom, a költészet szerepel az első helyen. Ez bizonyos szempontból érhető. Az már kevésbé, hogy akik tehetnének valamit, például a döntéshozók, az ő szemléletükben sem első között szerepel a kultúra.

Nem kapnak támogatást az alkotók. Nincs kiadó. Márpedig vidéken miért is lenne? –különbön a könyvesboltok polcain nem csak a silány tartalmú, bestseller (könnyen eladható) könyvek sorakoznának, és nem hiányoznának a mives alkotások.

Péter Péter kis füzetecskékben közreadja, jórészt humoros verseit. Eszperantóul is ír és fordít. A Széchényi Könyvtár honlapján a kortárs eszperantó irodalom fejezetben megtalálható Péter Péter (Petro Vacano) magyar és eszperantóul írott 39 verse, három novellája, hét műfordítása (köztük: Ady, Szimonov, Apollinaire, Verlaine versei).

Költőtársaiért megszerkesztette, összeállította a „Dunakanyar költészete” című antológiát, és sikerült megnyernie a város vezetését, hogy az előállítás költségeihez segítséget nyújtson.

2009-ben, Cservenák Péter fotóival illusztrálva jelentette meg a „Váci képeslapok” című kötetet, amelyben „városi séta” során nyert benyomásait versekben szólaltatja meg.

2010-ben: „A fény halála” összefoglaló füzet, 1957-2006 között írott született, majd azt követő években megjelent versekből válogat egy csokorra valót. Közreadva Rasul Gamzatovics Gamzatov avar, Thomas Moore ír költő verseinek fordításait. A Budapesten működő Lírikusok Irodalmi Műhelye által közreadott antológiákban rendszeresen szerepel. Péter Péter élete: kortörténet.

Verseire: az új impresszionista hangvétel a meghatározó. Nemcsak tájverseiben, hanem a „csípősekben” is egy pillanat megragadása jellemzi verseinek felépítését. Nem történeteket mond el, hanem az adott állapotot festi le, annak képeit illeszti kerek egészé.

A huszadik század végére, a huszonegyedik század elején (mint Kosztolányi idején a német nyelv) úgy mára az angol kifejezések nyertek teret a névadásban, eszközözök, használati tárgyak, üzletek neveiben. Erről – a szép magyar nyelvet megcsúfító állapotról – gúnyosan ír egyik találó versében: az „Aktuális poéma (globalizáció nyelve)” címűben. Már csak kötőszókat és névelőket, névutókat írjuk magyarul? Hol élünk? Milyen országban?

Bár vannak, önmagukat „nyelvésznek” nevező egyének, akik arra az álláspontra helyezkednek, hogy „ahogy esik, úgy puffan”. Vagyis hagyni kell az idegenből érkező megnevezéseket, a mindennapok során beépül nyelvészletünkbe. Ezzel nem érthetünk egyet. Hiszen a műszaki találmányok felgyorsult korábban egyre több idegen hangzású megnevezésre találunk megfelelő magyar szót. Például ma már egyértelmű a számítógép megnevezés, és az Internet helyett a világháló, vagy a E-mail-re a drótposta, nagyszerű megnevezések.

Kosztolányi Dezső a „fantasztikus” szóra, a helyzetnek megfelelően, számtalan kifejezést talált, ami szélesítette és finomította, szebbé tette a nyelvhasználatot. Akkor miért fogadnánk el a kéretlen próféták álláspontját? A globalizáció által a kereskedelemben, a különböző eszközök használatában elterjedt nyelvi kifejezéseket. Kéziratai között található egy 233 oldalas regény.(„Rekviem egy szerelemért” a címe.)

A magyar irodalomra mindig jellemző volt a főváros-centrikusság. Pedig az alkotók vidékről kerültek fel, és teremtették meg az utódok számára a nagyszerű alkotásokat.

És mégis vannak „megszállottak”, akik másképpen gondolkodnak, teszik a dolgukat, harcolnak azért, hogy a „tespedtség” megváltozzék. Több évtizedes munkássága nem volt hiábavaló, hiszen 74. születésnapja előtt, 2011. január 22-én, a Kultúra Napján “Vác Város Művészeti Díját”, megosztva Juhász András fafaragó népi iparművésszel vehette át.

Székelyhidi Ferenc

A Börzsönyi Helikon szerzői, olvasói nevében is kívánok hosszú, egészséges, termékeny éveket Péter Péternek, remélve, hogy lapunk is közölhet majd verseiből hamarosan. Isten éltesse! A Szerk.





Az **IPOLY EURORÉGIÓ** Határon Átnyúló Együttműködés egyesülete

2012. március 27-én, kedden 13. 30 órakor tartotta közgyűlését

IPOLYNYÉKen/VINICA/ a Községházán az alábbi napirendi pontokkal:

1./ Medvác Lajos elnöki köszöntője.

Elnöki beszámoló: az Ipoly Eu. 2011. évi érdekképviselőinek értékelése;

2./ Titkári beszámoló a 2011. Évi eseménynaptár részleteinek ismertetése;

2.1. A 2011. év kulturális eseményeinek szakmai összefoglalója, (Ipoly Eu. Szabadegyetemi Tanulmányi Napok az Alapiskolában és Tájházban, valamint a faluban Szentiván-éjkor (Ipolyszalka/Salka), továbbá Csepreghy Ferenc Emléknep és a Magyar Népszínházi Napja; Ekspanzió XXIII. Nemzetközi Kortárs Művészeti Találkozók : „ArcMaszk” tematika (Ipolydamásd-Helemba/Chl’aba), Bp. Magyar Műhely Galéria kiállítás-performansz,; Hagyomány és avantgárd Szimpózium a Magyar Írószövetségben; „JEL” c. tematika (Visegrád, Mátyás Király Múzeum és Könyvtár); NAPÚT c. folyóirat Ekspanziós számának megjelenése; Cselka Emléknep (Vámosmikola – Ipolyszalka/Salka – Ipolybél/Bielovce); Rózsa Endre emléktábla állítása (Vác); Mikolai Betlehemi Játékok, stb.;

2.2. Az Ipel’-Ipoly Eu. Korábbi állásfoglalásaival, tervezett 12 Ipoly-híd, az azóta átadott két híd – Rárópuszta-Ráros’, Pöstyénpuszta-Pető között –, és a további Ipoly-hidak újjáépítése tervezetének fontosságáról Ürmösy Ákos a Nógrád Megyei Állami Kht. területi igazgatója számol be.

2.3. *Természet és kultúra értékeinek feltárása a középső Ipoly-mentén* (HU-SK/0901/1.5.1/0250) Nógrádi Területfejlesztési Ügynökséggel közösen elnyert, de meg nem valósítható pályázat sorsáról;

2.4. *Testvértelepülések Hálózatának Létrehozása az Ipel’-Ipoly és a Neogradiensis Eurorégióban* (HU-SK/0901/1.5.1./0183.) címmel közösen elnyert pályázatot a Neogradiensis kilépésével az Ipoly Eu. és az Ipel’ Eu. a projekt vezetését és lebonyolítását átvállalva önállóan kívántuk megvalósítani. A VÁTI illetékeseivel történő egyeztetés függőbe maradt, a pályázat irreálissá vált;

2.5. **AEBR** (Gronau) Határon Átnyúló Együttműködések Európai Szövetségében való megfigyelői státusz 4. évének tapasztalatairól. A tagdíjbefizetés nehézségeiről. Tájékoztató a szövetség képviselőivel, *Martin Guillermo Ramirez* főtitkárral váltott levelek tartalmáról; A szövetségi tagság megtartásának fontosságáról és feltételeiről;

2.6. A titkári beszámoló elfogadása, a titkár mandátumának meghosszabbítása;

3./ A 2012. évi általános szakmai munka- és rendezvényterv ismertetése, szükség szerinti kiegészítése, elfogadása:

3.1. Az újabb Ipoly-hidak (Ipolydamásd-Helemba/Chl’aba; Vámosmikola-Ipolypásztó/Pastovce; Drégelypalánk-Ipolyhídvég/Ipel’ské Predmostie közöttiek) újjáépítéséről, a további építések fontossági sorrendjéről hozott határozat elfogadása;

3.2. Az Ipoly Eu-s tag Szent István Király-Alapítvány az Ipoly Menté Kultúrkörért székhelye szerinti Vámosmikolán az MVH-nál 2012-ben elfogadott támogatási kérelmének realizálása, a kulturális, oktatási, turisztikai célokat szolgáló MIKOLÁRIUM galériájának építése, szálláshelyeket szolgáló épületrészek felújítása, tetőtéri bővítése. A tervek ismertetése, elfogadása;

3.3. Az Ipoly Eu. Térségében működő vasúthálózat jelenéről és jövőjéről; (újabb állásfoglalás)

3.4. **A magyar-szlovák határon átnyúló közös kulturális rendezvények** (Ipoly Eu.

Szabadegyetemi kurzusok Ipolyszalkán-Letkésen-Vámosmikolán; Ekspanzió XXIV. Nemzetközi Kortárs Művészeti Találkozók (Bp.-Visegrád, Szentendre, Terény); Csepreghy Napok (a Magyar Népszínházi Napjai a hagyományteremtés szándékával a CSEMADOK országos és helyi szervezetei támogatásával Salkán / Ipolyszalkán); Cselka Emléknep (Vámosmikola-Ipolyszalka/Salka-Ipolybél/Bielovce-Garammikola/Mikula; Madách Tanulmányi Napok (Vác-Csesztve-Alsószttergova/Dolna Strehová); Mikszáth Tanulmányi Napok (Horpács-Szklabonya/Sklabiná); Kulturális Örökség Napjai / Templomos Napok (Nagybörzsöny-Bény/Bina-Százd/Sazdice).

4./ **A 2011. évi gazdasági beszámoló:**

4.2. **Közhasznúsági jelentés ismertetése, szükség esetén kiegészítése, elfogadása;**

4.3. **A 2012. évi költségvetés előterjesztése, s annak elfogadása;**

5./ **Tagrevízió a be nem fizetett tagdíjak összefüggésében;**

6./ Tetszés szerinti egyébek.

A **Börzsönyi Helikon** tagfelvételét kértem az Ipoly Eurorégió H.Á.E.-be, s több tag ajánlásával a Közgyűlés fel is vette a lapot tagjai sorába. Legfőbb indokom a belépésre az volt, hogy évek óta szinte önkéntelenül, természetes módon összedolgozva az Ipoly menti településekkel, alkotókkal, már eddig is (öszönösen ráérezve a feladatokra, a hiányosságokra) az *Ipoly Eurorégió H.Á.E.* elképzelései szerint tevékenykedtem, amikor több település helytörténetét, szakrális emlékeiről szóló írásokat, irodalmi eseményeit megjelentettem helytörténezeinktől, *Végh Józseftől, dr Koczó Józseftől és dr. Csáky Károlytól*, s más alkotóktól. (Köszönet eddigi munkájukért!) Eztán is szívesen végzem ezt az önkéntes munkát, mert magam is osztom azt a nézetet, hogy a kultúra közös ügyünk, a határaink mesterségesek, ugyanaz az ég ragyog fölöttünk, s a „hidakat” pedig fel kell építenünk!

A Szerk.





ATHÉNÉS HÍREK

Megjelent az „Athéné Almanach 2012” című kiadványunk.
2000 Ft-ért (Athénéseknek 1000 Ft-ért) megvásárolható.

Alkotóköriünk meghirdette 2012-es irodalmi pályázatát.
Érdeklődni lehet: Kontra Marika Szvita irodalmi csoportvezetőnél
E-mail: szvitaster@gmail.com
T.sz.: 06 20 9185070

„Suttogó szelek szárnyán” címmel megjelent Pásztai Szabó Zoltán
harmadik verseskönyve. 1500 Ft-ért megvásárolható.
Ünnepélyes könyvbemutató április 11-én szerdán 17.00-kor lesz
a 2012-es Költészet Napon a pásztói városi könyvtárban.
Vendég: Bottyán Katalin képzőművész

Április 12-én csütörtökön de. 10.00-kor az Athéné AK
nyilvános irodalmi felolvasó matinét tart az Ózon Ételbárban.

Április 28. Kozárd – Almavirág Fesztivál,
sátoros kiállítási lehetőséggel.

Májusban Ifj. Stadler Árpád kiállítás megnyitójára
kerül sor a pásztói könyvtárgalériában.

Az Athéné AK által szervezett Kelemen Gábor Emléknapi alkalmából
meghirdetett képzőművészeti és irodalmi pályázat eredményhirdetése
május 12-én de. 10.00-kor szombaton lesz Kozárdon a Faluházban.
Érdeklődni lehet: Kontra Marika Szvita szervezőnél (elérhetőség fentebb olvasható)

Május 25. péntektől – 27. vasárnapig tart a tavaszi
Pegazus Poéta Piknik Szurdokpüspökiben az Anna-ligetben.

Kontra Marika Szvita és Csapó Lajos műhelyprogramja május 25-én Pásztón **elmarad**,
ill. Szurdokpüspökiben a poéta piknik ideje alatt megtekinthető.

A „Muzsikál az erdő” programsorozat ideje alatt a kisterenyeyi kastélyban
Az Athéné AK és AMME közös képzőművészeti kiállítása lesz megtekinthető.

Július 22-29. Nyári Alkotótábor a szurdokpüspöki Anna-ligetben.

Felhívásainkra, rendezvényeinkre és programjainkra
minden érdeklődőt szeretettel várunk!
Érdeklődni lehet: athene.paszto@gmail.com
Részletek és egyéb információk: www.athenefala.hu

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író,
nyugalmazott honvédtiszt
Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi
szabadfoglalkozású, író
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola,
helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét,
tanár, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő,
restaurátor
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó
Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró
Százdi Sztakó Zsolt (Ipolyság, 1967) Százd, író
Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő
Szűk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár,
író, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**



Korondi kontyos szék (Varga Zoltán Albert alkotása)